

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ГЛАДКИХ ФЕДІР ВОЛОДИМИРОВИЧ

Допускається до захисту:
завідувач кафедри політології
та державного управління,
д. політ. н., доцент

Чальцева О.М.

«___» _____ 2022 р.

**МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ
ЗДОБУВАЧІВ ТРЕТЬОГО (ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ
ОСВІТИ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я**

Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування

Кваліфікаційна робота

Наукові керівники:
Чальцева О.М., завідувач кафедри
політології та державного
управління, д.політ.н., доцент
Прямухіна Н.В., д.е.н., доц.,
доцент. кафедри політології
та державного управління

Оцінка: ___ / ___ / ___
(бали/за шкалою ECTS/за національною
шкалою)

Голова ЕК:

Василюк С. М.

(підпис)

АНОТАЦІЯ

Гладких Ф. В. Механізми державного регулювання якості підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти в галузі охорони здоров'я.

Магістерська робота в галузі знань «28 – Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю «281 – Публічне управління та адміністрування». Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2022.

Магістерська робота присвячена вивченню механізмів державного регулювання якості підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти в галузі охорони здоров'я. Проблема якості освіти, в тому числі й якості підготовки висококваліфікованих кадрів є загальнодержавною, регіональною і локальною для кожного закладу вищої освіти. Тому дослідження якості підготовки майбутніх фахівців, тобто моніторингові дослідження якості знань, рівня сформованості професійних умінь і навичок, професійної культури є надзвичайно актуальними і своєчасними.

На сьогоднішній день проблематика підготовка кадрів для системи охорони здоров'я охоплює декілька взаємопов'язаних площин: реформування системи охорони здоров'я, реформування системи освіти, зміна принципів надання медико-санітарної допомоги, впровадження страхової медицини тощо. Вказані аспекти зумовлюють необхідність багатовекторного підходу до удосконалення існуючої системи підготовки кадрів, які повинні відповідати вимогам національної системи охорони здоров'я та сучасним світовим стандартам. Водночас підготовки професійних, компетентних фахівців якісно нового рівня неможлива без зміни підходів до організаційно-правового регулювання системи охорони здоров'я.

За даними Єдиної державної електронної бази з питань освіти станом на 01.12.2021 р. в Україні сумарний ліцензований обсяг підготовки здобувачів третього освітнього рівня вищої освіти в галузі знань «22 – Охорона здоров'я» становить 2158 місць, а підготовку провадять 55 установ різного

підпорядкування і форм власності. Найбільша питома вага загального ліцензованого обсягу підготовки докторів філософії в галузі «22 – Охорона здоров'я» акумульована у закладах вищої освіти, підпорядкованих Міністерству охорони здоров'я України і лише чверть сумарного ліцензованого обсягу припадає на установи, підпорядковані Міністерству освіти і науки України, Національній академії медичних наук України, Національній академії наук України та 2 заклади вищої освіти приватної форми власності.

Проведені дослідження показали, що серед підпорядкованих Міністерству охорони здоров'я України закладів вищої освіти підготовку докторів філософії в галузі охорони здоров'я ліцензовано у 16 установах – 9 національних університетах медичного та фармацевтичного профілів, 5 державних університетах та 2 медичних академіях післядипломної освіти. Найбільша питома вага серед закладів вищої освіти, підпорядкованих Міністерству охорони здоров'я України, припадає на підготовку докторів філософії в галузі «22 – Охорона здоров'я» за 4 спеціальностями, на які сумарно припадає 93,5% усього ліцензованого обсягу: «222 – Медицина», «221 – Стоматологія», «228 – Педіатрія», «226 – Фармація, промислова фармація». Станом на грудень 2021 р. серед установ, підпорядкованих Національній академії медичних наук України, Національній академії наук України та закладів вищої освіти приватної форми власності немає жодної акредитованої освітньо-наукової програми за усіма спеціальностями галузі знань «22 – Охорона здоров'я».

Отримані за результатами досліджень дані дали можливість зробити висновки, що провідним напрямом державного управління підготовкою докторів філософії в галузі охорони здоров'я є напрацювання нормативно-правових актів, які регламентують процеси, спрямовані на посилення якості вищої освіти, затвердження та введення в дію стандарту вищої освіти для третього рівня освіти в галузі «22 – Охорона здоров'я».

Якість вищої освіти виступає управлінською категорією, а ефективність діяльності в цій сфері залежить від взаємодії закладів вищої освіти, органів

публічної влади, недержавних інституцій, громадських організацій та інших стейкхолдерів. З метою підвищення якості підготовки докторів філософії в галузі охорони здоров'я пропонується комплекс індикаторів виміру якості вищої освіти у вигляді інтегрованого галузевого Індексу – модель STEPS (Students-Teachers-Education-Practice-Science).

Наукова новизна одержаних результатів. Вперше узагальнено відомості про ліцензовані обсяги підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти в галузі охорони здоров'я в Україні. Вперше отримано наукові дані щодо ліцензованих обсягів підготовки здобувачів третього рівня вищої освіти за кожною спеціальністю галузі знань «22 – Охорона здоров'я». Встановлено, що 35,1% ліцензованих місць для підготовки докторів філософії в галузі знань «22 – Охорона здоров'я» припадає на неакредитовані програми. Найбільша частка ліцензованих місць за неакредитованими освітньо-науковими програмами припадає на спеціальності «225 – Медична психологія», «229 – Громадське здоров'я», «224 – Технології медичної діагностики та лікування» та «223 – Медсестринство». Серед установ, підпорядкованих Національній академії медичних наук України, Національній академії наук України станом на грудень 2021 р. немає жодної акредитованої освітньо-наукової програми за спеціальностями галузі знань «22 – Охорона здоров'я». Найбільша доля ліцензованих місць підготовки докторів філософії в галузі охорони здоров'я за акредитованими освітньо-науковими програмами припадає на заклади вищої освіти, підпорядковані Міністерству охорони здоров'я України.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що викладені у дослідженні положення, мають теоретико-прикладну спрямованість і можуть бути використані у:

- *освітньому процесі* – як основа для розширення відомостей про сучасні тенденції та новації у підході до провадження підготовки докторів філософії в галузі охорони здоров'я;

- *практичній діяльності закладів охорони здоров'я* щодо стану підготовки висококваліфікованих кадрів для науково-педагогічної діяльності у закладах вищої освіти в галузі охорони здоров'я;
- *науково-дослідній діяльності* – як основа для проведення поглиблених наукових досліджень з метою формування уявлення про слабкі сторони та розробки шляхів удосконалення освітнього процесу в галузі охорони здоров'я на третьому рівні вищої освіти.

Ключові слова: вища освіта, доктор філософії, охорона здоров'я, медицина, якість вищої освіти.

Hladkykh F. V. Mechanisms of state regulation of the quality of training of applicants for the third (educational and scientific) level of higher education in the field of Health Care. – Qualification work on the rights of the manuscript.

Master's thesis in the field of knowledge "28 – Public management and administration" in the specialty "281 – Public management and administration". Vasyl Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2022.

The master's thesis is devoted to the study of the mechanisms of state regulation of the quality of training of applicants of the third (educational and scientific) level of higher education in the field of health care. The problem of the quality of education, including the quality of training of highly qualified personnel, is national, regional and local for each institution of higher education. Therefore, studies of the quality of training of future specialists, that is, monitoring studies of the quality of knowledge, the level of formation of professional abilities and skills, professional culture are extremely relevant and timely.

To date, the issue of personnel training for the health care system covers several interrelated areas: reforming the health care system, reforming the education system, changing the principles of providing medical care, introducing insurance medicine, etc. These aspects necessitate a multi-vector approach to improving the existing system of personnel training, which must meet the requirements of the national health care system and modern world standards. At the same time, the

training of professional, competent specialists of a qualitatively new level is impossible without changing approaches to the organizational and legal regulation of the health care system.

According to the data of the Unified State Electronic Database on Education, as of 12/01/2021, in Ukraine, the total licensed volume of training for applicants of the third educational level of higher education in the field of knowledge "22 – Health Care" is 2,158 places, and the training is conducted by 55 institutions of various subordinates and forms of ownership. The largest specific weight of the total licensed volume of training of doctors of philosophy in the field "22 – Health care" is accumulated in institutions of higher education subordinated to the Ministry of Health of Ukraine, and only a quarter of the total licensed volume falls on institutions subordinated to the Ministry of Education and Science of Ukraine, the National the Academy of Medical Sciences of Ukraine, the National Academy of Sciences of Ukraine and 2 privately owned higher education institutions.

The conducted studies showed that among the institutions of higher education subordinated to the Ministry of Health of Ukraine, the training of doctors of philosophy in the field of health care is licensed in 16 institutions – 9 national universities of medical and pharmaceutical profiles, 5 state universities and 2 medical academies of postgraduate education. The largest share among institutions of higher education subordinated to the Ministry of Health of Ukraine belongs to the training of doctors of philosophy in the field of "22 – Health care" in 4 specialties, which together account for 93.5% of the entire licensed volume: "222 – Medicine", "221 – Dentistry", "228 – Pediatrics", "226 – Pharmacy, industrial pharmacy". As of December 2021, among institutions subordinate to the National Academy of Medical Sciences of Ukraine, the National Academy of Sciences of Ukraine, and privately owned higher education institutions, there is not a single accredited educational and scientific program in all specialties of the field of knowledge "22 - Health Care".

The data obtained as a result of the research made it possible to conclude that the leading direction of the state management of the training of doctors of philosophy in the field of health care is the development of legal acts that regulate the processes

aimed at strengthening the quality of higher education, approval and implementation of the standard of higher education for the third level of education in the field "22 - Health Care".

The quality of higher education is a management category, and the effectiveness of activities in this area depends on the interaction of higher education institutions, public authorities, non-governmental institutions, public organizations and other stakeholders. In order to improve the quality of training of doctors of philosophy in the field of health care, a set of indicators for measuring the quality of higher education is proposed in the form of an integrated industry index - the STEPS (Students-Teachers-Education-Practice-Science) model.

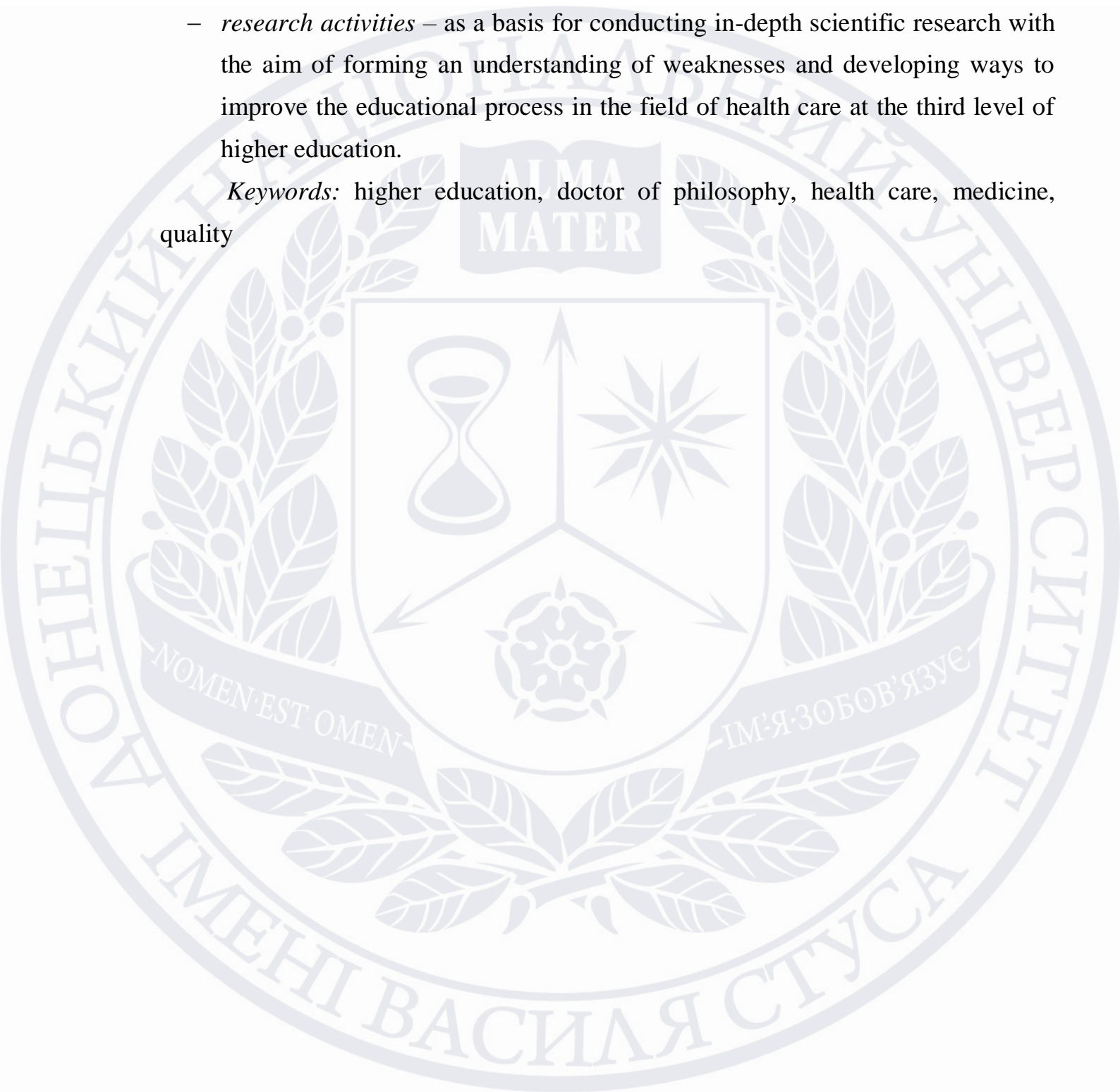
Scientific novelty of the obtained results. For the first time, the information on the licensed volumes of training of the third (educational and scientific) level of higher education in the field of health care in Ukraine has been summarized. For the first time, scientific data were obtained on the licensed volumes of training of third-level higher education applicants in each specialty of the field of knowledge "22 – Health Care". It was found that 35.1% of the licensed places for the training of doctors of philosophy in the field of knowledge "22 - Health care" are in non-accredited programs. The largest share of licensed places under non-accredited educational and scientific programs falls on the specialties "225 - Medical Psychology", "229 – Public Health", "224 – Technologies of Medical Diagnostics and Treatment" and "223 – Nursing". Among the institutions subordinate to the National Academy of Medical Sciences of Ukraine, the National Academy of Sciences of Ukraine

The practical significance of the obtained results the researched provisions have a theoretical and applied orientation and can be used in:

- *the educational process* – as a basis for expanding information about modern trends and innovations in the approach to the training of doctors of philosophy in the field of health care;

- *the practical activities of health care institutions* regarding the state of training of highly qualified personnel for scientific and pedagogical activities in institutions of higher education in the field of health care;
- *research activities* – as a basis for conducting in-depth scientific research with the aim of forming an understanding of weaknesses and developing ways to improve the educational process in the field of health care at the third level of higher education.

Keywords: higher education, doctor of philosophy, health care, medicine, quality

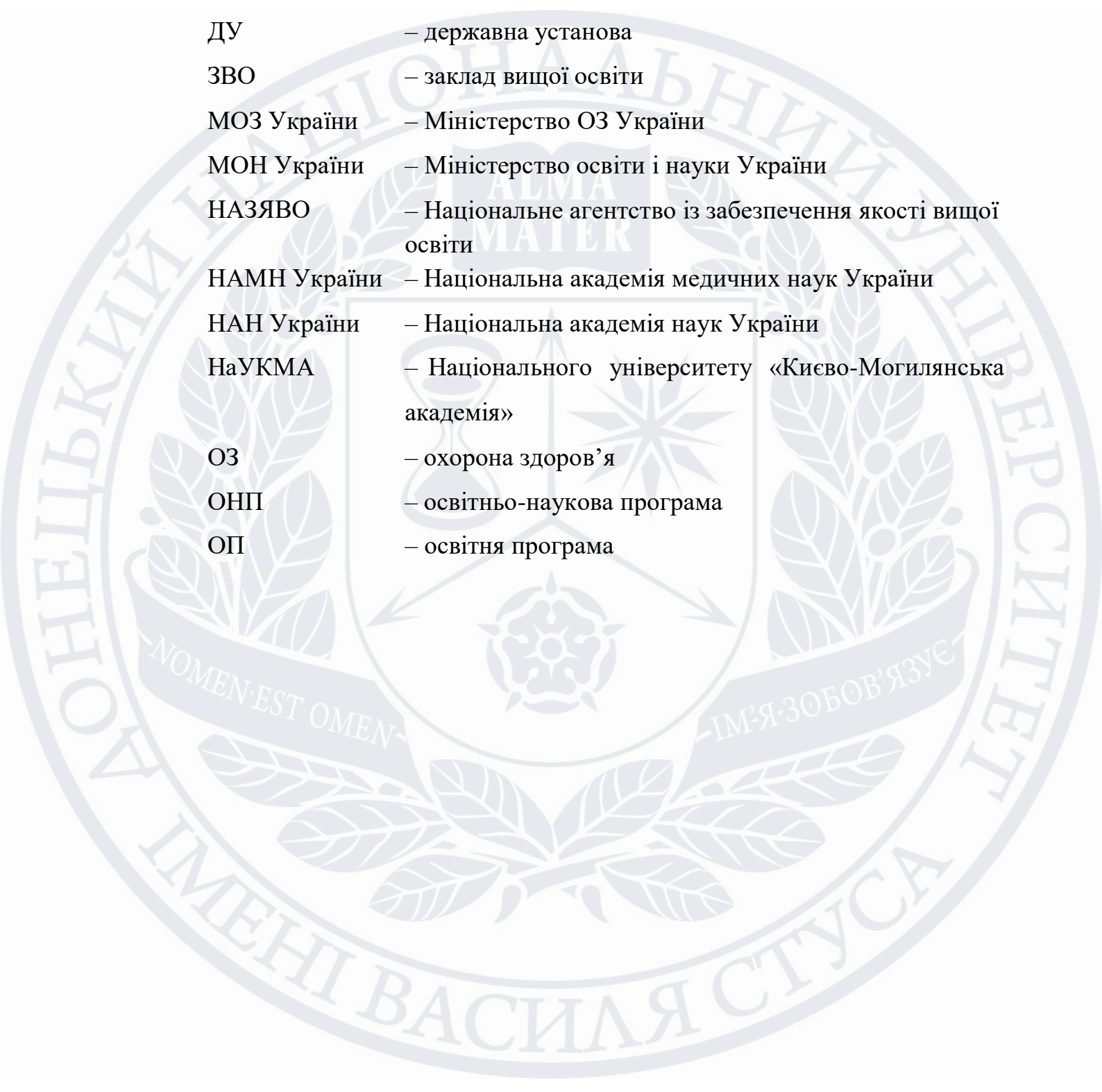

ЗМІСТ

ВСТУП	12
РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДГОТОВКОЮ ЗДОБУВАЧІВ ТРЕТЬОГО (ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я (ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ).....	21
1.1 Становлення та організаційно-методичне забезпечення компетентнісного підходу у післядипломній підготовці лікарів в Україні	24
1.2 Адміністративно-організаційна модель докторської школи Національного університету «Києво-Могилянська Академія» та докторська програма «Управління в охороні здоров'я».....	41
1.3. Нормативно-правові аспекти державного регулювання якості освітніх послуг на третьому рівні вищої освіти.....	45
РОЗДІЛ 2. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	58
2.1 Дизайн дослідження.....	58
2.2 Характеристика предмету дослідження.....	58
РОЗДІЛ 3. СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ДОСВІДУ ПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНЬО-НАУКОВИХ ПРОГРАМ ПІДГОТОВКИ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ.....	60
3.1 Докторські школи у Європі: передумови виникнення та сучасні трансформації в світлі Болонської реформи.....	60
3.2 Особливості структури та організаційно-методичного забезпечення докторських програм в Європі.....	62
3.3 Автономізація вищих навчальних закладів: стандарти державного управління у світі та становлення в Україні.....	69
РОЗДІЛ 4. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ	

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я.....	82
4.1 Аналіз результатів акредитаційних експертиз освітньо-наукових програм в галузі знань «22 – Охорона здоров'я».....	82
4.2 Удосконалення механізму формування структурованих освітньо-наукових програм підготовки докторів філософії в галузі знань «22 – Охорона здоров'я».....	86
4.3 Впровадження дієвого контролю якості освітніх послуг на третьому рівні вищої освіти.....	89
Висновки до розділу 4.....	97
АНАЛІЗ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	99
ВИСНОВКИ.....	102
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	105
ДОДАТКИ.....	112

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, ОДИНИЦЬ ТА СКОРОЧЕНЬ

ВО	– вища освіта
ДУ	– державна установа
ЗВО	– заклад вищої освіти
МОЗ України	– Міністерство ОЗ України
МОН України	– Міністерство освіти і науки України
НАЗЯВО	– Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти
НАМН України	– Національна академія медичних наук України
НАН України	– Національна академія наук України
НаУКМА	– Національного університету «Києво-Могилянська академія»
ОЗ	– охорона здоров'я
ОНП	– освітньо-наукова програма
ОП	– освітня програма

ВСТУП

Актуальність теми. Особлива увага органів державної влади до розвитку системи вищої освіти (ВО) ґрунтується на провідному соціальному значенні цієї галузі та продиктована її масштабами, адже вітчизняна освітянська галузь об'єднує у собі діяльність приблизно 9 млн. осіб – майже кожен п'ятий українець тим чи іншим чином пов'язаний з функціонуванням вітчизняної системи ВО. З іншого боку, значущість системи ВО обумовлена її потенціалами для подальшого розвитку як безпосередньо для окремої людини, так і для суспільства в цілому [1, 2].

В умовах розбудови «суспільства знань» в усьому світі суттєво підвищився соціальний запит на підготовку фахівців високоінтелектуальної праці, що призвело до масовості ВО, у т. ч. її докторського рівня. У Європейському просторі ВО наразі велика увага приділяється вдосконаленню підготовки докторів філософії (PhD), що пов'язано з політикою Європейського Союзу (ЄС), яка спрямована на побудову сильної економіки, і тому акцентує свою увагу на забезпеченні якості підготовки PhD, які виступають ключовими гравцями у сфері виробництва знань, їх поширення й застосування [3].

Трансформація у 2016 р. підготовки кандидатів наук у підготовку PhD продиктована прагненнями України узгодити свої освітні та наукові програми з стандартами країн ЄС. Згідно із Рамкою кваліфікацій Європейського простору ВО, одержання першого наукового ступеня є одночасно третім, заключним циклом ВО (перший цикл – бакалаврат, другий – магістратура) [4, 5, 6].

Стан теоретичної розробки теми. Європейська асоціація університетів відзначає, що існує дві різні моделі побудови докторських PhD програм [5]:

1. **Програма індивідуального навчання**, яка ґрунтується на неформальній або формальній співпраці наукового керівника і здобувача наукового ступеня – модель «учнівства», яка не має етапу структурованого навчання.

2. Структурована освітньо-наукова програма (ОНП), організована у дослідницьких групах або докторських/дослідницьких школах, яка передбачає два етапи: етап навчання (обов'язкові та вибіркові дисципліни або модулі) та дослідницький етап [4].

Проблема якості освіти, в тому числі й якості підготовки висококваліфікованих кадрів є загальнодержавною, регіональною і локальною для кожного закладу вищої освіти (ЗВО). Тому дослідження якості підготовки майбутніх фахівців, тобто моніторингові дослідження якості знань, рівня сформованості професійних умінь і навичок, професійної культури є надзвичайно актуальними і своєчасними [7].

Проблематика підготовка кадрів для системи охорони здоров'я (ОЗ) охоплює декілька взаємопов'язаних площин: реформування системи ОЗ, реформування системи освіти, зміна принципів надання медико-санітарної допомоги, впровадження страхової медицини тощо. Вказані аспекти зумовлюють необхідність багатовекторного підходу до удосконалення існуючої системи підготовки кадрів, які повинні відповідати вимогам національної системи ОЗ та сучасним світовим стандартам. Водночас підготовки професійних, компетентних фахівців якісно нового рівня неможлива без зміни підходів до організаційно-правового регулювання системи ОЗ [8].

За даними Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО) станом на 01.12.2021 р. в Україні сумарний ліцензований обсяг підготовки здобувачів третього освітнього рівня ВО в галузі знань «22 – Охорона здоров'я» становить 2158 місць, а підготовку провадять 55 установ різного підпорядкування і форм власності. Найбільша питома вага загального ліцензованого обсягу підготовки PhD в галузі «22 – Охорона здоров'я» акумульована у ЗВО, підпорядкованих МОЗ України і лише чверть сумарного ліцензованого обсягу припадає на установи, підпорядковані Міністерству освіти і науки (МОН) України, Національній академії медичних наук (НАМН) України, Національній академії наук (НАН) України та 2 ЗВО приватної форми власності.

Мета роботи: теоретичне обґрунтування організаційно-інституційних засад розвитку системи забезпечення державного регулювання якості підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти в галузі ОЗ.

Задля досягнення поставленої мети потребують вирішення наступні **завдання:**

1. Проаналізувати нормативну базу сучасної системи державного управління мережі ЗВО України, які здійснюють підготовку здобувачів ступеня доктора філософії в галузі ОЗ.
2. Дослідити зарубіжний досвід державного регулювання організації підготовки PhD в галузі ОЗ та оцінити можливості імплементації пріоритетних напрямків зарубіжного досвіду в Україні.
3. Визначити концептуальні засади формування організаційної моделі підготовки PhD в галузі ОЗ в рамках концепції безперервної медичної освіти.
4. Окреслити інноваційні методичні підходи до вдосконалення процесу та підвищення якості підготовки PhD в галузі ОЗ.
5. Сформулювати практичні рекомендації органам державної влади та органам місцевого самоврядування до стратегічного планування оптимізації мережі ЗВО України, які здійснюють підготовку здобувачів ступеня доктора філософії в галузі ОЗ, з метою ефективного використання їх ресурсних можливостей.

Об'єкт дослідження – система державного регулювання якості підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня ВО в галузі ОЗ.

Предмет дослідження – теоретичні й практичні засади підвищення ефективності державних механізмів регулювання якості підготовки PhD в галузі ОЗ.

Методи дослідження. Задля вирішення завдань роботи розроблено комплексну програму дослідження, реалізація якої досягала низкою взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих загальнонаукових та спеціальних

методів і підходів до дослідження, спрямованих на отримання об'єктивних та достовірних результатів:

- 1) системний аналіз – для вивчення керованої і керуючої підсистеми державного регулювання організації підготовки PhD в галузі ОЗ як навчально-науково-дослідного комплексу із взаємопов'язаними та взаємозалежними елементами;
- 2) причинно-наслідковий аналіз – для пошуку причин та наслідків варіабельності стану якості підготовки PhD в галузі ОЗ;
- 3) метод функціонально-структурного аналізу – для дослідження механізму державного регулювання системи підготовки PhD в галузі ОЗ та її якості;
- 4) метод описового моделювання та узагальнення – для формулювання висновків;
- 5) прогностичний метод – для формулювання практичних рекомендацій органам державної влади та органам місцевого самоврядування щодо обґрунтування шляхів удосконалення механізмів державного регулювання забезпечення якісної підготовки PhD в галузі ОЗ;
- 6) статистичні методи – для оцінки тенденцій та закономірностей ресурсного забезпечення організації підготовки PhD в галузі ОЗ.

Наукова гіпотеза дослідження. Запровадження організаційної моделі підготовки PhD за структурованими ОНП вимагає стратегічного планування оптимізації мережі ЗВО України, які здійснюють підготовку здобувачів ступеня доктора філософії, з метою ефективного використання їх ресурсних можливостей та забезпечення належної якості підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти в галузі ОЗ.

Наукова новизна одержаних результатів.

Вперше узагальнено відомості про ліцензовані обсяги підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти в галузі охорони здоров'я в Україні. Вперше отримано наукові дані щодо ліцензованих обсягів підготовки здобувачів третього рівня вищої освіти за кожною спеціальністю галузі знань «22 – Охорона здоров'я». Встановлено, що 35,1% ліцензованих

місць для підготовки докторів філософії в галузі знань «22 – Охорона здоров'я» припадає на неакредитовані програми. Найбільша частка ліцензованих місць за неакредитованими освітньо-науковими програмами припадає на спеціальності «225 – Медична психологія», «229 – Громадське здоров'я», «224 – Технології медичної діагностики та лікування» та «223 – Медсестринство». Серед установ, підпорядкованих Національній академії медичних наук України, Національній академії наук України станом на грудень 2021 р. немає жодної акредитованої освітньо-наукової програми за спеціальностями галузі знань «22 – Охорона здоров'я». Найбільша доля ліцензованих місць підготовки докторів філософії в галузі охорони здоров'я за акредитованими освітньо-науковими програмами припадає на заклади вищої освіти, підпорядковані Міністерству охорони здоров'я України. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, запропонованих особисто здобувачем.

Основні наукові положення, що виносяться на захист:

1. Ступінь PhD запроваджено Законом України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. та віднесено до ступенів ВО, що передбачено п. 4 ч. II ст. 5. З метою перевірки ефективності функціонування системи атестації наукових кадрів у режимі проведення разових захистів МОН України виступило з ініціативою проведення експерименту з присудження ступеня PhD. Порядок проведення експерименту з присудження ступеня PhD, затверджений постановою КМУ № 167 від 06.03. 2019 р. До трійки галузей знань, з яких утворено найбільше разових спеціалізованих рад, увійшли – «Право», «Охорона здоров'я», «Освіта/педагогіка».
2. Аналіз зарубіжного досвіду показав обґрунтованість гармонізації вітчизняної системи підготовки здобувачів ступеня доктора філософії в галузі ОЗ за структурованими ОНП з присудженням ступеня PhD. Аналогічно у Великобританії за результатами виконаних дослідницьких проектів присуджують ступінь PhD без зазначення галузі, в якій проводилися дослідження і захищалася дисертація. У Німеччині ступінь PhD присуджують після успішного захисту дисертації лише в

університетах. У Франції існують доктор третього циклу (doctoral de troisieme cycle) чи доктор галузі наук (diplome d'etudes approfondies). Присудження докторського ступеня належить до компетенції університетів, а також акредитованих дослідних центрів. Атестація наукових кадрів в Італії повністю зорієнтована на обслуговування університетів. У Республіці Польща науковими ступенями є доктор і доктор габілітований. Розрізняють їх з певної галузі та з мистецтва. Присуджуються наукові ступені в «інституціях», які отримують на те дозвіл Центральної Комісії відповідно до кадрового наукового забезпечення.

3. Серед підпорядкованих МОЗ України ЗВО підготовку PhD в галузі ОЗ ліцензовано у 16 установах – 9 національних університетах медичного та фармацевтичного профілів, 5 державних університетах та 2 медичних академіях післядипломної освіти. Найбільша питома вага серед ЗВО, підпорядкованих МОЗ України, припадає на підготовку PhD в галузі «22 – Охорона здоров'я» за 4 спеціальностями, на які сумарно припадає 93,5% усього ліцензованого обсягу: «222 – Медицина», «221 – Стоматологія», «228 – Педіатрія», «226 – Фармація, промислова фармація». Майже половина від сумарного ліцензованого обсягу (45,5%) підготовки PhD в галузі знань «22 – Охорона здоров'я» за спеціальністю «222 – Медицина» серед ЗВО, підпорядкованих МОЗ України, акумульовано у 3 установах: Національному медичному університеті імені О. О. Богомольця, Вінницькому національному медичному університеті ім. М. І. Пирогова та Національному університеті ОЗ ім. П. Л. Шупика.
4. Якість ВО виступає управлінську категорію, а ефективність діяльності в цій сфері залежить від взаємодії закладів ВО, органів публічної влади, недержавних інституцій, громадських організацій та інших стейкхолдерів. Провідним напрямом державного управління підготовкою PhD в галузі ОЗ є напрацювання нормативно-правових актів, які регламентують процеси, спрямовані на посилення якості ВО, затвердження та введення в дію стандарту ВО для третього рівня освіти в галузі «22 – Охорона здоров'я». З

метою підвищення якості підготовки PhD в галузі ОЗ пропонується комплекс індикаторів виміру якості ВО у вигляді інтегрованого галузевого Індексу – модель STEPS (Students-Teachers-Education-Practice-Science).

5. Встановлено, що частка осіб, які навчаються в аспірантурі в наукових установах НАН України та установах відомчих академій наук зменшується упродовж останніх трьох десятиліть. У 2020 р., за даними ЄДЕБО, до аспірантури, відкритій у 120 наукових установах, вступило 453 особи, тоді як до аспірантури, відкритій у 225 ЗВО, вступило 6 220 осіб. 96 наукових установ (80% їхньої кількості) у 2020 році прийняли на навчання від одного до п'яти аспірантів кожна. Станом на грудень 2021 р. серед установ, підпорядкованих НАМН України, НАН України та ЗВО приватної форми власності немає жодної акредитованої ОНП за усіма спеціальностями галузі знань «22 – Охорона здоров'я». Станом на листопад 2022 р. серед установ, підпорядкованих НАМН України та НАН України акредитовано лише одну ОНП – «22720 Травматологія та ортопедія» Державної установи «Інститут травматології та ортопедії Національної академії медичних наук України» (Сертифікат про акредитацію освітньої програми (ОП) № 3484 від 21.06.2022 р.).

Науково-практична значущість дослідження полягає в тому, що викладені у дослідженні положення, мають теоретико-прикладну спрямованість і можуть бути використані у:

- *освітньому процесі* – як основа для розширення відомостей про сучасні тенденції та новації у підході до провадження підготовки докторів філософії в галузі охорони здоров'я;
- *практичній діяльності закладів охорони здоров'я* щодо стану підготовки висококваліфікованих кадрів для науково-педагогічної діяльності у закладах вищої освіти в галузі охорони здоров'я;
- *науково-дослідній діяльності* – як основа для проведення поглиблених наукових досліджень з метою формування уявлення про слабкі сторони та

розробки шляхів удосконалення освітнього процесу в галузі охорони здоров'я на третьому рівні вищої освіти.

Апробація результатів роботи. Основні положення і результати магістерського дослідження, теоретичні та практичні висновки та рекомендації були оприлюднені у формі опублікування статті.

Публікації. За темою магістерського роботи одноосібно опубліковано 3 наукові праці, з яких 2 статті у закордонному виданні (*Slovak Republic*) 1 тези у збірнику міжнародної науково-практичної конференції «Прикладні аспекти сучасних міждисциплінарних досліджень» (м. Вінниця, Україна).

Структура та обсяг роботи. Структура роботи обумовлена її метою, задачами, об'єктом і предметом, а також логікою розкриття теми дослідження та викладенням його результатів. Робота складається із основної частини (вступу, трьох розділів, аналізу та узагальнення результатів досліджень та висновків), списку використаних джерел та 2 додатків. Загальний обсяг роботи становить 138 сторінок, з яких 92 сторінки основного тексту. Роботу ілюструють 25 рисунків та 4 таблиці. Список використаних джерел займає

РОЗДІЛ 1

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДГОТОВКОЮ ЗДОБУВАЧІВ ТРЕТЬОГО (ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я (ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ)

У вересні 2016 р. українські ЗВО та наукові установи розпочали підготовку PhD за структурованими ОНП. Ці програми прийшли на зміну системі підготовки кандидатів наук, яка була започаткована ще за часів СРСР. Відповідна реформа аспірантури та системи захисту дисертаційних досліджень є елементом інтеграції України у європейський освітній, науковий і дослідницький простір та передбачена новою редакцією Закону України «Про вищу освіту», прийнятому у 2014 р. [4].

1.1 Становлення та організаційно-методичне забезпечення компетентнісного підходу у післядипломній підготовці лікарів в Україні

Доктор філософії в галузі знань «22 – Охорона здоров'я» – це освітній та водночас перший науковий ступінь, що здобувається на третьому (освітньо-науковому) рівні ВО на основі ступеня магістра медицини, стоматології, фармації, медсестринства та ін. (рис. 1.1) [9].

Рисунок 1.1 Ступені ВО в Україні [9]

За даними ЄДЕБО станом на 01.12.2021 р. в Україні сумарний ліцензований обсяг підготовки здобувачів третього освітнього рівня ВО в галузі знань «22 – Охорона здоров'я» становить 2158 місць, а підготовку провадять 55 установ різного підпорядкування і форм власності.

Найбільша питома вага загального ліцензованого обсягу підготовки PhD в галузі «22 – Охорона здоров'я» акумульована у ЗВО, підпорядкованих МОЗ України і лише чверть сумарного ліцензованого обсягу припадає на установи, підпорядковані МОН України, НАМН України, НАН України та 2 ЗВО приватної форми власності (рис. 1.2).

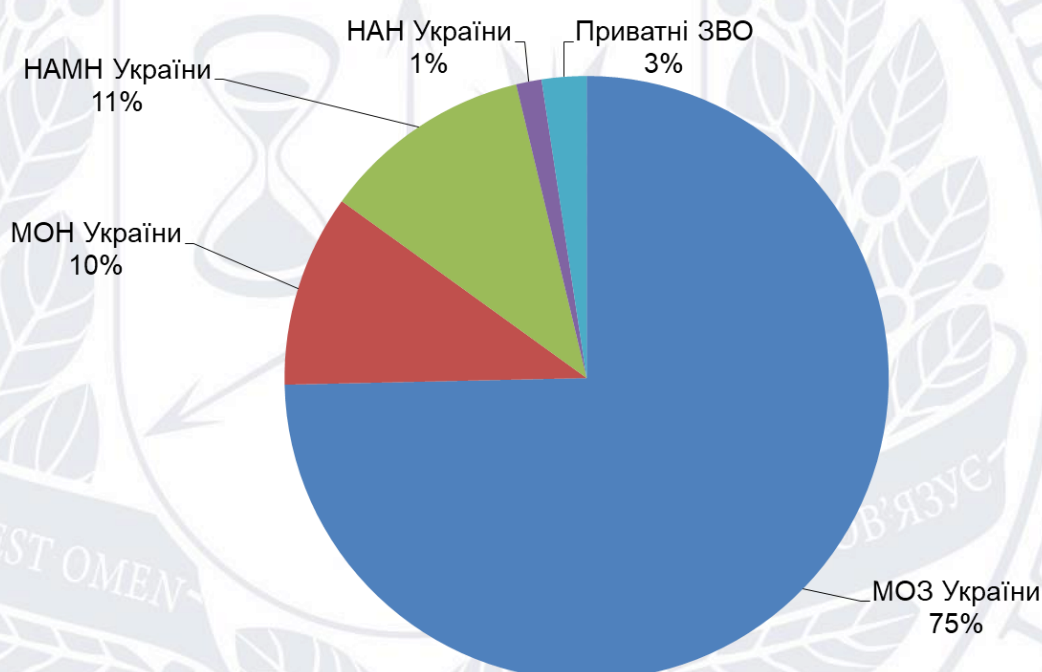

Рисунок 1.2 Міжвідомчий розподіл ліцензованого обсягу підготовки PhD в галузі знань «22 – Охорона здоров'я»

Серед вищезгаданих 55 установ тільки ЗВО, підпорядковані МОЗ України та ЗВО, підпорядковані МОН України та ЗВО приватної форми власності провадять освітню діяльність на II та III освітніх рівнях одночасно. Установи, підпорядковані НАМН України та інститути НАН України провадять виключно підготовку PhD.

Варто зазначити, що саме МОЗ України є головним органом, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері ОЗ.

У безпосередньому підпорядкуванні МОЗ України знаходяться 21 ЗВОІІІ–IV рівня акредитації [10]:

1. Буковинський державний медичний університет
2. Вищий навчальний комунальний заклад Львівської обласної ради "Львівська медична академія ім. Андрея Крупинського"
3. Державний заклад "Запорізька медична академія післядипломної освіти Міністерства охорони здоров'я України"
4. Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова
5. Державний заклад "Луганський державний медичний університет"
6. Дніпровський державний медичний університет
7. Донецький національний медичний університет
8. Житомирський медичний інститут Житомирської обласної ради
9. Запорізький державний медичний університет
10. Івано-Франківський національний медичний університет
11. Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради
12. Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького
13. Національний медичний університет імені О.О. Богомольця
14. Національний університет ОЗ ім. П. Л. Шупика
15. Національний фармацевтичний університет
16. Одеський національний медичний університет
17. Полтавський державний медичний університет
18. Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського
19. Харківська медична академія післядипломної освіти
20. Харківський національний медичний університет
21. Черкаська медична академія

Серед підпорядкованих МОЗ України ЗВО підготовку PhD в галузі ОЗ ліцензовано у 17 установах – 10 національних університетах медичного та фармацевтичного профілів, 5 державних університетах та 2 медичних академіях післядипломної освіти (рис. 1.3).

Рисунок 1.3 Ліцензовані обсяги підготовки PhD в галузі знань «22 – Охорона здоров'я» у ЗВО, підпорядкованих МОЗ України

Найбільша питома вага серед ЗВО, підпорядкованих МОЗ України, припадає на підготовку PhD в галузі «22 – Охорона здоров'я» за 4 спеціальностями, на які сумарно припадає 93,6% усього ліцензованого обсягу (рис. 1.4):

1. «222 – Медицина»;
2. «221 – Стоматологія»;
3. «228 – Педіатрія»;
4. «226 – Фармація, промислова фармація».

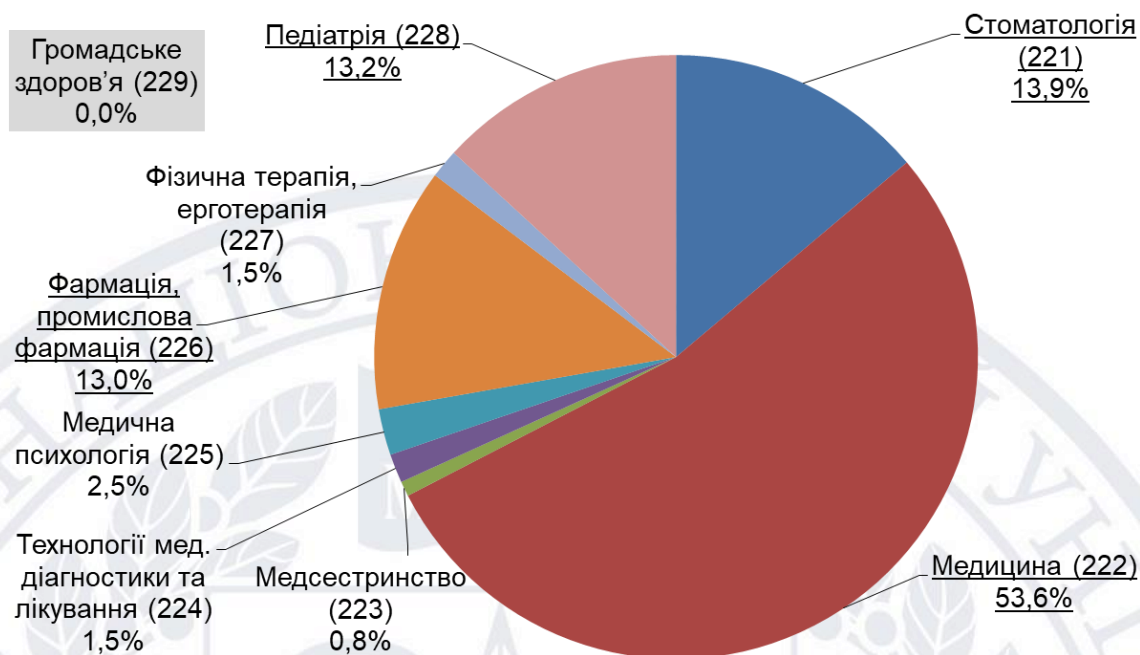

Рисунок 1.4 Розподіл ліцензованого обсягу підготовки PhD в галузі знань «22 – Охорона здоров'я» за спеціальностями серед установ, підпорядкованих МОЗ України

Майже половина від сумарного ліцензованого обсягу (44,4 %) підготовки PhD в галузі знань «22 – Охорона здоров'я» за спеціальністю «222 – Медицина» серед ЗВО, підпорядкованих МОЗ України, акумульовано у 3 установах (рис. 1.5):

1. Національному медичному університеті імені О. О. Богомольця,
2. Вінницькому національному медичному університеті ім. М. І. Пирогова
3. Національному університеті ОЗ ім. П. Л. Шупика

Рисунок 1.5 Ліцензовані обсяги підготовки PhD за спеціальністю «222 – Медицина» галузі знань «22 – Охорона здоров'я» у ЗВО, підпорядкованих МОЗ України

45,7% ліцензованого обсягу підготовки PhD в галузі «22 – Охорона здоров'я» за спеціальністю «221 – Стоматологія» серед ЗВО, підпорядкованих МОЗ України, зосереджено у Національному медичному університеті імені О. О. Богомольця та Полтавський державний медичний університет (раніше – Українська медико-стоматологічна академія м. Полтава), відповідно по 50 місць в кожному.

Медіана ліцензованої кількості здобувачів освітньо-наукового ступеня доктор філософії за спеціальністю «221 – Стоматологія» серед ЗВО, підпорядкованих МОЗ України, становить $Me [LQ; UQ] = 12 [5; 19]$ осіб. До нижнього (першого) квантилю за кількістю ліцензованих місць PhD-здобувачів за вказаною спеціальністю серед підпорядкованих МОЗ України установ належать 5 ЗВО – Буковинський, Дніпровський та Запорізький державні медичні університети, а також Донецький національний медичний університет та Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького (рис. 1.6).

Рисунок 1.6 Ліцензовані обсяги підготовки PhD за спеціальністю «221 – Стоматологія» галузі знань «22 – Охорона здоров'я» у ЗВО, підпорядкованих МОЗ України

Аналіз ліцензованих обсягів підготовки PhD в галузі «22 – Охорона здоров'я» за спеціальністю «228 – Педіатрія» показав, що серед ЗВО, підпорядкованих МОЗ України, більше половини (56,3%) зосереджено у Вінницькому національному медичному університеті ім. М. І. Пирогова та Національному медичному університеті імені О. О. Богомольця (рис. 1.7), а медіанні показники становлять $Me [LQ; UQ] = 5 [10; 15]$ осіб. Так у Вінницькому національному медичному університеті ім. М. І. Пирогова ліцензований обсяг підготовки PhD по вказаній спеціальності у 12 разів перевищує значення медіани зазначеного показника серед усіх ЗВО, підпорядкованих МОЗ України.

Найменші обсяги підготовки PhD за спеціальністю «228 – Педіатрія» ліцензовано у Харківській і Запорізькій медичних академіях післядипломної освіти, а також у Харківському і Львівському національних медичних університетах.

Рисунок 1.7 Ліцензовані обсяги підготовки PhD за спеціальністю «228 – Педіатрія» галузі знань «22 – Охорона здоров'я» у ЗВО, підпорядкованих МОЗ України

Ліцензований обсяг підготовки PhD за спеціальністю «228 – Педіатрія» у Вінницькому національному медичному університеті ім. М. І. Пирогова (60 осіб) найскоріше ґрунтується на наявному кадровому потенціалі за вказаною спеціальністю – безпосереднє наукове керівництво здобувачами здійснюють фахівці за вказаною спеціальністю – д.мед.н., проф. Яблонь О.С., д.мед.н., проф. Дудник В.М., д.мед.н., проф. Токарчук Н.І., д.мед.н., проф. Процюк Т.Л., д.мед.н., проф. Булат Л.М., д.мед.н., доц. Кулешов О.В., д.мед.н., проф. Незгода І.І., д.мед.н., проф. Погорілий В.В., д.мед.н., проф. Коноплицький В.С., д.мед.н., проф. Фомін О.О. та ін. Науковими базами для підготовки PhD -добувачів слугують 2 кафедри педіатрії, кафедра пропедевтики дитячих захворювань та догляду за хворими дітьми, кафедра дитячих інфекційних хвороб, кафедра дитячої хірургії та ін. Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова.

Вивчення ліцензованих обсягів підготовки PhD в галузі знань «22 – Охорона здоров'я» за спеціальністю «226 – Фармація промислова фармація»

показав, що майже половина (47,4%) місць зосереджено у єдиному профільному зі спеціальності ВНЗ України – Національному фармацевтичному університеті (м. Харків) (рис. 1.8).

Рисунок 1.8 Ліцензовані обсяги підготовки PhD за спеціальністю «226 – Фармація, промислова фармація» галузі знань «22 – Охорона здоров'я» у ЗВО, підпорядкованих МОЗ України

Крім того, підготовка кадрів (другого та третього рівнів ВО) для сфери ОЗ здійснюється у **37 державних ЗВО, які підпорядковані Міністерству освіти і науки (МОН) України:**

1. Відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти "Відкритий міжнародний університет розвитку людини "Україна" Вінницький соціально-економічний інститут
2. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
3. Волинський національний університет імені Лесі Українки
4. Державний вищий навчальний заклад "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника"

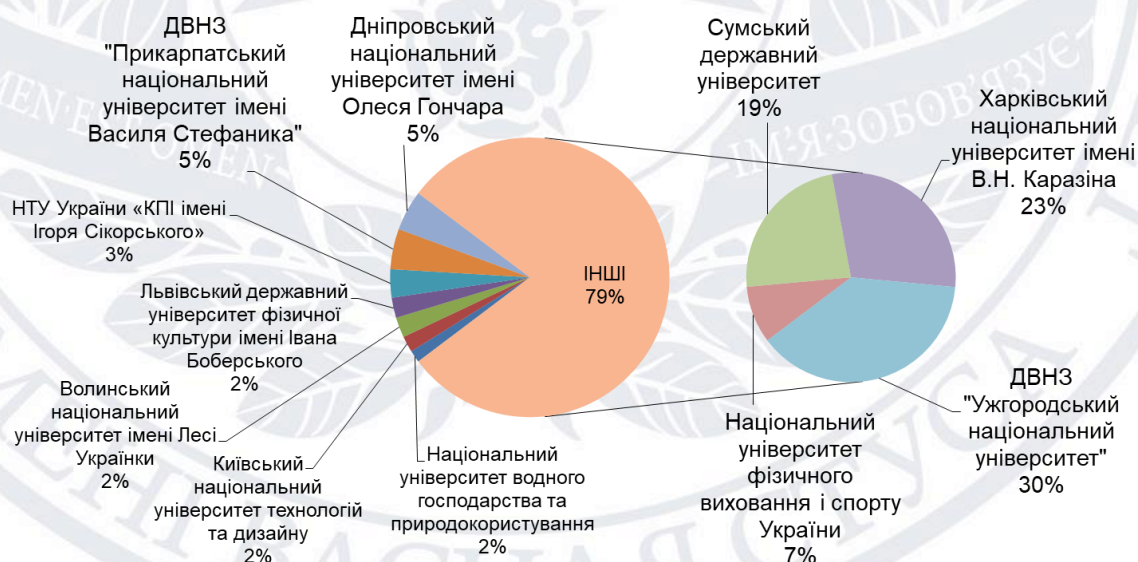
5. Державний вищий навчальний заклад "Ужгородський національний університет"
6. Державний вищий навчальний заклад "Український державний хіміко-технологічний університет"
7. Державний заклад "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка"
8. Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
9. Державний університет "Одеська політехніка"
10. Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
11. Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
12. Запорізький національний університет
13. Кам'янець-подільський національний університет імені Івана Огієнка
14. Київський національний університет імені Тараса Шевченка
15. Київський національний університет технологій та дизайну
16. Київський університет імені Бориса Грінченка
17. Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського
18. Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького
19. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
20. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
21. Національний університет "Запорізька політехніка"
22. Національний університет "Острозька академія"
23. Національний університет водного господарства та природокористування
24. Національний університет фізичного виховання і спорту України
25. Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
26. Одеський державний аграрний університет
27. Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
28. Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту

29. Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
30. Сумський державний університет
31. Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського
32. Харківська державна академія фізичної культури
33. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
34. Херсонський державний університет
35. Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
36. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
37. Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Серед ЗВО, підпорядкованих МОН, підготовку здобувачів ступені PhD провадять менше третин – 29,7% (рис. 1.9). Майже $\frac{3}{4}$ сумарного ліцензованого обсягу підготовки PhD в галузі «22 – Охорона здоров'я» акумульовано у 3 ЗВО:

1. Державний вищий навчальний заклад "Ужгородський національний університет" (30,4%);
2. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (23,4%);
3. Сумський державний університет (18,7%).

Рисунки 1.9 Співвідношення ліцензованих обсягів підготовки PhD в галузі знань «22 – Охорона здоров'я» між ЗВО, підпорядкованих МОН України

Так, Державний вищий навчальний заклад "Ужгородський національний університет" має найбільшу ліцензію на підготовку фахівців третього рівня ВО – ліцензований обсяг становить 65 осіб (рис. 1.10).

Рисунок 1.10. Ліцензовані обсяги підготовки PhD в галузі знань «22 – Охорона здоров'я» у ЗВО, підпорядкованих МОН України

Серед установ, підпорядкованих МОН України, найбільша питома вага загального ліцензованого обсягу припадає на 3 спеціальності (рис. 1.11) – «222 – Медицина» (52,7%), «227 – Фізична терапія, ерготерапія» (25,0%) та «221 – Стоматологія» (13,6%).

Варто відзначити, що ліцензований обсяг підготовки спеціалістів за спеціальністю «227 – Фізична терапія, ерготерапія» у закладах, підпорядкованих МОН України, у 16 разів перевищує питому вагу ліцензованого обсягу підготовки фахівців цієї спеціальності в ЗВО, підпорядкованих МОЗ України (1,6%).

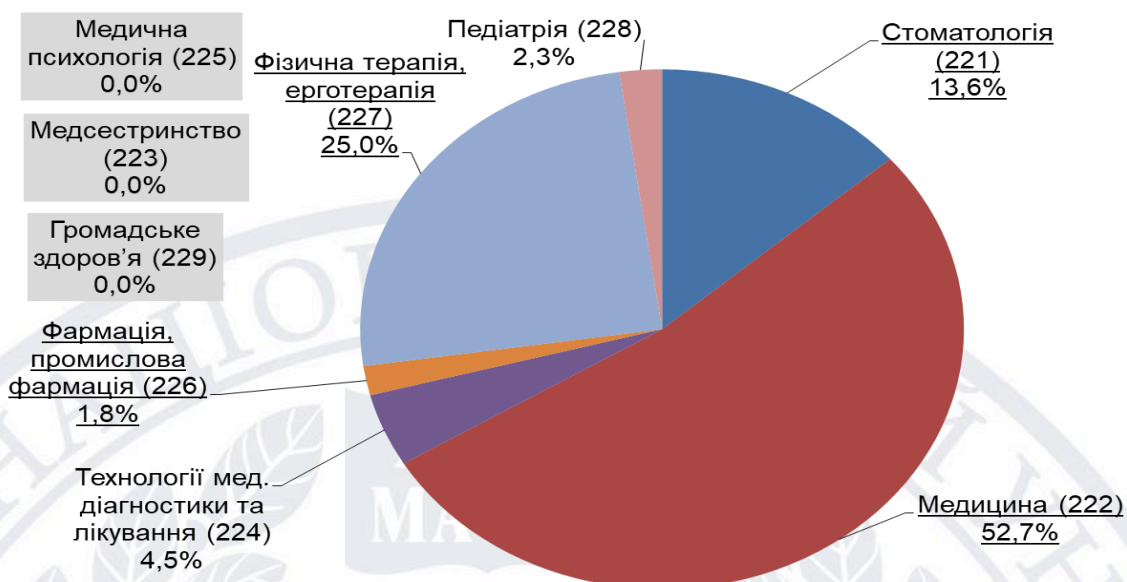

Рисунок 1.11 Розподіл ліцензованого обсяг підготовки PhD в галузі знань «22 – Охорона здоров'я» за спеціальностями серед установ, підпорядкованих МОН України

Найбільший обсяг підготовки PhD за спеціальністю «227 – Фізична терапія, ерготерапія» ліцензовано у Національному університеті фізичного виховання і спорту України (рис. 1.12).

Рисунок 1.12. Ліцензовані обсяги підготовки PhD за спеціальністю «227 – Фізична терапія, ерготерапія» галузі знань «22 – Охорона здоров'я» у ЗВО, підпорядкованих МОН України

Аналіз розподілу ліцензованого обсяг підготовки PhD в галузі знань «22 – Охорона здоров'я» за спеціальністю «22 – Медицина» серед ЗВО, підпорядкованих МОН України, показав, що підготовку PhD-здобувачів ліцензовано у 4 установах (рис. 1.13).

Рисунок 1.13. Ліцензовані обсяги підготовки PhD за спеціальністю «222 – Медицина» галузі знань «22 – Охорона здоров'я» у ЗВО, підпорядкованих МОН України

Привертає увагу, що жоден з ЗВО, підпорядкованих МОН України не ліцензував підготовку PhD в галузі знань «22 – Охорона здоров'я» за спеціальностями «225 – Медична психологія», 223 – Медсестринство» та 229 – Громадське здоров'я».

Також здобувачі II-III рівнів ВО медичних спеціальностей навчаються у 21 закладі недержавної форми власності:

1. "Класичний приватний університет"
2. Вищий навчальний заклад "Університет економіки та права "Крок"
3. Відокремлений СП закладу вищої освіти "Відкритий міжнародний університет розвитку людини "Україна" Луцький інститут розвитку людини

4. Відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти "відкритий міжнародний університет розвитку людини "Україна" Мелітопольський інститут екології та соціальних технологій
5. Відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти "Відкритий міжнародний університет розвитку людини "Україна" Миколаївський інститут розвитку людини
6. Відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти "Відкритий міжнародний університет розвитку людини "Україна" Хмельницький інститут соціальних технологій
7. Заклад вищої освіти "Український католицький університет" (м. Львів)
8. Заклад вищої освіти «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» (м. Київ)
9. Міжнародний гуманітарний університет
10. Приватне акціонерне товариство "Вищий навчальний заклад "Міжрегіональна академія управління персоналом"
11. Приватний вищий навчальний заклад "Академія рекреаційних технологій і права"
12. Приватний вищий навчальний заклад "Київський медичний університет"
13. Приватний вищий навчальний заклад "Міжнародна академія екології та медицини"
14. Приватний вищий навчальний заклад "Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука"
15. Приватний вищий навчальний заклад "Харківський міжнародний медичний університет"
16. Приватний заклад вищої освіти "Дніпровський інститут медицини та громадського здоров'я"
17. Приватний заклад вищої освіти "Карпатський університет імені Августина Волошина"
18. Приватний заклад вищої освіти "Київський міжнародний університет"

19. Приватний заклад вищої освіти "Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика"
20. Товариство з обмеженою відповідальністю "Дніпровський медичний інститут традиційної і нетрадиційної медицини"
21. Товариство з обмеженою відповідальністю "Львівський медичний інститут".

PhD серед приватних ЗВО провадять тільки 2 ЗВО - Міжнародний гуманітарний університет та Приватний вищий навчальний заклад "Київський медичний університет".

Ліцензію на підготовку PhD у ЗВО приватної форми власності отримано лише на третину з усіх спеціальностей галузі знань «22 – Охорона здоров'я» (рис. 1.14): «222 – Медицина (58,8%), «221 – Стоматологія» (31,4%) та «226 – Фармація, промислова фармація» (9,8%).

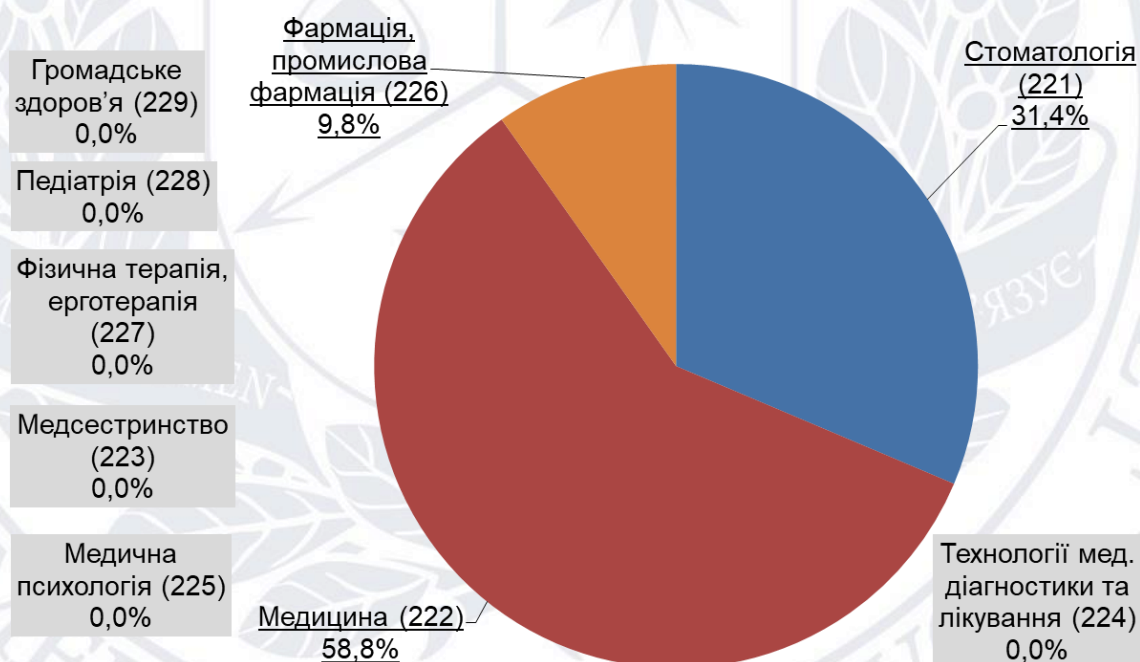

Рисунок 1.14. Розподіл ліцензованого обсягу підготовки PhD в галузі знань «22 – Охорона здоров'я» за спеціальностями серед установ приватної форми власності

Підготовку здобувачів виключно третього (освітньо-наукового) рівня ВО також провадять у 21 науковій установі Національної академії медичних наук (НАМН) України, а саме:

1. Державна установа "Інститут громадського здоров'я ім. О. М. Марзєєва Національної академії медичних наук України»
2. Державна установа "Інститут дерматології та венерології Національної академії медичних наук України"
3. Державна Установа "Інститут ендокринології та обміну речовин ім. В. П. Комісаренка Національної академії медичних наук України "
4. Державна установа "Інститут загальної та невідкладної хірургії імені В. Т. Зайцева Національної академії медичних наук України"
5. Державна установа "Інститут мікробіології та імунології ім. І. І. Мечникова національної академії медичних наук України"
6. Державна установа "Інститут неврології, психіатрії та наркології Національної академії медичних наук України"
7. Державна установа "Інститут нейрохірургії ім. акад. А. П. Ромоданова Національної академії медичних наук України"
8. Державна установа "Інститут нефрології Національної академії медичних наук України"
9. Державна установа "Інститут отоларингології ім. проф. О. С. Коломійченка Національної академії медичних наук України"
10. Державна установа "Інститут ОЗ дітей та підлітків Національної академії медичних наук України"
11. Державна установа "Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В. П. Філатова Національної академії медичних наук України"
12. Державна установа "Інститут патології хребта та суглобів імені професора М. І. Ситенка Національної академії медичних наук України"
13. Державна установа "Інститут педіатрії, акушерства і гінекології імені академіка О. М. Лук'янової Національної академії медичних наук України"

14. Державна установа "Інститут проблем ендокринної патології ім. В. Я. Данилевського Національної академії медичних наук України"
15. Державна установа "Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії Національної академії медичних наук України"
16. Державна установа "Інститут травматології та ортопедії Національної академії медичних наук України"
17. Державна Установа "Інститут фармакології та токсикології Національної академії медичних наук України"
18. Державна установа "Національний інститут серцево-судинної хірургії імені М. М. Амосова Національної академії медичних наук України"
19. Державна установа "Національний інститут терапії імені Л. Т. Малої Національної академії медичних наук України"
20. Державна Установа "Національний інститут хірургії та трансплантології ім. О. О. Шалімова" Національної академії медичних наук України
21. Державна установа "Національний науковий центр радіаційної медицини Національної академії медичних наук України".

Практично у всіх установах НАМН України підготовку PhD ліцензовано за спеціальністю «222 – Медицина» (рис. 1.15).

Серед усіх установ, підпорядкованих НАМН України найбільший обсяг підготовки PhD в галузі «22 – Охорона здоров'я» ліцензовано у Державній установі "Інститут нейрохірургії ім. акад. А. П. Ромоданова Національної академії медичних наук України" – 60 місць, що становить 24,9% від усієї кількості ліцензованого обсягу підготовки PhD в установах, підпорядкованих НАМН України.

Рисунок 1.15. Розподіл ліцензованого обсягу підготовки PhD в галузі «22 – Охорона здоров'я» за спеціальностями серед установ, підпорядкованих НАМН України

Слід відзначити, що загалом до складу НАМН України входять 36 наукових установ, з яких щодо 41,7% (15 установ) у ЄДЕБО відомості відсутні, а саме:

1. Державна установа "Інститут гастроентерології Національної академії медичних наук України"
2. Державна установа "Інститут гематології та трансфузіології Національної академії медичних наук України"
3. Державна установа "Інститут генетичної та регенеративної медицини Національної академії медичних наук України"
4. Державна установа "Інститут геронтології ім. академіка Д. Ф. Чеботарьова Національної академії медичних наук України"
5. Державна установа "Інститут епідеміології та інфекційних хвороб ім. Л. В. Громашевського Національної академії медичних наук України"
6. Державна установа "Інститут медицини праці ім. Ю. І. Кундієва Національної академії медичних наук України"

7. Державна установа "Інститут медичної радіології та онкології ім. С. П. Григор'єва Національної академії медичних наук України"
8. Державна установа "Інститут невідкладної і відновної хірургії ім. В. К. Гусака Національної академії медичних наук України"
9. Державна установа "Інститут патології крові та трансфузійної медицини Національної академії медичних наук України"
10. Державна установа "Інститут спадкової патології Національної академії медичних наук України"
11. Державна установа "Інститут урології Національної академії медичних наук України"
12. Державна установа "Інститут ядерної медицини та променевої діагностики Національної академії медичних наук України"
13. Державна установа "Науково-практичний центр ендovasкулярної нейрорентгенохірургії Національної академії медичних наук України"
14. Державна установа "Національний інститут фтизіатрії і пульмонології імені Ф. Г. Яновського Національної академії медичних наук України"
15. Державна установа "Національний науковий центр «Інститут кардіології імені академіка М. Д. Стражеска» Національної академії медичних наук України"

PhD в галузі «22 – Охорона здоров'я» також готують у 3 установах Національної академії наук (НАН) України:

1. Інститут проблем кріобіології і кріомедицини Національної академії наук України
2. Інститут експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р. Є. Кавецького Національної академії наук України
3. Інститут фізіології ім. О.О. Богомольця Національної академії наук України.

1.2 Адміністративно-організаційна модель докторської школи Національного університету «Києво-Могилянська Академія» та докторська програма «Управління в охороні здоров'я»

У 2006р. Національний університет «Києво-Могилянська академія» (НаУКМА) здобув грант «TEMPUS/Tacis» на реалізацію проекту «Впровадження принципів третього циклу ВО Європейського простору в Україні» та стала першим українським ЗВО, який приєднався до проекту реформування докторської освіти в Європейському освітньому просторі, що триває в межах Болонського процесу. Саме у НаУКМА було розроблено детальну модель реформи системи підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації за зразком третього циклу ВО єдиного європейського простору (ЕНЕА) описаного в так званих «Зальцбурзьких принципах» [11].

Серед ключових елементів цієї моделі, з огляду на Зальцбурзькі принципи, які втілюються в новостворених докторських програмах НаУКМА, висвітлено наступні:

1. підготовка наукових кадрів за структурованими ОНП європейського зразка окрім здійснення самостійного оригінального наукового дослідження передбачає також прослуховування аспірантом (докторантом) низки навчальних курсів;

2. європейський докторант не є учнем-студентом, а молодим науковцем і колегою старших викладачів, котрий навчається шляхом проведення власних досліджень і поширює результати власних досліджень в академічному середовищі, залучається до викладання на нижчих рівнях підготовки. Це рішуче змінює академічний статус докторанта і передбачає його залучення до науково-педагогічного штату через той чи інший університетський підрозділ;

3. згідно з гармонізованою європейською системою третього циклу освіти, оцінка кожного аспіранта (докторанта) виводиться не лише з якості захищеної ним дисертації, а також (і, можливо, насамперед) з

наявності/відсутності у нього публікацій у міжнародних фахових журналах (peer-reviewed journals), що передбачає участь докторанта у міжнародних конференціях та активне спілкування з міжнародною науковою спільнотою;

4. за сучасною європейською практикою, аспірантські (докторські) дослідження все частіше проводяться на стикові різних традиційних дисциплін, і тому їх керівництво здійснюється не одним науковим керівником (як це прийнято в українській аспірантурі), а кількома науковцями;

5. наукові ступені присуджуються виключно університетами, без участі будь-якої вищої загальнодержавної інстанції (наприклад, ВАК України);

6. процедура захисту дисертацій на здобуття ступеня «доктора філософії» у певній галузі знань не передбачає існування постійно діючих спеціалізованих вчених рад, а, навпаки, під кожен конкретну дисертацію вимагає формування комісії (одноразової спеціалізованої ради) із провідних спеціалістів світового рівня, які можуть детально оцінити фахову новизну даної дисертаційної роботи [11, 12].

Адміністративно-організаційна модель докторської школи регламентується низкою університетських нормативно-правових документів, практична апробація яких здійснюється через впроваджені в НаУКМА експериментальні структуровані докторські (PhD) програми, а саме:

1. Положення про докторську школу
2. Правила прийому до докторської школи
3. Права та обов'язки докторанта
4. Докторантський семінар.
5. Підготовка докторських проектів
6. Положення НаУКМА про визнання дипломів «магістр» і «доктор філософії» PhD, здобутих у закордонних університетах

Особливу увагу привертає актуальна на сьогоднішній день PhD-програма за спеціальністю «073 Менеджмент» за напрямом – «Менеджмент в охороні здоров'я», яка успішно провадиться з 2008 р. і по сьогоднішній день.

У системі органів державного управління та закладів ОЗ є чимало посад, де могли б працювати випускники Школи охорони здоров'я. Вони є потенційними працівниками структур і підрозділів центральних та місцевих органів санітарно-епідеміологічної служби МОЗ, Державного департаменту з нагляду за охороною праці, Міністерства праці та соціальної політики, Державного комітету стандартизації, метрології та сертифікації, обласних, районних та міських центрів здоров'я, громадських організаціях, що працюють у сфері громадського здоров'я. ОНП «Менеджмент в охороні здоров'я» є фундаментальною програмою, яка дає можливість випускникам бути всебічно підготовленими для кар'єри в приватному, недержавному чи урядовому секторі ОЗ.

Реалізації ОНП забезпечується зокрема кафедрою «Школа ОЗ» [13]. Школа ОЗ є членом Європейської Асоціації Шкіл ОЗ та співпрацює з Департаментом організації, політики й економіки ОЗ Маастрихтського університету (Нідерланди), Іллінойським університетом у Чикаго (США), Лондонською школою гігієни та тропічної медицини, Групою стратегічного консалтингу, Національною медичною академією післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика, Національним медичним університетом ім. О. О. Богомольця

Місія Школи – задовольнити потреби суспільства щодо покращення здоров'я населення та трансформації галузі шляхом підготовки фахівців, забезпечення високої якості навчання, досліджень і експертних послуг.

2006–2008 роках реалізовано українську частину міжнародного проекту “Дослідження впливу глобальних ініціатив у сфері ВІЛ/СНІДу на систему ОЗ” у партнерстві з Лондонською школою гігієни та тропічної медицини, Ірландським королівським коледжем хірургів та Школою соціальної роботи НаУКМА за фінансової підтримки Інституту відкритого суспільства (OSI) (проект відбувався одночасно в Україні, Киргизстані, Грузії та В'єтнамі).

2008–2013 роках реалізовано проект “Оцінювання політики (методів) оплати за медичні послуги та їх впливу на їхню економічну ефективність,

справедливість та якість у країнах Центральної та Східної Європи (на прикладі України, Польщі, Угорщини, Румунії, Болгарії, Литви)”.

В 2008–2013 роках був реалізований проект “Оцінювання політики (методів) оплати за медичні послуги та їх впливу на їхню економічну ефективність, справедливість та якість у країнах Центральної та Східної Європи (на прикладі України, Польщі, Угорщини, Румунії, Болгарії, Литви)”. Проект мав на меті поширити результати дослідження шляхом публікацій у фахових та популярних виданнях, презентацій для політиків, провайдерів медичних послуг та широкого загалу. Результати проекту стали вагомим внеском до суспільних досягнень у дослідженні методології політики (методів) оцінювання та до аналізу реформ у сфері ОЗ в країнах Центральної і Східної Європи.

2015–2018 роки реалізація проекту «Поєднання Інновацій, Здоров'я і Суспільств: освітній розвиток потенціалу в сусідніх районах Східної Європи (BIHSENA: Bridging Innovations, Health and Societies: Educational capacity building in the Eastern European Neighbouring Areas) в рамках програми Еразмус+. До міжнародного консорціуму університетів входять Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова, Університет Пловдиву (Болгарія), Краківський університет (Польща), Маастрихтський університет (Нідерланди; проф. Клейсін Хорстман), який є координатором проекту.

Школа підтримує інноваційні проекти та впровадження європейської моделі ОЗ, проводить наукові та прикладні дослідження, розвиває нові підходи до вивчення актуальних проблем сфери ОЗ.

1.3 Нормативно-правові аспекти державного регулювання якості освітніх послуг на третьому рівні вищої освіти

Найактуальніший на сьогоднішній день та вичерпний аналіз хронології прийняття нормативно-правових актів, які регламентують провадження освітньої діяльності на третьому рівні ВО проведено Криштоф С. та співав [14].

Відповідно до підпункту 6 пункту 5 Розділу XV «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 [6, 14] затверджено Порядок підготовки здобувачів ВО ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) (далі – Порядок № 261), яким визначено вимоги до вступників до аспірантури, врегульовано підготовку в аспірантурі, що включає освітній та науковий складники, а також встановлено, що право на підготовку здобувачів ВО ступеня доктора філософії заклади ВО і наукові установи можуть мати за умови одержання ліцензії.

Ліцензування освітньої діяльності закладів ВО (наукових установ) на третьому (освітньо-науковому) рівні ВО здійснюється відповідно до Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 118715 [14, 15].

Набір до аспірантури здобувачів ступеня доктора філософії відповідно до Порядку № 261 розпочато з 1 вересня 2016 року, а набір до аспірантури здобувачів наукового ступеня кандидата наук відповідно до Положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 1 березня 1999 р. № 309, припинено [14, 16].

Постановою Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2019 р. № 283 [14, 17] до Порядку № 261 внесено зміни, якими унормовано питання щодо:

1. вдосконалення правових норм, зокрема щодо призначення наукових керівників, підстав для відрахування аспіранта (ад'юнкта) та завершення етапу підготовки в аспірантурі (ад'юнктурі);
2. особливостей вступу до аспірантури особами з особливими освітніми потребами;
3. приведення у відповідність до Закону України «Про освіту» [14, 18], зокрема щодо дотримання здобувачами ВО ступеня доктора філософії принципів академічної доброчесності, реалізації права вказаних здобувачів на трудову діяльність у позанавчальний час та щодо використання відповідної термінології¹⁸.

Ступінь доктора філософії запроваджено Законом України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року [14, 19].

Відповідно до частини першої статті 5 Закону третій (освітньо-науковий) рівень віднесено до рівнів ВО і передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Ступінь доктора філософії віднесено до ступенів ВО, що передбачено пунктом 4 частини другої цієї ж статті 5 Закону.

Згідно з частиною шостою статті 5 Закону доктор філософії – це освітній і водночас науковий ступінь, що здобувається на третьому рівні ВО на основі ступеня магістра. Ступінь доктора філософії присуджується разовою спеціалізованою вченою радою закладу ВО або наукової установи за результатами успішного виконання здобувачем ВО відповідної ОНП та публічного захисту дисертації у разовій спеціалізованій вченій раді.

З наведеного вбачається компетентнісний підхід до здобуття ступеня доктора філософії. Крім підготовки та захисту дисертації, особа має здобути теоретичні знання, уміння, навички та відповідні компетентності.

З метою перевірки ефективності функціонування системи атестації наукових кадрів у режимі проведення разових захистів МОН виступило з ініціативою проведення другого експерименту – експерименту з присудження ступеня доктора філософії.

Основним завданням експерименту була зміна системи та підходів до атестації здобувачів на третьому (освітньо-науковому) рівні ВО та створення передумов для удосконалення процедури захисту ступеня доктора філософії.

Експериментальному запровадженню передувала робота з вивчення відповідного досвіду проведення атестації (публічних захистів дисертації) здобувачів доктора філософії у державах Європейського Союзу та держав Організації економічного співробітництва та розвитку, що дало змогу вдало поєднати процедуру захисту здобувачів наукового ступеня кандидата наук з схожими моделями інших країн, оскільки експеримент здійснювався в умовах паралельного функціонування системи захистів наукового ступеня кандидата наук, підготовка яких розпочата до 1 вересня 2016 року.

Наступним етапом було нормативне врегулювання присудження ступеня доктора філософії. Акти, які регулювали атестацію здобувачів ступеня доктора філософії, можна поділити на такі групи: акти Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти МОН, акти організаційно-розпорядчого характеру та розробки інструктивно-методичного, інформаційного характеру.

Акти Кабінету Міністрів України

Порядок проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167 (далі – Порядок № 167), яким встановлено вимоги до рівня наукової кваліфікації осіб, які здобувають ступінь доктора філософії, врегульовано утворення спеціалізованих вчених рад закладів ВО (наукових установ) та скасування їх рішень [14, 20].

Постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2020 р. № 979 внесено зміни до Порядку № 167 і врегульовано питання:

1. уточнення дати, до якої планується проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії;
2. наукових публікацій, які розкривають основний зміст дисертації;
3. удосконалення процедури проведення попередньої експертизи дисертації здобувача ступеня доктора філософії;
4. можливості проведення засідання ради з використанням засобів відеозв'язку в режимі реального часу;
5. уточнення суб'єктів, до яких передається примірник дисертації [14, 21].

Постановою Кабінету Міністрів України від 9 червня 2021 р. № 608 внесено зміни до Порядку № 167 щодо [14, 22]:

1. розв'язання проблеми приведення актів Кабінету Міністрів України у відповідність до Закону України від 30 березня 2021 року № 1369-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання окремих питань присудження наукових ступенів та ліцензування освітньої діяльності» [14, 23];
2. організації роботи суб'єктів атестації наукових кадрів.

Цією постановою затверджено іншу назву Порядку проведення експерименту і встановлено, що присудження ступеня доктора філософії відповідно до затвердженого цією постановою Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії відбувається з 1 липня до 31 грудня 2021 року.

Прийняття цієї постанови дало змогу зняти соціальну напругу і забезпечити безперервність присудження ступеня доктора філософії здобувачам та одержання ними відповідних дипломів.

Постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266 затверджено перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів ВО (далі – перелік № 266), що передбачено пунктом 7 частини першої статті 13 Закону України «Про вищу освіту».

Нормативно-правові акти МОН

Наказ Міністерства освіти і науки Україно від 22 квітня 2019 року № 533 «Про затвердження форм документів атестаційної справи здобувача ступеня доктора філософії», який зареєстровано в Міністерстві юстиції України 8 травня 2019 р. за № 474/33445.

Відповідно до пункту 27 Порядку № 167 затверджено форми таких документів атестаційної справи здобувача ступеня доктора філософії:

1. обкладинки атестаційної справи здобувача;
2. супровідного листа;
3. рішення ради про присудження ступеня доктора філософії;
4. реєстраційної картки присутності голови та членів ради.

Наказ Міністерства освіти і науки Україно від 31 травня 2019 року № 759 «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40», який зареєстровано в Міністерстві юстиції України 19 червня 2019 р. за № 640/33611.

Відповідно до пункту 10 Порядку № 167, дисертації здобувачів здобувачів, які здобувають ступінь доктора філософії відповідно до Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, оформлюються відповідно до Вимог до оформлення дисертації, затверджених наказом від 12 січня 2017 року № 40, а обсяг дисертації може встановлюватися ОНП закладу ВО (наукової установи) відповідно до специфіки відповідної галузі знань та/або спеціальності.

Наказ Міністерства освіти і науки Україно від 25 січня 2021 року № 102 «Про затвердження форм документів про вищу освіту (наукові ступені) та додатка до них, зразка академічної довідки», який зареєстровано в Міністерстві юстиції України 29 січня 2021 р. за № 122/35744.

Відповідно до пункту 8 частини першої статті 13 Закону України «Про вищу освіту», затверджено, зокрема:

1. форму диплома доктора філософії;
2. форму додатка до диплома європейського зразка;

3. зразок академічної довідки.

Наказом Міністерства освіти і науки України від 1 лютого 2021 року № 132 «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 25 січня 2021 року № 102», зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 16 лютого 2021 р. за № 199/35821, зразок академічної довідки викладено у новій редакції.

Таблиця відповідності Переліку наукових спеціальностей, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 14 вересня 2011 року № 1057, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30 вересня 2011 року за № 1133/19871 (Перелік 2011), та Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів ВО (Перелік 2015), яка затверджена пунктом 3 наказу Міністерства освіти і науки України від 6 листопада 2015 року № 1151 «Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів ВО, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 25 листопада 2015 р. за № 1460/27905.

Акти організаційно-розпорядчого характеру

Наказом Міністерства освіти і науки України від 24 вересня 2019 року № 1232 «Про організацію роботи щодо проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» прийнято рішення забезпечити доведення до відома закладів ВО (наукових установ) інформації про затвердження рішень спеціалізованих вчених рад про присудження ступеня доктора філософії та щодо видачі ними дипломів доктора філософії з відповідними номерами.

Розробки інструктивно-методичного, інформаційного характеру

Інструктивний лист від 31 липня 2019 року № 1/9-492 «Про окремі питання реалізації Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» щодо подання документів до МОН [14, 24].

Інструктивний лист від 30 жовтня 2019 року № 1/11-9518 «Щодо застосування наказу Міністерства освіти і науки України від 23 вересня 2021 року № 1220 «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» про застосування нормативно-правових актів з опублікування наукових результатів дисертації, зокрема для здобувачів ступеня доктора філософії [14, 25].

Основним органом, який вповноважений проводити атестацію здобувачів ступеня доктора філософії, є спеціалізовані вчені ради з присудження ступеня доктора філософії.

Відповідно до підпункту 6 пункту 2 Порядку № 167 спеціалізована вчена рада закладу ВО (наукової установи) (далі – рада) – спеціалізована вчена рада, яка утворюється МОН з правом прийняття до розгляду та проведення разового захисту дисертації особи, яка здобуває ступінь доктора філософії, з метою присудження їй зазначеного ступеня.

Вимоги до членів ради та її утворення регулюються під- пунктами 5, 7 пункту 2 та пунктами 5–8 Порядку № 167.

Рада утворюється із спеціальності, з якої заклад ВО (наукова установа) має ліцензію на провадження освітньої діяльності на третьому (освітньо-науковому) рівні ВО.

Атестація здобувача ступеня доктора філософії здійснюється на предмет дотримання вимог, передбачених пунктами 9–12 Порядку № 167.

Аналіз кількості дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії підтверджує прагнення здобувачів отримувати наукові ступені у соціо-гуманітарній сфері та сфері ОЗ, що дає підстави до збільшення державних місць для здобувачів ВО на третьому (освітньо-науковому) рівні ВО у природничо-технічній та оборонній сферах [14].

Відповідно до пункту 21 частини першої статті 13, пункту 1 частини першої статті 18 Закону України «Про вищу освіту» [19] та підпункту 51 пункту 4 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 630 [26]

було затверджено Положення про акредитацію ОП, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти [27].

У 2015 р. в Україні створили постійно діючий колегіальний орган з питань реалізації державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти – **Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО)** [28].

Згідно повноважень, регламентованих [28] НАЗЯВО:

1. формує вимоги до системи забезпечення якості ВО, розробляє положення про акредитацію ОП і подає його МОН для затвердження;
2. розробляє порядок інституційної акредитації ЗВО і подає його МОН для затвердження;
3. аналізує якість освітньої діяльності ЗВО;
4. проводить ліцензійну експертизу, готує експертний висновок щодо можливості видачі ліцензії на провадження освітньої діяльності у сфері ВО;
5. формує галузеві експертні ради у складі від дев'яти до п'ятнадцяти членів на строк не більше ніж три роки з числа осіб, які мають науковий ступінь у відповідній галузі знань або досвід фахової роботи в галузі не менш як п'ять років, крім представників органів студентського самоврядування;
6. формує за поданням ЗВО та наукових установ, що провадять освітню діяльність у сфері ВО, пропозиції, зокрема з метою запровадження міждисциплінарної підготовки, щодо переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів ВО на відповідних рівнях ВО, і подає його МОН;
7. погоджує розроблені МОН стандарти освітньої діяльності та стандарти ВО за кожною спеціальністю;
8. формує єдину базу даних запроваджених ЗВО спеціалізацій, за якими здійснюється підготовка здобувачів ВО на кожному рівні вищої освіти;
9. приймає рішення про акредитацію чи відмову в акредитації відповідної ОП за результатами акредитаційної експертизи;

- 10.приймає рішення про акредитацію відповідної ОП відповідно до письмової заяви ЗВО, що має відповідний сертифікат про інституційну акредитацію;
- 11.у порядку, затвердженому МОН, приймає рішення про акредитацію чи відмову в інституційній акредитації відповідного ЗВО;
- 12.скасовує рішення спеціалізованої вченої ради про присудження наукового ступеня у разі виявлення академічного плагіату за поданням Комітету з питань етики у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;
- 13.скасовує рішення спеціалізованої вченої ради на підставі подання Апеляційного комітету за результатами розгляду звернення, заяви або скарги щодо діяльності та рішень спеціалізованих вчених рад у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;
- 14.формує критерії оцінки якості освітньої діяльності, у тому числі наукових здобутків, ЗВО, за якими можуть складатися рейтинги ЗВО;
- 15.подає пропозиції щодо надання ЗВО статусу національного в порядку та за критеріями, встановленими Кабінетом Міністрів України;
- 16.встановлює один раз на сім років відповідність діяльності національного ЗВО критеріям, визначеним Кабінетом Міністрів України, для підтвердження чи позбавлення його такого статусу;
- 17.вносить Кабінетові Міністрів України подання щодо надання національному ЗВО за результатами конкурсного відбору в разі відповідності критеріям, визначеним Кабінетом Міністрів України, статусу дослідницького;
- 18.встановлює один раз на сім років відповідність діяльності дослідницького ЗВО критеріям, визначеним Кабінетом Міністрів України, для підтвердження чи позбавлення його такого статусу;
- 19.розробляє вимоги до рівня наукової кваліфікації осіб, які здобувають наукові ступені;

- 20.подає МОН для схвалення порядок присудження наукових ступенів спеціалізованими вченими радами ЗВО (наукових установ) для внесення в установленому порядку Кабінетові Міністрів України;
- 21.погоджує розроблений МОН порядок визнання здобутих в іноземних закладах ВО ступенів вищої освіти та наукових ступенів;
- 22.розробляє положення про акредитацію спеціалізованих вчених рад (спеціалізованих рад з присудження ступеня доктора мистецтва) та подає його МОН для затвердження, акредитує спеціалізовані вчені ради (спеціалізовані ради з присудження ступеня доктора мистецтва) та контролює їх діяльність;
- 23.акредитує незалежні установи оцінювання та забезпечення якості ВО та веде їх реєстр;
- 24.бере участь в установленому законом порядку у формуванні показників державного замовлення на підготовку фахівців з ВО за рівнями ВО та спеціальностями з урахуванням середньострокового прогнозу потреби у фахівцях на ринку праці;
- 25.щороку готує та оприлюднює доповідь про якість ВО в Україні, її відповідність завданням сталого інноваційного розвитку суспільства, звіт про свою діяльність, формує пропозиції щодо законодавчого забезпечення якості вищої освіти та подає зазначені документи Верховній Раді України, Президентові України, Кабінетові Міністрів України та закладам вищої освіти для їх обговорення і належного реагування;
- 26.затверджує положення про комітети Національного агентства;
- 27.затверджує та оприлюднює порядок оскарження рішень Національного агентства;
- 28.затверджує порядок висунення кандидатур і обрання членів галузевих експертних рад та положення про них;
- 29.здійснює інші повноваження, передбачені законом.

Національне агентство складається з 23 осіб, які призначаються Кабінетом Міністрів України на підставі рішення Конкурсної комісії з

відбору членів НАЗЯВО за результатами конкурсного відбору, що проводиться з дотриманням принципів гендерного балансу та галузевого представництва [28].

Фінансування діяльності Національного агентства здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, коштів, отриманих як оплата робіт з акредитації та проведення ліцензійних експертиз, а також коштів, отриманих за надання інших послуг, пов'язаних із забезпеченням якості вищої освіти, у розмірах, що визначаються Національним агентством, грантів, наданих з метою підвищення якості вищої освіти в Україні, у тому числі тих, що надані для удосконалення системи оцінювання якості вищої освіти, інших джерел, не заборонених законодавством [28].

Висновки до розділу 1

1. Серед підпорядкованих МОЗ України ЗВО підготовку PhD в галузі ОЗ ліцензовано у 16 установах – 9 національних університетах медичного та фармацевтичного профілів, 5 державних університетах та 2 медичних академіях післядипломної освіти. Найбільша питома вага серед ЗВО, підпорядкованих МОЗ України, припадає на підготовку PhD в галузі «22 – Охорона здоров'я» за 4 спеціальностями, на які сумарно припадає 93,5% усього ліцензованого обсягу: «222 – Медицина», «221 – Стоматологія», «228 – Педіатрія», «226 – Фармація, промислова фармація». Майже половина від сумарного ліцензованого обсягу (45,5%) підготовки PhD в галузі знань «22 – Охорона здоров'я» за спеціальністю «222 – Медицина» серед ЗВО, підпорядкованих МОЗ України, акумульовано у 3 установах: Національному медичному університеті імені О. О. Богомольця, Вінницькому національному медичному університеті ім. М. І. Пирогова та Національному університеті ОЗ ім. П. Л. Шупика.

2. Впродовж 2006–2007 рр. НаУКМА виконав міжнародний проект за програмою «Темпус»: «Впровадження принципів третього циклу вищої освіти Європейського простору в Україні». Розробка організаційно-адміністративної моделі Докторської школи використана для поетапного впровадження

принципів структурованих докторських (PhD) програм паралельно з традиційною аспірантурою і дозволила уникнути небезпеки простого перейменування ступеня «кандидата наук» на «доктора філософії» без модифікації змісту і способу підготовки науково-педагогічних кадрів.

3. Розпочинаючи з 2016 р. в Україні впроваджено ряд змін, зокрема, нова система підготовки PhD через аспірантуру. У 2019 р. було розпочато реформування системи присудження наукових ступенів. У 2020–2021 рр. відбулися перші захисти наукових досліджень аспірантів на здобуття наукового ступеня PhD.

РОЗДІЛ 2

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інформаційну базу дослідження сформовано за даними ЄДЕБО, як автоматизованої системи збирання, оброблення, зберігання та захисту інформації щодо здобувачів освіти, суб'єктів освітньої діяльності, що формується (створюється) та використовується для забезпечення потреб фізичних та юридичних осіб [29].

ЄДЕБО є інтегрованою інформаційно-телекомунікаційною системою, технічні засоби якої перебувають в межах території України, яка складається з комплексу автоматизованих робочих місць, об'єднаних в єдину інформаційну систему захищеними каналами зв'язку з використанням технології віддаленого доступу, має підключення до мереж зв'язку загального користування з розмежуванням прав доступу, забезпечує захист від порушень цілісності інформації, забезпечує різні види доступності (блокування) відкритої інформації та інформації з обмеженим доступом, вимогу щодо захисту якої встановлено законами.

2.1. Дизайн дослідження

В дослідження було включено відомості в ЄДЕБО про ліцензовані обсяги підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня ВО та наявність акредитації ОНП станом на грудень 2021 р.

2.2 Характеристика предмету дослідження

Для всебічної характеристики стану держаного регулювання розподілу ліцензованих обсягів підготовки PhD здобувачів в галузі «222 – Охорона здоров'я» ЗВО згруповано за формою власності (Державні установи/ЗВО та приватні ЗВО) та відомчим підпорядкуваннями – МОЗ України, МОН України, НАМН України. НАН України (рис. 2.1).

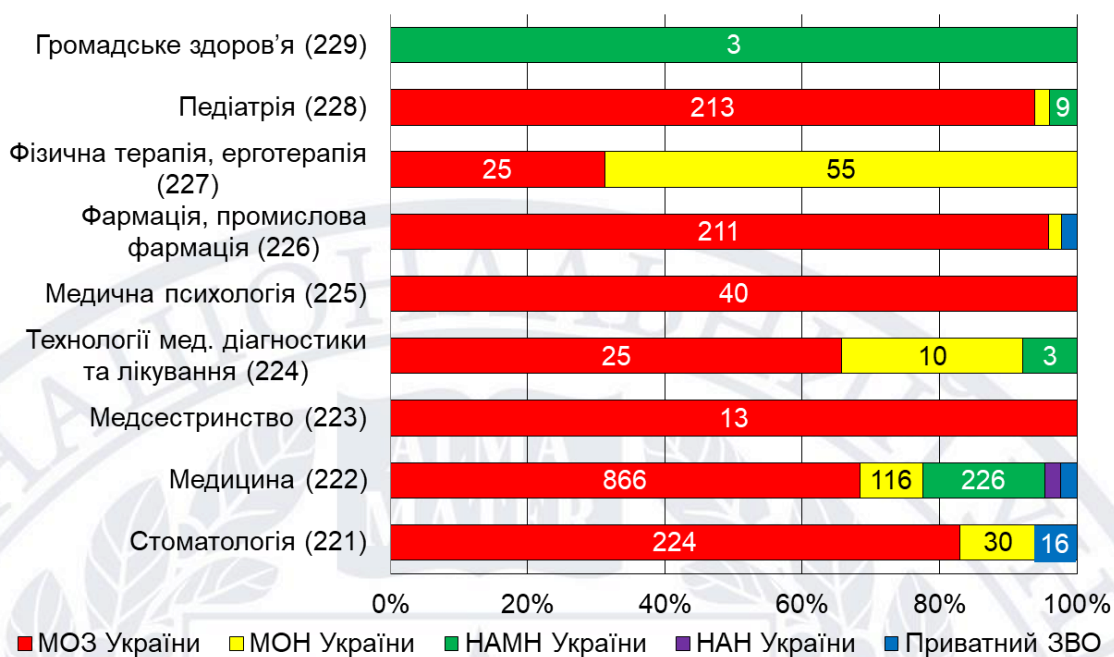

Рисунок 2.2 Міжвідомчий розподіл ліцензованого обсягу підготовки PhD за спеціальностями галузі знань «22 – Охорона здоров'я»

Проведено оцінку ліцензованих обсягів підготовки здобувачів третього рівня ВО за кожною спеціальністю галузі знань «22 – Охорона здоров'я» [30, 31]:

1. «221 – Стоматологія»;
2. «222 – Медицина»;
3. «223 – Медсестринство»;
4. «224 – Технології медичної діагностики та лікування»;
5. «225 – Медична психологія»;
6. «226 – Фармація, промислова фармація»;
7. «227 – Фізична терапія, ерготерапія»;
8. «228 – Педіатрія»;
9. «229 – Громадське здоров'я».

Для оцінки якості ВО III рівня за даними ЄДЕБО та відкритими даними НАЗЯВО проведено вивчення результатів проходження акредитаційної експертизи ОНП закладів, які провадять підготовку здобувачів третього рівня ВО в галузі знань «22 – Охорона здоров'я» станом на грудень 2021 р.

РОЗДІЛ 3

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ДОСВІДУ ПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНЬО-НАУКОВИХ ПРОГРАМ ПІДГОТОВКИ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

На сьогоднішній день Україні наука залишається відірваною від навчального процесу: потужні науково-дослідні осередки в інститутах НАН України та галузевих академіях наук за функцією і покликанням діють «паралельно» до зарегульованого МОН освітнього механізму (ЗВО). Відповідно, викладання в українській університетській аудиторії це – ретрансляція уже поширених знань, а не їх створення та апробація в осередках науково-освітнього характеру. Модель індивідуальної підготовки через аспірантуру явно застаріла й так само явно за своєю ефективністю поступається європейській моделі «третього циклу вищої освіти» [12].

3.1 Докторські школи у Європі: передумови виникнення та сучасні трансформації в світлі Болонської реформи

В європейських університетах вже існує багато структурованих докторських програм і їх кількість постійно зростає [12].

Геттінгенський університет, Німеччина (University of Göttingen) пропонує кілька міждисциплінарних структурованих програм спільно з Інститутом ім. Макса Планка (Міжнародна науково-дослідна школа Макса Планка) [12].

Франкфуртський університет ім. Й. В. Гете, Німеччина (J.W. Goethe University of Frankfurt am Main) створив 11 коледжів післядипломної освіти (Graduate College), три Міжнародні науково-дослідні школи Макса Планка, дві міжнародні PhD програми та Франкфуртську наукову школу післядипломної освіти (Frankfurt International Graduate School of Science). Планується подальше

збільшення кількості структурованих програм та шкіл післядипломної освіти. [31].

В Університеті м. Мішкольц, Угорщина (University of Miskolc) створено 7 докторських шкіл, пов'язаних із факультетами університету, якими керує Університетська Докторська Рада[12].

В Університеті Ювяскюля, Фінляндія (University of Jyväskylä) частина докторських програм виконується в рамках національних шкіл післядипломної освіти (Graduate schools), які фінансуються фінським Міністерством освіти. Університет координує 7 національних Graduate schools та бере участь у роботі 43 (станом на 2005 р). Крім того, університет створив кілька власних інституційних Graduate schools, якими керують члени професорсько-викладацького складу[12].

Бергенський університет Норвегія (University of Bergen) розпочав стратегічний розвиток докторських програм зі структурованим навчанням, що створюються на базі динамічних науково-дослідних груп та об'єднань. Ці науково-дослідні групи або мають тематичне коло інтересів в стратегічних наукових напрямках, або сильне науково-дослідне середовище в університеті [12].

В Лондонському університетському коледжі, Велика Британія, (University College London) організація та управління докторськими програмами здійснюється через університетську школу післядипломної освіти (Graduate School), яка поширює свою діяльність на 72 департаменти. Школа пропонує навчання суміжним навичкам, організує атестацію, відповідає за фінансування докторських досліджень та участі у конференціях [12].

В Університеті Любляни, Словенія (University of Ljubljana) із 93 докторських програм, організованих на факультетському рівні, 3 нині координуються на найвищому університетському рівні і відкриті для міжфакультетської, міждисциплінарної й міжнародної співпраці [12].

Університет ім. П'єра і Марії Кюрі в Парижі, Франція (Pierre and Maria Curie University in Paris) (внаслідок реформи докторської освіти у Франції та

Болонського процесу має 16 докторських шкіл. Школи організовано в межах єдиного Коледжу докторських шкіл [12].

Інститут політичних досліджень у Парижі, Франція (Sciences PO in Paris) створив докторську школу з великою кількістю докторських програм та дослідницьких центрів. У центрі уваги інституту посилення своєрідності та пізнаваності докторської школи, в якій докторанти почувуються повністю інтегрованими в дослідницький та навчальний процес [12].

3.2 Особливості структури та організаційно-методичного забезпечення докторських програм в Європі

У деяких європейських країнах викладання є обов'язком докторантів як частина навчання комунікаційним і дидактичним навичкам (наприклад, Угорщині, Словаччині, Чеській республіці, Нідерландах та ін.). Проте важливо визначити відповідний часовий ліміт для викладацьких обов'язків і не використовувати докторантів як джерело дешевої робочої сили – такої негативної тенденції рекомендується уникати. Подекуди докторантам дозволяють і навіть заохочують до роботи асистентами викладачів за заробітну плату, що часто використовується ними як джерело заробітку на фінальному етапі докторського навчання, коли грант на навчання закінчується [12].

В **Університеті м. Мішкольца**, Угорщина (University of Miskolc) обов'язковою вимогою для всіх докторантів є виконання певного ліміту викладацької роботи з метою удосконалення їхніх вербальних комунікаційних навичок [12].

В **Університеті Павла Йозефа Шафарика** у Кошіце, Словаччина (Pavol Jozef Safarik University of Kosice) докторанти стаціонарної форми навчання беруть участь у викладацькій роботі відповідно до державного закону (не більше 4 год. на тиждень) [12].

У **Чеському технічному університеті** у Празі, Чехія (Czech Technical University) докторанти залучаються до викладацької роботи як складової

їхнього плану докторського навчання (4 год. на тиждень упродовж 4 семестрів) [12].

Лілльський університет науки і технології, Франція (University of Science and Technology in Lille) пропонує докторантам кілька оплачуваних посад асистентів-сумісників, що дає їм можливість отримати додатковий зарібок, а також перший викладацький досвід. Французька система пропонує тимчасову посаду асистента (ATER) для докторантів як роботу на повний або ж неповний день впродовж року [12].

В **Університеті Тільбурга**, Нідерланди (Tilburg University) докторантам (які мають статус співробітників університету) дозволяється викладати до 25 % свого часу протягом періоду дослідницької роботи над дисертацією, але лише студентам бакалаврату та з дозволу наукового керівника [12].

Політехнічний університет Мілана, Італія (Milan Polytechnical University) надає докторантам можливість викладати студентам бакалаврату та студентам магістерських програм. Це розглядається як форма додаткової фінансової допомоги докторантам [12].

В **Університеті Вроцлава**, Польща (University of Wroclaw) докторанти зобов'язані прочитати дидактичний випускний курс не більше, ніж 90 годин на рік відповідно до правил, що регламентують докторські програми [12].

В **Університеті Хаджеттепе**, Туреччина (Hacettepe University) докторанти повинні прослухати два навчально-методичних курси для розвитку навичок, необхідних для розробки курсів, їх проведення та оцінювання [12].

Основу нормативної бази підготовки PhD у Європі становлять Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості ВО (ESG), Європейська рамка кваліфікацій (EQF), документи Болонського процесу, зокрема Зальцбурзькі принципи-I та Зальцбурзькі принципи-II, Принципи інноваційної докторантури тощо, які лягли в основу національних законодавчих баз європейських країн у сфері ВО, а також слугували підставою до запровадження третього рівня ВО в Україні, яка теж є членом Європейського простору ВО. [3]. Модернізація вітчизняної системи формування наукових кадрів вимагає створення

відповідної моделі процесу підготовки майбутніх PhD до дослідницько-інноваційної діяльності. Теоретичною основою побудови зазначеної моделі може слугувати зарубіжний досвід докторського навчання. [3].

Організація відбору кандидатів на навчання за PhD-програмами у країнах Європи базується на вимогах, які висуваються до претендентів на здобуття наукового ступеня під час прийому та навчання за докторськими програмами (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 - Вимоги до претендентів на здобуття наукового ступеня під час прийому на навчання за докторськими (PhD) програмами [32, 33]

Країна	Рівень освіти (вік)	Випробовування що здають	Вимоги до якості освіти
-1-	-2-	-3-	-4-
Іспанія	до запровадження ЄПВО – бакалавр (від 22 років) після запровадження ЄПВО (з 2005р.) – магістр (або мінімум 60 ECTS кредитів після диплому бакалавра) (від 23 років)	Іспанські претенденти надають: - додаток до диплома; - рекомендації (якщо є). Іноземці: - додаток до диплома; - рекомендації.	високий рівень академічної успішності (на підставі додатку до диплому)
Англія	бакалавр (від 21 року); магістр (від 22 років)	Вступники з Великої Британії: проходять інтерв'ю з двома науковими співробітниками; надають додаток до диплома; надають рекомендації. Іноземці проходять: випробування з обраної спеціальності; іспит з англійської мови.	висновки проходження інтерв'ю, високий бал диплому, авторитетність осіб, що надали рекомендації; високі бали іспитів з англійської мови та випробувань з обраної спеціальності
Франція	магістр	співбесіда з науковим керівником; через 1-2 місяці – дослідницький проєкт	високий бал диплому магістра; досвід роботи над об'єктом майбутнього дослідження
Польща	магістр	вступні іспити (на деякі спеціальності)	результати іспитів; “хто раніше прийшов”

Деякі університети ініціювали створення індивідуальних планів роботи ІПР (Personal Development Plan, PDP) для кожного докторанта. ІПР

допомагають докторантам визначити та сформулювати навички та компетенції, яких вони набудуть після завершення всіх курсів своєї навчальної програми. За ППР формується навчальний розклад (план) для вивчення як науково-дослідних, так і суміжних дисциплін, що необхідні кожному докторанту. Цей документ (ППР) – результат самоаналізу, він постійно доопрацьовується і є особистою власністю кожного докторанта. До таких індивідуальних планів дедалі частіше вдаються у багатьох університетах (під різними назвами та в різних форматах) [12].

Університет Ньюкасла, Велика Британія (University of Newcastle upon Tyne) впроваджує індивідуальні плани роботи для кожного докторанта [12].

Університет Вулвергемптона, Велика Британія (University of Woverhampton) здійснює пілотний проект щодо впровадження індивідуальних планів докторантів у формі електронного портфоліо, в якому докторант визначає траєкторію свого розвитку, пов'язану з вивченням спеціальних курсів та виконанням конкретних етапів роботи [12].

У Чеському технічному університеті у Празі, Чехія (Czech Technical University) кожний докторант має «Індивідуальний план навчання», підготовлений спільно з науковим керівником, який подається до Комітету докторських програм через місяць після початку навчання [12].

Особливості взаємодії суб'єктів підготовки за докторськими програмами наведено у табл. 3.2.

Таблиця 3.2 - Особливості взаємодії суб'єктів, що проходять підготовку за докторськими програмами та суб'єктів що її здійснюють та забезпечують [32, 33]

Країна	Термін підготовки	Організація керівництва науковими дослідженнями	Організація процесу фахової підготовки	Контроль якості підготовки PhD
-1-	-2-	-3-	-4-	-5-
Іспанія	В очній докторантурі: до 2005р. – 5-6 років; після 2005р. – 3-4 роки. Нестаціонарні докторанти: 6-8 років.	один керівник для одного докторанта: керівник в галузі точних наук проводить зустрічі з докторантом щотижня або щоденно; в галузі гуманітарних наук – двічі на рік, щорічно або раз за весь період докторантури.	проходить курсову підготовку на визначених керівником курсах; виконує педагогічні функції: виступає в ролі асистента, наставника; веде практичні або семінарські заняття; займається репетиторством; веде окремі предмети. Докторанти, що мають стипендію – до 60 годин неоплачуваного педагогічного навантаження.	на підставі поданої дисертаційної роботи; публікація роботи не обов'язкова; рішення про подання до захисту приймає докторант, яке узгоджує з науковим керівником. Якість дисертації підтверджується відгуком стороннього (зовнішнього) опонента (професора з іншого університету). Процедура захисту – публічна. Успішність захисту – наближається до 100%.
Англія	Очна докторантура – 3,5 – 4 роки. Нестаціонарні докторанти – 7-8 років.	кожен докторант має, як мінімум одного наукового керівника, останній є членом цілої групи керівників наукової роботи; може мати керівника і співкерівника, або керівника і дорадника; проводяться щонайменше 10 протокольних зустрічей з керівником упродовж одного року.	щорічно 10 днів для проходження курсів, які визначили разом з керівником; виконує допоміжні педагогічні функції: ведення лабораторних та семінарських занять; перевірка бакалаврських, магістерських робіт; проведення консультацій або викладання на нижчих освітніх рівнях.	перша оцінка відбувається через 6 місяців наглядовою командою; звіти відбуваються щорічно аж до завершення дисертації; оцінювання на основі ґрунтовно написаної дисертації. публікація не обов'язкова, проте якість повинна бути такою, яка б дозволила опублікувати. Рішення про подання дисертації до захисту приймає докторант, в процесі схвалення роботи наглядовою радою. Захист зазвичай не публічний.

Продовення таблиці 2

-1-	-2-	-3-	-4-	-5-
Франція	<p>Стаціонарні докторанти – 3 (4) роки. Заочні докторанти – визначає докторська школа.</p>	<p>керівник (вчений який має «габілітацію») та співкерівник (молодий науковець); можуть призначатися: зовнішні референти – т.з. «репетитори», медіатори.</p>	<p>кожен докторант разом з керівником розробляють план своєї підготовки. Проходить навчальні курси; педагогічна робота не повинна перевищувати 1/3 педагогічного навантаження викладача; відвідування семінарів, написання звітів; можливість стажуватися в компаніях та державних установах.</p>	<p>дозвіл на захист дає Дисертаційний комітет; дисертація оцінюється двома зовнішніми опонентами; захист відкритий; оцінюється науковий проєкт, кредити ECTS не мають формальних оцінок.</p>
Польща	<p>В докторантурі: стаціонарній – 4 (5) років; заочній – 8 років. Самостійно (пошукач)</p>	<p>керівник – габілітований науковець, або професор</p>	<p>читають курси в своїх закладах (не більше 90 годин на академічний рік)</p>	<p>іспити докторського рівня з основних дисциплін в площині яких виконується дослідження та додаткових дисциплін й іноземних мов; захист докторської дисертації – відкритий. Вартість процедури захисту \$1000 USD. Успішність завершення підготовки близько 100%.</p>

Щодо додаткових відомостей про інтеграцію PhD-студентів до докторських дослідницьких груп то є цікавим досвід наведених нижче закладів.

Бергенський університет, Норвегія (University of Bergen) успішно залучає докторантів до роботи у дослідницьких групах. Заява про вступ на докторську програму та дослідницький план кандидата мають бути погоджені з відповідною науковою групою, при цьому права та відповідальність докторанта формально затверджуються [12].

В **університеті Павла Йозефа Шафарика** в Кошиці, Словаччина (Pavol Jozef Safarik University in Kosice) докторанти заохочуються до участі в науково-дослідних проектах у рамках внутрішньої грантової системи університету та Агенції сприяння науці і техніці (підтримка молодих дослідників), при цьому особлива увагу приділяється міждисциплінарним проектам, які об'єднують докторантів із різних факультетів і докторських програм. Університет також заохочує дослідницькі групи докторантів і студентів-випускників формувати робочі групи та виконувати наукові дослідження [12].

Чеський технічний університет в Празі, Чехія (Czech Technical University) тісно співпрацює з Карловим університетом та Чеською академією наук, об'єднуючи докторантів і дослідників з різних наукових дисциплін та інституцій для формування мультидисциплінарних дослідницьких груп.

В **Каролінському інституті**, Швеція (Karolinska Institute) звичайною практикою є робота докторантів в дослідницьких групах та мережах. У медичних дослідженнях, які є пріоритетним науковим напрямом цього інституту, міждисциплінарна співпраця різних дослідницьких груп сприяє успішності досліджень. Наприклад, Cancer Network слугує платформою для співпраці між різними дослідницькими групами, в які залучені докторанти [12].

Не менш важливим питанням виступає й подальше працевлаштування випускників PhD-програм (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 Працевлаштування осіб, що опанували докторські програми
[32, 33]

Країна	Посади на які планується призначення	Вірогідність призначення	Вимоги до претендента для отримання посади
Іспанія	Наукових співробітників в університетах Наукові співробітники – державні службовці	На найближчі 15 років вакантних посад для призначення усіх докторів не буде	Ступінь доктора є обов'язковим, лише робота за сумісництвом (посада старшого викладача) не вимагають ступеня.
Англія	Академічні посади (вимагають від кандидатів мати здобутий докторський ступінь) посади поза академічним світом	Рівень працевлаштування є високий (97%). Більше 50% працевлаштовуються поза академічним світом.	У переважній більшості ступінь доктора є обов'язковим для претендента на академічні посади
Франція	Здебільшого залишають в університетах	Високий рівень працевлаштування	Під час призначення на посаду оцінюється якість наукових проектів, кількість здобутих грантів, опублікованих праць
Польща	На посади в освітньому секторі (як правило – старший викладач)	У державному секторі ВО – дуже низька.	Ступінь доктора дозволяє займати посаду лише асистента професора (старшого викладача)

3.3 Автономізація вищих навчальних закладів: стандарти державного управління у світі та становлення в Україні

У Законі України «Про освіту» [18] терміни вживаються в такому значенні: **автономія** – право суб'єкта освітньої діяльності на самоврядування, яке полягає в його самостійності, незалежності та відповідальності у прийнятті рішень щодо академічних (освітніх), організаційних, фінансових, кадрових та інших питань діяльності, що провадиться в порядку та межах, визначених законом; академічна свобода – самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної,

наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова, думки і творчості, поширення знань та інформації, вільного оприлюднення і використання результатів наукових досліджень з урахуванням обмежень, установлених законом [34].

Отже, автономізація ЗВО – процес, спрямований на активний розвиток автономності ВНЗ у прийнятті рішень стосовно внутрішнього управління, фінансів, адміністрації, можливості встановлювати власну лінію поведінки у сфері освіти, науково-дослідної роботи, викладання й інших пов'язаних з цим видах діяльності, підвищенні самостійності ЗВО у всіх сферах управління [34].

За визначенням ЮНЕСКО [34, 35] державне управління автономізацією ЗВО – це такий ступінь самоврядування, який необхідний установам ВО для ефективного ухвалення рішень відносно своєї навчальної роботи, норм, управління й відповідної діяльності і який сумісний з державними системами підзвітності, особливо в тому, що стосується державного фінансування, а також з повагою до академічної свободи і прав.

За визначенням Крижко Ю. [34, 36] державне управління автономізацією ЗВО – цілеспрямований організаційний та регулюючий вплив держави на стан і розвиток суспільних процесів, свідомість, поведінку та діяльність особи і громадянина з метою досягнення цілей та реалізації функцій держави, відображених у Конституції України та законодавчих актах, шляхом запровадження державної політики, виробленої політичною системою та законодавчо закріпленої, через діяльність органів державної влади, наділених необхідною компетенцією; процес цілеспрямованого впливу керуючої підсистеми або органу управління на керовану підсистему або об'єкт управління з метою забезпечення його ефективного функціонування та розвитку.

В умовах формування менеджменту освітньої галузі, коли система управління набула антикризового та інноваційного характеру, на зміну адміністративно-командній системі управління з'явилася необхідність обґрунтування та визначення стратегічних і операційних цілей та завдань

державного управління автономізацією ЗВО з використанням нових технологій управління, дидактичних розвиваючих процесів педагогічного менеджменту [34].

Функції державного управління є похідними від цілей і дають змогу вирішувати поставлені завдання, цілеспрямовано впливаючи на об'єкт управління. Формами забезпечення ефективності реалізації покладених функцій виступає система правових норм, що визначає цілі, завдання, компетенцію органів влади, їх структуру та функції, а також регламентує відносини в межах організаційної структури (як самої системи, так і її органів) [34, 37, 38].

Управління у галузі ВО в Україні згідно ст. 17 здійснюється державними органами управління, органами місцевого самоврядування, власниками ЗВО та органами громадського самоврядування. Але до цього часу система управління не позбулася спадщини колишнього соціалістичного поділу ЗВО за галузевим принципом. В Україні ЗВО державної форми власності підпорядковані 26 міністерствам і відомствам, при цьому 10 з них мають в підпорядкуванні лише по одному закладу. Такої практики немає ніде в світі, крім пострадянського простору.

Відомча замкнутість ЗВО заважає їхній подальшій співпраці, застосування єдиних підходів до організації навчального процесу. Тому треба відпрацювати нову парадигму взаємовідносин ЗВО як з міністерствами і роботодавцями, так і з системою ВО в цілому. Варто відмітити, що МОН України – один з найбільших в Україні розпорядників бюджетних коштів, його щороку фінансують за більш ніж 20-ма «захищеними» статтями [33].

Система державного регулювання освітньої діяльності повинна будуватись за ієрархічним принципом, за яким спочатку встановлюються функції системи, далі визначаються напрями проведення економічної політики, що спрямовуються на реалізацію цих функцій, потім здійснюється підбір інструментів втілення в життя цієї політики, і, нарешті, розробляються заходи регулювання конкретних процесів [34].

Повноваження МОН України у процесі автономізації ЗВО [34]:

1. Здійснює аналітично-прогностичну діяльність у процесі автономізації ВО, визначає тенденції її розвитку, вплив демографічної, етнічної, соціально-економічної ситуації, інфраструктури виробничої та невиробничої сфер, ринку праці на стан вищої освіти, формує напрями взаємодії з іншими ланками освіти, стратегічні напрями розвитку ВО відповідно до науково-технічного прогресу та інших факторів, узагальнює світовий і вітчизняний досвід розвитку вищої освіти.
2. Бере участь у формуванні державної політики у процесі надання автономності ЗВО, професійної підготовки кадрів.
3. Розробляє програми розвитку вищої освіти, стандарти вищої освіти
4. Визначає нормативи матеріально-технічного, фінансового забезпечення ЗВО.
5. Здійснює навчально-методичне керівництво, контроль за дотриманням вимог стандартів ВО, державне інспектування.
6. Здійснює міжнародне співробітництво з питань, що належать до його компетенції.
7. Здійснює ліцензування ЗВО незалежно від форм власності та підпорядкування, видає їм ліцензії, сертифікати.
8. Здійснює встановлення відповідності документів про ВО та вчені звання.
9. Формує і розміщує державне замовлення на підготовку фахівців з ВО ЗВО.
10. Сприяє працевлаштуванню випускників ЗВО.
11. Затверджує умови прийому на навчання до ЗВО.
12. Затверджує статuti підпорядкованих йому ЗВО та ЗВО приватної форми власності.
13. Погоджує статuti ЗВО державної форми власності, підпорядкованих іншим центральним органам виконавчої влади, та ЗВО комунальної форми власності.

14. Організовує вибори, затверджує та звільняє з посад керівників підпорядкованих йому ЗВО.

15. Погоджує затвердження на посаду керівників вищих навчальних закладів комунальної і приватної форм власності.

16. Організовує атестацію педагогічних і науково-педагогічних працівників щодо присвоєння їм кваліфікаційних категорій, педагогічних та вчених звань.

17. Разом з іншими центральними органами виконавчої влади, які мають у своєму підпорядкуванні ЗВО, місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, які мають у своєму підпорядкуванні ЗВО комунальної форми власності, забезпечує реалізацію державної політики у галузі ВО і здійснює контроль за втіленням державної політики у галузі ВО, дотриманням нормативно-правових актів про вищу освіту в усіх ЗВО незалежно від форми власності і підпорядкування.

18. Здійснює інші повноваження, передбачені законом.

Методологія державного регулювання враховує дію економічних законів та охоплює сукупність підходів, цілей, принципів, форм і методів впливу державних органів на систему ВО через комплекс стимулів, важелів, регуляторів. У ст.3 Закону України «Про вищу освіту» викладені принципи, на яких ґрунтується державна політика у галузі ВО, а також шляхи її реалізації. На рис. 3.1 показано комплекс методів та інструментів, за допомогою яких держава має можливість впливати на функціонування освітньої сфери. Використання того чи іншого методу визначається рядом факторів, проте вбачається доцільним розширювати використання непрямих методів регулювання, а саме економічних, донорських, морально-етичних з одночасним скороченням адміністративних [33, 39].

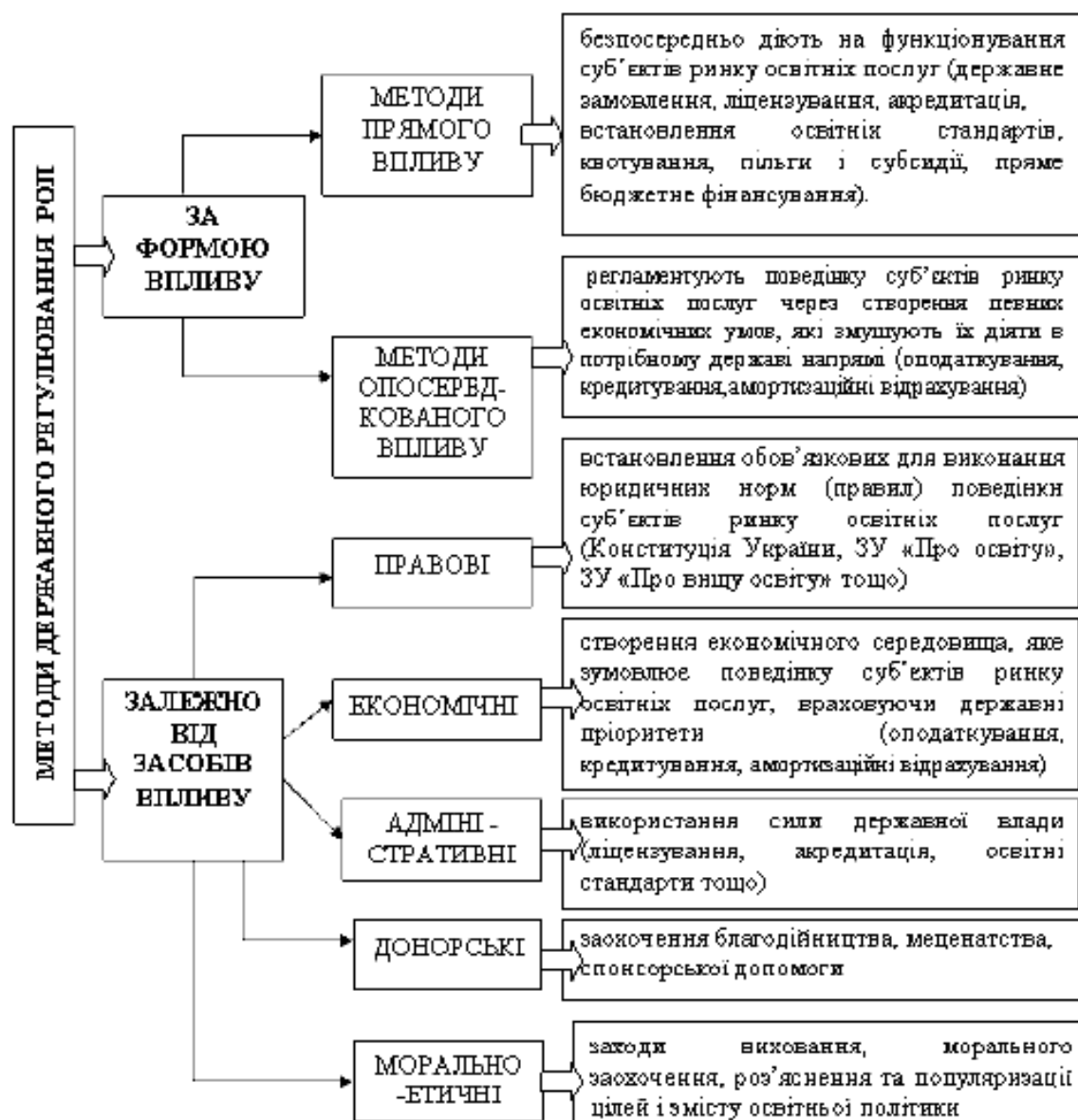

Рисунок 3.1 Класифікація методів державного регулювання освітньої сфери [33]

Суттєвою новацією, введеною Законом України “Про вищу освіту” (від 1 липня 2014 р. № 1556-VII в редакції від 04.08.2015 р.) [19], є закріплення в освітньому праві суспільно-правових відносин, пов'язаних з модернізацією регулювання діяльності підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації [39].

Враховуючи положення чинного законодавства, нижче наведено відповідну структурну схему органів державного управління системою ВО в

Україні (рис. 3.2). Усі зазначені органи державного управління також беруть безпосередню участь у процесі забезпечення якості ВО. [40, 41].

Рисунок 3.2 Структурна схема органів державного управління системою ВО в Україні [41]

Комплексний механізм державного регулювання автономізації ЗВО доцільно розглядати як інтегральний результат взаємодії функціональних механізмів (правових, організаційних, економічних, інформаційних тощо) державного регулювання, який ґрунтується на базових принципах забезпечуючи досягнення поставленої мети та оптимальних умов організації провадження якісної медичної освіти третього рівня, за допомогою певних методів та інструментів. Це система, яка характеризується єдністю організаційних, нормативно-регулятивних, матеріально-технічних, бюджетно-фінансових, ідеологічних та соціально-культурних способів і засобів

матеріалізації державної влади, завдяки яким держава здійснює покладені на неї завдання і функції [42].

Для розуміння сучасної системи державного управління підготовкою наукових кадрів на території України варто окремо розглянути хронологію її становлення.

Державне управління у сфері освіти є особливим видом діяльності, метою якого є забезпечення життєдіяльності та динамічного розвитку освіти за умов постійних змін. Серед дослідників існують різні точки зору стосовно періодизації розвитку державного управління освітою в Україні. Так, Жабенко О. пропонує таку періодизацію розвитку державного управління освітою [41]:

- 1) 1946–1959 рр. – період повоєнного відновлення системи освіти та управління нею, уніфікація;
  - a) 1959–1991 рр. – період розвитку державного управління освітою при «побудові розвиненого соціалізму». В цьому періоді виділено етапи:
    - b) 1959–1965 рр. – етап пошуків нових форм та методів державного управління;
  - 2) 1965–1991 рр. – етап жорсткої (абсолютної) централізації, посилення авторитарних, бюрократичних методів управління;
  - 3) 1991–2001 рр. – період формування нової моделі державного управління[41, 43, 44].

Реформи системи атестації наукових та науково-педагогічних кадрів і державного управління наукою почалися в СРСР після закінчення громадянської війни. В Україні спостерігалася тенденція до повного відновлення функціональності докторського ступеня, правовою основою чого стала ст. 619 Кодексу про народну освіту 1922 р., а також відповідні відомчі акти Наркомосу УСРР. Комісія з присудження учених ступенів при Укрголовнауці під керуванням академіка О. В. Палладіна розглянула у загальній кількості за 1925–1933 рр. близько 70 дисертаційних справ

(переважно клопотання у відновленні в ступені). Використовувалася й практика присудження наукового ступеня доктора *honoris causa* [45].

Постановою Ради народних комісарів СРСР від 13 січня 1934 р. на основі рішення ЦВК СРСР від 19 вересня 1932 р. в СРСР була створена єдина для всіх радянських республік стабільна система атестації, яка передбачала встановлення наукових ступенів кандидата й доктора наук та визначення порядку захисту відповідних дисертацій, а також три учених звання для викладачів ЗВО (асистент – доцент – професор) та працівників науково-дослідних установ (молодший науковий співробітник – старший науковий співробітник – дійсний член науково-дослідної установи) [45].

Радянська практика породила розмежування навчальних закладів і наукових установ, що позначилося і на науковій титулатурі. Згаданим Положенням 1934 р. було запроваджено учені звання «молодший науковий співробітник» і «старший науковий співробітник», що присуджувалися науковцям, які не здійснювали викладацької діяльності, і були аналогами вчених звань асистента і доцента. Існує думка, що постанова 1934 р. була викликана до життя через те, що наукові посади немов би обіймали колишні комісари, які майже не мали наукової підготовки і не в змозі були спромогтися на написання докторської дисертації (як до революції).

Порядок присудження наукових ступенів та присвоєння вчених звань в СРСР після 1934 р. регулювався положеннями та інструкціями, затвердженими урядом в 1937, 1938, 1957, 1960, 1966, 1972, 1975, 1989 рр., причому правову основу цього порядку протягом сорока років складали Постанови Раднаркому СРСР від 20 березня 1937 р. № 464 «Про вчені ступені та звання» й від 26 квітня 1938 р. № 558 «Про вчені ступені та звання». Весь цей час зберігалася наступність та продовжувався розвиток правових норм, а створення та вдосконалення нормативно-правової бази порядку присудження наукових ступенів та присвоєння вчених звань носило характер традиції, із підсиленням державно-адміністративної складової.

Разом з тим, у радянський час справа, навіть порівняно з доволі бюрократичною дореволюційною практикою, ще більше зріс державний контроль і формалізм у справі наукової атестації. При цьому мережа вищих навчальних закладів помітно розширилась і присудження вчених ступенів перестало бути переважно університетською справою.

Водночас в організаційному відношенні наука відділилася від освіти, з'явилися «чисті» освітяни, які майже не вели наукових досліджень, і «чисті» науковці, які не займалися викладацькою діяльністю. Вчені звання відділилися від відповідних посад і з'явилися вчені звання у сучасному розумінні як додаткове до займаної посади визнання науково-педагогічної кваліфікації особи.

«Положення про порядок присудження вчених ступенів та присвоєння вчених звань», затверджений постановою Ради Міністрів СРСР від 29 грудня 1975 р. за № 1067 [46], мав п'ять пов'язаних між собою розділів:

1. Вчені ступені і вчені звання;
2. Про спеціалізовані ради із захисту дисертацій і присудження вчених ступенів;
3. Про присудження вчених ступенів і порядок проходження відповідних справ у ВАК СРСР;
4. Про присвоєння наукових звань і порядку проходження відповідних справ у ВАК СРСР;
5. Про порядок оформлення атестаційних документів, позбавлення наукових ступенів і вчених звань та розгляду апеляцій.

У цьому Положенні вперше запроваджувалася норма, згідно з якою здобувач зобов'язаний був отримати висновок організації, де виконував дисертаційну роботу або до якої був прикріплений. Законодавець вважав, що такий висновок є попередньою експертизою дисертації. У ньому мали відображатися: актуальність теми дослідження та її зв'язок з планом основних наукових робіт НДІ і ЗВО; конкретна особисту участь автора в отриманні наукових результатів, викладених у дисертації; ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації;

ступінь новизни результатів, отриманих автором дисертації; пропозиції щодо використання отриманих результатів; рекомендація дисертації до захисту з урахуванням наукової зрілості та суспільно-політичної діяльності претендента.

Тому 30 грудня 1989 р. затверджено нову постанову Ради Міністрів СРСР № 1186 «Положення про порядок присудження наукових ступенів та присвоєння вчених звань» [47]. Нове Положення за структурою було аналогічне Положенню 1975 року. Вчений ступінь міг бути присуджений за дисертацію, подану у вигляді 1) рукопису, або 2) наукової доповіді, або 3) монографії, або 4) підручника.

Введена була також норма, згідно з якою наукові ступені доктора і кандидата наук могли бути присуджені ВАК СРСР, як виняток, без захисту дисертацій на підставі спільного подання Державного комітету СРСР з науки і техніки та Академії наук СРСР авторам відкриттів або найбільш визначних винаходів.

Після проголошення незалежності України в державі була створена власна наукова-атестаційна система, яка успадкувала основні риси попередньої радянської системи. Після незначного поменшання у 1992–1993 рр. кількості дисертаційних робіт у подальшому відбулося суттєве збільшення кількості акредитованих ВНЗ, що потребувало значної кількості викладачів із науковими ступенями (цього вимагали саме потреби акредитації). Це спричинило вал неякісних дисертацій, написаних за умов пом'якшених вимог до написання кваліфікаційних робіт подібного плану порівняно з радянською практикою.

Проголошення державної незалежності України автоматично поставило на порядок денний питання про створення власної системи атестації наукових і науково-педагогічних кадрів. Утім, перші кроки у цьому напрямі було зроблено ще раніше. Так, у Декларації про державний суверенітет України (16 липня 1990 р.) було заявлено, що «Українська РСР є самостійною у вирішенні питань науки, освіти, культурного і духовного розвитку української нації» [48].

Інтеграція України у європейську і загальносвітову наукові спільноти неминуче поставила на порядок денний питання про роздержавлення і

дебюрократизацію вітчизняної науково-атестаційної системи – мінімізацію державного впливу і контролю, посилення академічної автономії; зближення сучасного статусу кандидата наук зі статусом «доктора філософії» (PhD), а статусу доктора наук зі статусом «хабілітованого» доктора; подолання відокремленості вчених звань від відповідних посад тощо [32].

Станом на 15.07.2015 р. в Україні мережа спеціалізованих вчених рад нараховує понад тисячу одиниць – 761 раду із правом захисту докторських та кандидатських дисертацій та 292 ради із правом захисту кандидатських дисертацій [4]. Оскільки до складу кожної ради входить від 15 до 25 вчених, а один вчений може бути членом двох рад, то загальна кількість вчених, задіяних у роботі цих рад, перевищує 10 тис. осіб.

Загальна кількість аспірантів в Україні останніми роками зменшується. За даними Державної служби статистики України станом на 1 січня 2020 року в Україні навчалось 25 245 аспірантів (без урахування аспірантів із зарубіжних країн), у т.ч. 23 023 аспіранти у закладах ВО та 2211 (9,6%) – у наукових установах [49].

За рахунок державного бюджету навчалось 15 902 аспіранти (63 %). На денній формі навчалось 15 447 аспірантів (61,2 %) [49].

Майже третина (33,2 %) аспірантів навчалось у закладах м. Києва. Також регіонам-«лідерами» за кількістю аспірантів виступили Харківська (13,8 %), Львівська (7,5 %), Одеська (6,9 %) та Дніпропетровська (5,7 %) області. Загалом, аспірантуру мали 417 закладів, у т.ч. 226 закладів ВО та 191 наукова установа [49].

Висновки до розділу 3

1. У європейських університетах вже існує багато структурованих докторських програм і їх кількість постійно зростає. Організація докторських програм демонструє широке різноманіття не тільки в межах різних країн Європи, а також у межах університетів в одній країні та в межах факультетів одного університету.

2. Основу нормативної бази підготовки PhD у Європі становлять Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості ВО (ESG), Європейська рамка кваліфікацій (EQF), документи Болонського процесу, зокрема Зальцбурзькі принципи-I та Зальцбурзькі принципи-II, Принципи інноваційної докторантури тощо, які лягли в основу національних законодавчих баз європейських країн у сфері ВО, а також слугували підставою до запровадження третього рівня ВО в Україні, яка теж є членом Європейського простору ВО.

3. Організаційно-правовий механізм державного управління автономізацію ЗВО складається з організаційної складової (суб'єкти державного управління, їх цілі, завдання, функції, ієрархія підпорядкування, управлінські важелі, інструменти впливу) та правової складової (нормативно-правове забезпечення (закони і підзаконні акти, статусні документи, що визначають особливості правового статусу суб'єктів державного управління у сфері автономізації ЗВО, методичні матеріали, інструкції та ін.).

РОЗДІЛ 4

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Сучасна акредитація освітніх програм третього рівня ВО базується на змістовному, а не формальному підході до визначення якості. Раніше значна увага приділялася виконанню формальних вимог, в той час як на сьогоднішній день **метою** акредитації ОНП підготовки доктора філософії є оцінка якості підготовки дослідника.

4.1 Аналіз результатів акредитаційних експертиз освітньо-наукових програм галузі знань «22 – Охорона здоров'я»

Аналіз результатів акредитаційних експертиз ОНП показав, що на сьогоднішній день 35,1% ліцензованих місць для підготовки здобувачів в галузі знань «22 – Охорона здоров'я» припадає на неакредитовані програми (рис. 4.1).

Рисунок 4.1 Співвідношення акредитованих та неакредитованих ОНП підготовки PhD за спеціальностями галузі знань «22 – Охорона здоров'я»

Найбільша доля ліцензованих місць за неакредитованими ОНП припадає на спеціальності «225 – Медична психологія», «229 – Громадське здоров'я», «224 – Технології медичної діагностики та лікування» та «223 – Медсестринство».

Серед ЗВО, підпорядкованих МОЗ України відмічено найбільшу долю ліцензованих місць підготовки PhD за акредитованими ОНП (рис. 4.2).

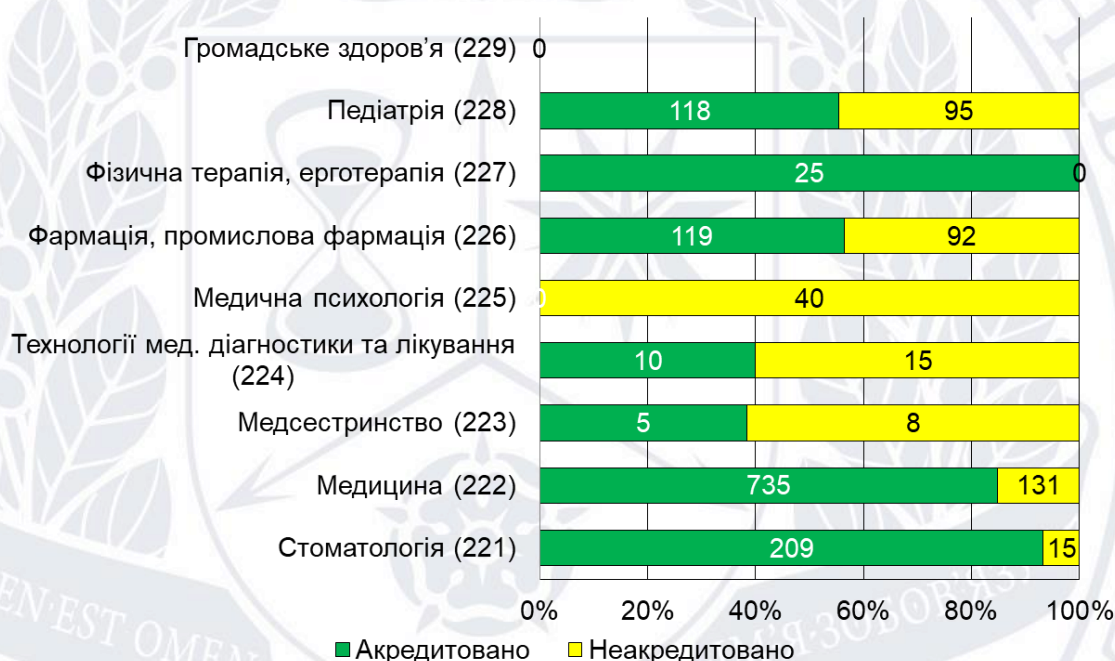

Рисунок 4.2 Співвідношення акредитованих та неакредитованих ОНП підготовки PhD за спеціальностями галузі знань «22 – Охорона здоров'я» в установах, підпорядкованих МОЗ України

Гіршою за успішністю проходження акредитації ОНП виглядає стан провадження освітньої діяльності на третьому рівні ВО у закладах, підпорядкованих МОН України (рис. 4.3).

Так 100% ліцензованого обсягу місць підготовки PhD-здобувачів припадає на неакредитовані ОНП за спеціальностями «228 – Педіатрія», «226 –

Фармація, промислова фармація» та «224 – Технології медичної діагностики та лікування».

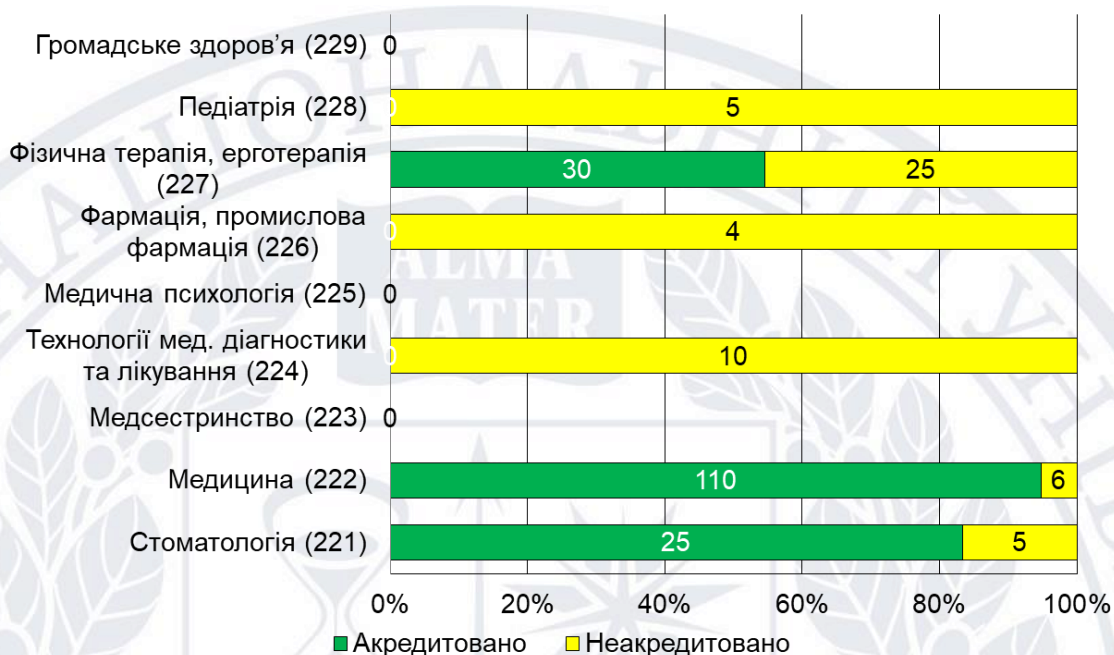

Рисунок 4.3 Співвідношення акредитованих та неакредитованих ОНП підготовки PhD за спеціальностями галузі знань «22 – Охорона здоров'я» в установах, підпорядкованих МОН України

Серед установ, підпорядкованих НАМН України, НАН України та ЗВО приватної форми власності привертає увагу відсутність жодної акредитованої ОНП за усіма спеціальностями галузі знань «22 – Охорона здоров'я» (рис. 4.4, рис. 4.5).

Варто зазначити, що найбільша питома вага серед ліцензованих місць припадає на спеціальності «222 – Медицини», відповідно 226 місць в установах, підпорядкованих НАМН України, 30 – в установах, приватної форми власності та 29 в установах, підпорядкованих НАН України.

Крім того, привертає увагу, що підготовка PhD-здобувачів за спеціальністю «229 – Громадське здоров'я» на сьогоднішній день ліцензовано лише в одній установі – Державній установі "Інститут громадського здоров'я ім. О. М. Марзєєва Національної академії медичних наук України».

Рисунок 4.4 Співвідношення акредитованих та неакредитованих ОНП підготовки PhD за спеціальностями галузі знань «22 – Охорона здоров'я» в установах, підпорядкованих НАМН України

Рисунок 4.5 Співвідношення акредитованих та неакредитованих ОНП підготовки PhD за спеціальностями галузі знань «22 – Охорона здоров'я» в установах приватної форми власності

4.2 Удосконалення механізму формування структурованих освітньо-наукових програм підготовки докторів філософії в галузі знань «22 – Охорона здоров'я»

Докторські програми – одна з найважливіших складових університетської освіти та науки. Традиційно їх розглядають як ворота (вхід) до майбутньої академічної кар'єри. Стрімке зростання кількості докторів (doctoral candidates) в останні роки, значні зміни на глобальному ринку праці поставили перед університетами завдання реформувати докторські програми з тим, щоб

адаптувати їх до нових умов. Сформульовані під час форуму в Лісабоні амбітні завдання, націлені на перетворення Європейської спільноти у передове суспільство, що базується на знаннях, і на підвищення його конкурентоздатності, спричиняють зміни у Європейській системі вищої освіти та науково-дослідному секторі. Під час розгортання Болонського процесу з'ясувалося, що потрібно розвивати докторські програми як третій цикл вищої освіти – це стало подальшим внеском у дискусію про необхідність змін. Проте навчання на докторських програмах суттєво відрізняється від першого та другого циклів вищої освіти, оскільки його передумовою є одержання нових знань завдяки проведенню оригінального дослідження. Зрозуміло, що докторські студії в Європі переживають необхідний період перегляду й змін і що інновації та реформи є на часі на різних рівнях університетських інституцій [12, 50].

Обсяг освітньої програми підготовки доктора філософії/доктора мистецтва [51]:

1. обсяг освітньої складової освітньо-наукової/освітньо-творчої програми становить 30–60 кредитів ЄКТС.
2. наукова складова ОНП підготовки доктора філософії передбачає проведення власного наукового дослідження та публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації або опублікованої монографії, або сукупності статей, опублікованих у вітчизняних та/або міжнародних рецензованих фахових виданнях, перелік яких затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

Для освітнього рівня доктора філософії/доктора мистецтв перелік результатів навчання повинен передбачати [51]:

1. набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, пошуку та критичного аналізу інформації, концептуалізацію та реалізацію наукових / мистецьких проектів, управління

науковими/творчими проектами, складення пропозицій щодо фінансування досліджень та/або проектів, реєстрації прав інтелектуальної власності;

2. опанування іноземної мови на рівні достатньому для представлення та обговорення результатів своєї наукової (творчої) діяльності іноземною мовою (англійською або іншою, відповідно до специфіки спеціальності) в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних професійних, наукових та навчальних публікацій з відповідної тематики.

Прикладом успішного формування ОНП за спеціальністю «222 – Медицина» доцільно розглянути підхід Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького [52].

В ОНП «Медицина» Львівського НМУ імені Данила Галицького зазначається, що формування компетентностей, необхідних для успішної дослідницько-інноваційної, професійної та викладацької діяльності в галузі медицини за наступними спеціальностями:

Клінічна медицина – акушерство та гінекологія, внутрішні хвороби, хірургія, серцево-судинна хірургія, нейрохірургія, урологія, онкологія, кардіологія, інфекційні хвороби, ендокринологія, нервові хвороби, психіатрія, оториноларингологія, офтальмологія, шкірні та венеричні хвороби, травматологія та ортопедія, пульмонологія, фтизіатрія, клінічна алергологія, анестезіологія та інтенсивна терапія, гематологія та трансфузіологія, загальна практика – сімейна медицина;

Профілактична медицина – гігієна та професійна патологія, соціальна медицина;

Теоретична медицина – нормальна анатомія, патологічна анатомія, нормальна фізіологія, патологічна фізіологія, імунологія та алергологія, гістологія, цитологія, ембріологія, біохімія, мікробіологія та генетика;
опанування

Програма реалізується в малих групах здобувачів, які навчаються за індивідуальним навчальним планом, і передбачає поєднання загальнонаукової, фахової, науково-педагогічної та гуманітарної підготовки доктора філософії,

що дозволяє формувати індивідуальну освітню траєкторію. Особливістю є те, що здобуваючи відповідні знання, навички та вміння, необхідні для планування та виконання наукового дослідження, аналізу, узагальнення та успішного захисту його результатів, в тому числі – в іншомовному науковому та освітньому середовищі, аспіранти можуть [52]:

1. вільно обирати очну (денну, вечірню) або заочну форму навчання;
2. набувати наукові/фахові компетентності в колективах провідних фундаментальних та клінічних наукових шкіл Університету (інших ЗВО) безпосередньо у досвідчених викладачів та професіоналів-практиків;
3. обирати напрямок наукових інтересів, використовуючи для їх реалізації можливості науково-дослідницької бази Університету;
4. навчання в аспірантурі поєднувати з практичною діяльністю;
5. здобувати нові компетентності під час вивчення курсу за вибором, формуючи індивідуальну освітню траєкторію
6. оволодівати основами педагогіки під час педагогічної практики.

Організація освітнього процесу передбачає оптимальне поєднання традиційних (лекції, аудиторні заняття (практичні, лабораторні, семінарські, індивідуальні, консультації), самостійна робота, педагогічна практика) та інноваційних форм і методів навчання (тренінги, майстер-класи, наукові проекти, кейси, вебінари тощо). Викладання та навчання ґрунтується на принципах гуманізму, компетентності, здобувач-орієнтованості та академічної свободи, що передбачає самостійність та незалежність всіх учасників освітнього процесу, які взаємодіють на засадах розвитку творчості, свободи думки і слова, безперешкодного поширення інформації, вільного вибору методів (засобів) навчання, свободи при формуванні індивідуальної освітньої траєкторії здобувача. Серед форм і методів викладання/навчання головний акцент надається [52]:

1. методам проблемного викладання дисциплін;
2. організації комплексної системи освітньої, наукової та дослідницької діяльності, в результаті якої очікується отримання нових знань,

формулювання нових гіпотез, розробка інноваційних методів діагностики і лікування, розбудова підвалин фундаментальної медичної науки;

3. особистісно-орієнтованому навчанню – індивідуальному консультуванню при виконанні самостійної роботи аспірантом, поєднаної з практикою за фахом наукового дослідження та з використанням ресурсної бази Університету (партнерів);

4. методам логічного та послідовного розвитку навиків презентації результатів власних досліджень в науковому та освітньому середовищі, в тому числі – іншомовному;

5. педагогічній практиці, яка дозволяє отримати навички науковопедагогічної роботи у вищій школі за відповідним фахом.

4.3 Впровадження дієвого контролю якості освітніх послуг на третьому рівні вищої освіти

Проблематика якості ВО загалом та питання забезпечення її якості зокрема є об'єктом наукової уваги дослідників. Традиційно, відвідна проблематика розглядалась через призму педагогічної наукової думки [1]. На підставі узагальнення доробку вітчизняних науковців дослідниця Опар Н. надає таке визначення: «якість ВО – це збалансована відповідність всіх аспектів ВО системі прийнятих вимог, соціальних норм та умов, затвердженим державним та міжнародним освітнім стандартам та їх здатність задовольняти потреби громадян та суспільства в цілому» [41, 53, 54]

Формулювання поняття якості ВО в українському законодавстві зазнавали певних змін. У Законі України «Про вищу освіту» в редакції 2014 р. надавалося визначення двом термінам: «якість освітньої діяльності» та «якість ВО». У прийнятому в 2017 р. Законі України «Про освіту» також використовуються терміни «якість освіти» та «якість освітньої діяльності». Але в 2019 р. було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері ВО», згідно з яким

термін «якість освітньої діяльності» було виключено, а також змінено формулювання терміну «якість ВО». Зміст цього терміну було суттєво розширено і приведено у відповідність до міжнародних стандартів: «якість ВО – відповідність умов провадження освітньої діяльності та результатів навчання вимогам законодавства та стандартам ВО, професійним та/або міжнародним стандартам (за наявності), а також потребам заінтересованих сторін і суспільства, що забезпечується шляхом здійснення процедур внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості». Отже, в оновленому законодавстві використовується релятивістський підхід до розуміння якості [53].

Серед основних детермінант державно-управлінського впливу на якість ВО Мороз С. пропонує звернути увагу на такі [53]:

1. державне замовлення на підготовку фахівців з ВО;
2. зміст та практика реалізації освітніх програм;
3. рівень розвитку трудового потенціалу закладу ВО;
4. інституціональні умови підготовки та використання науково-педагогічних кадрів;
5. ліцензійні умови провадження освітньої діяльності закладів освіти та стандарти ВО.

На сьогодні забезпечення якості ВО є одним із центральних завдань державної освітньої політики України. Якісна ВО та розвиток освіти дорослих визначені одним з основних пріоритетів у «Стратегічному плані діяльності МОН України до 2024 року» [53, 54]. План включає конкретні стратегічні та операційні цілі, завдання та показники результативності. Стратегія НАЗЯВО як органу, що здійснює державну політику у сфері забезпечення якості ВО, передбачає реалізацію до 2022 р. низки цілей за трьома головними напрямками: якість освітніх послуг; визнання якості наукових результатів; забезпечення системного впливу діяльності Національного агентства [53, 55]. З липня 2020 року Національне агентство стало членом Мережі агентств забезпечення якості ВО Центральної та Східної Європи, що потенційно посилює позиції України у забезпеченні та посиленні якості освіти. Триває подальша інтернаціоналізація

діяльності Національного агентства, зокрема заключено низку угод з відповідними державними та міжнародними агентствами з метою обміну досвідом та створення механізмів взаємовигідної співпраці щодо поширення практик академічної доброчесності та підвищення якості ВО. За три роки (з жовтня 2018 року) затверджено 102 стандарти першого (бакалаврського) рівня та 64 другого (магістерського) рівня ВО. До розробки стандартів, освітніх програм та оцінювання якості підготовки випускників залучаються роботодавці, здобувачі ВО та інші стейкхолдери, що сприяє наближенню змісту ВО до реальних потреб ринку праці [53].

Слід відзначити, що досягнення якісної освіти, в тому числі й вищої, для всіх членів суспільства є однією з сімнадцяти Глобальних цілей сталого розвитку суспільства, які були затверджені на Саміті ООН зі сталого розвитку у 2015 р. та спрямовані на встановлення кращого світу до 2030 р. Адаптовані для України «Цілі сталого розвитку» включають 6 завдань та 11 індикаторів для досягнення Цілі 4 «Якісна освіта». Серед них завдання 4.4. «Підвищити якість ВО та забезпечити її тісний зв'язок з наукою, сприяти формуванню в країні міст освіти та науки» має 2 індикатора:

1. місце України у рейтингу Global Competitiveness Report за напрямом «вища освіта»;
2. кількість університетських міст [53, 56].

У моніторинговому звіті «Цілі сталого розвитку. Україна – 2019» завдання 4.4 має 4 індикатора:

1. кількість українських міст, що є членами Глобальної мережі міст ЮНЕСКО, що навчаються;
2. відсоток населення за рівнем освіти та статтю;
3. витрати на підготовку фахівця;
4. витрати закладів ВО на провадження наукової діяльності [53, 57].

Варто звернути увагу і на питання щодо дотримання принципів прозорості та відкритості інформації стосуються всіх аспектів якості в сфері

освіти (рис. 4.6). Так, повнота, актуальність та систематизованість вимог, які містяться у нормативно-правових актах та договорах, важливі з огляду на необхідність забезпечення якості освіти, в той час як сформоване інформаційне забезпечення процесу організації та реалізації освітнього процесу у певному закладі освіти спрямоване на забезпечення якості його освітньої діяльності [58].

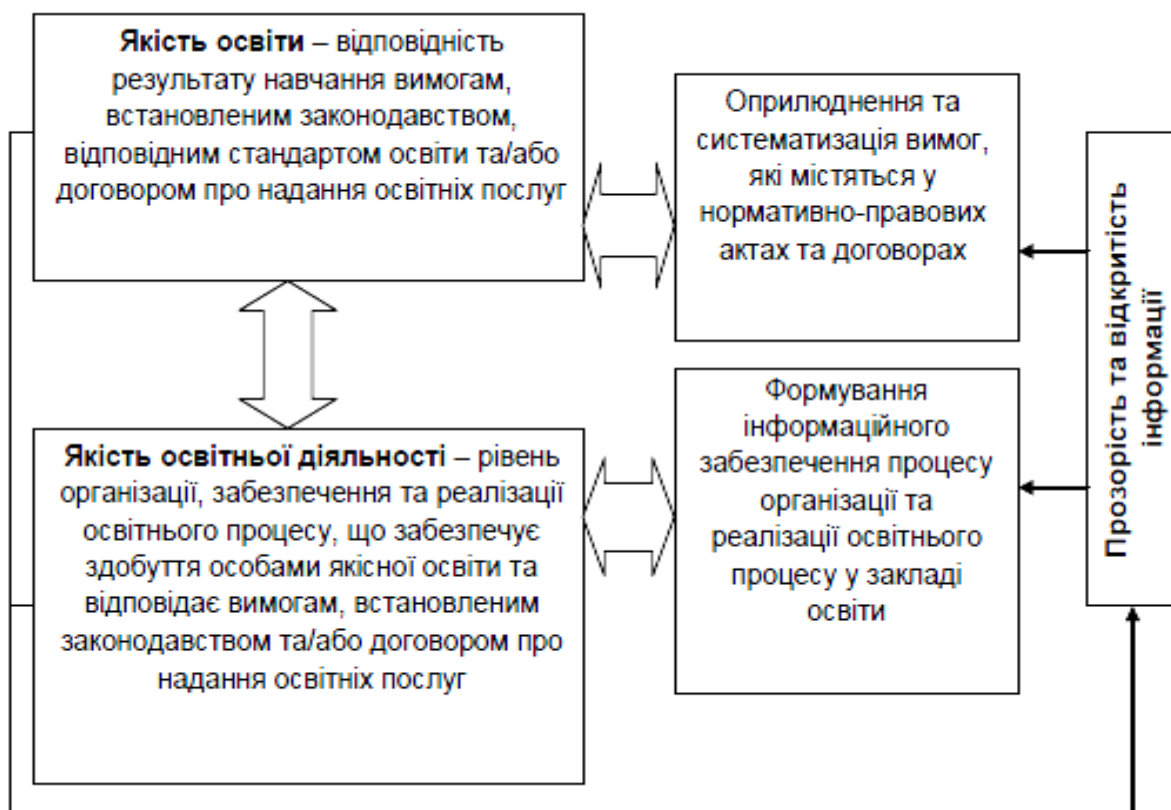

Рисунок 4.6 Взаємозв'язок якості в сфері освіти та прозорості і відкритості інформації [58]

Якість ВО слід розглядати як управлінську категорію, а ефективність діяльності в цій сфері залежить від взаємодії закладів ВО, органів публічної влади, недержавних інституцій, громадських організацій та інших стейкхолдерів. Перспективним напрямом державного управління в освітній сфері є подальше напрацювання нормативно-правових актів, які регламентують процеси, спрямовані на посилення якості ВО, затвердження та введення в дію стандартів ВО для всіх рівнів ВО, створення необхідних умов для розвитку якісної освіти в ЗВО. В сучасних умовах управлінський вплив на якість ВО має

ґрунтуватися на новітніх стандартах управління якістю, а також стандартах забезпечення якості в Європейському просторі ВО [53].

Комплекс індикаторів виміру агрегованого галузевого показника у вигляді інтегрованого галузевого Індексу або предметного Індексу оцінювання діяльності ЗВО за спеціальністю включає показники, що розподілені за відповідними категоріями, що відображають змістовну частину складових системи організації діяльності ЗВО на основі його ресурсного потенціалу та досягнень у певній сфері діяльності. При цьому, формування інтегрованого галузевого та предметного індексів має на меті отримання не лише загального уявлення, а й об'єктивної картини для практичного користування щодо можливостей підготовки у ЗВО здобувачів ВО певного рівня за конкретною спеціальністю у межах визначеної галузі знань [58].

Як методичний підхід до формування Індексу, а саме визначення окремих категорій, в межах яких мають бути згруповані кількісні показники оцінювання, пропонується модель **STEPS – Students-Teachers-Education-Practice-Science**, в основі якої лежить п'ять категорій оцінювання, кожна з яких містить узагальнені показники з наданням певної ваги (у %) комплексу показників кожної категорії. Загалом оцінюванню підлягає комплекс показників в межах визначених категорій, кожен з яких може формуватися із більш дрібних складових, що мають критерії вимірювання. [58].

Оцінювання за відповідним підходом відрізняється простотою та передбачає покроковий алгоритм роботи з комплексом показників у кожній окремій категорії та узагальнення результатів з подальшим використанням в системі рейтингового оцінювання ЗВО. Збалансованість відповідної системи оцінювання забезпечується вагою комплексу показників в межах визначених категорій діапазоном від 15 до 25 %. При цьому перші дві категорії уособлюють наявність людського капіталу ЗВО: здобувачів ВО та надавачів освітніх послуг, що є людським інтелектуальним чинником розвитку ЗВО – 50 % ваги. Решта, тобто три наступні категорії, уособлюють наявність специфічного ресурсного потенціалу та інституціоналізацію діяльності ЗВО у

вигляді науково-методичного забезпечення освітнього процесу, наукової та практичної складової підготовки за спеціальностями в межах певної галузі знань – 50 % ваги (табл. 4.1).

Таблиця 4.1 - Складові інтегрованого Індексу на основі моделі STEPS

I Students	25 %
II Teachers	25 %
III Education	20 %
IV Practice	15 %
V Science	15 %

Відповідна система оцінювання не передбачає включення суб'єктивних спостережень та інформації, що може враховуватися додатково (та бути зазначеною в розширеному варіанті – описовій частині), але не має чітко визначених критеріїв співставлення.

Отже, головними критеріями оцінювання можна позначити такі, що беззаперечно надають уявлення стосовно результативності підготовки здобувачів за певною спеціальністю в межах галузі знань. Серед них на особливу увагу заслуговують ті, що характеризують: наявний контингент здобувачів ВО за спеціальністю; якісний склад науково-педагогічних працівників, що формують групи забезпечення спеціальності; специфіку та особливості ОП підготовки та їх науково-методичне забезпечення; реалізовані проекти в рамках партнерських і грантових угод у т. ч. міжнародного співробітництва; зв'язок з роботодавцями, можливості стажування і працевлаштування випускників; наявність системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та ВО, пристосованої до конкретної спеціальності (ОП), інформаційне забезпечення і висвітлення всіх зазначених складових на офіційному сайті ЗВО та ін.

Серед конкретних показників, що формують зазначені категорії слід вказати зокрема такі:

1. для категорії I “Студенти” (“Students”): загальна чисельність студентів спеціальності (бюджет, контракт) за формами навчання (у т.ч. іноземних студентів); середнє значення результатів ЗНО на певну спеціальність в ЗВО з похибкою на кількість зарахованих за спеціальністю; середній бал ЄКІ (випускники) з похибкою на кількість випускників за спеціальністю та ін.;

2. для категорії II “Викладачі” (“Teachers”): загальна чисельність штатних НПП, що входять до групи забезпечення відповідної спеціальності та мають науковий ступінь доктора філософії, доктора наук, кандидата наук, вчене звання доцента, професора та ін.;

3. для категорії III “Освіта” (“Education”): наявність рівнів підготовки: бакалавр, магістр, доктор філософії за спеціальністю; кількість акредитованих ОП за спеціальністю (у т.ч. міжнародними та незалежними агенціями); наявність програм спільних (подвійних) дипломів; наявність системи підвищення кваліфікації із зазначеного напрямку (спеціальності); кількість виданих підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій (за звітній період від 1 до 3 років) та ін.;

4. для категорії IV “Практика” (“Practice”): наявність офіційних угод про співпрацю (партнерських), підтверджених сертифікатами про академічні обміни, стажування викладачів і студентів, виробничої та переддипломної практики; проектних угод за програмою Еразмус+ інших визнаних національних або міжнародних грантів в межах напрямку підготовки; спільних інноваційних проектів із українськими та закордонними ЗВО, партнерськими організаціями; перевірені дані щодо працевлаштування випускників; залучення фахівців практиків, спікерів партнерських організацій, роботодавців до практико-орієнтованої підготовки у різних формах: тренінги, семінари, літні школи, дискусійні майданчики, форуми та ін.;

5. для категорії V “Наука” (“Science”): наявність спеціалізованого видавництва, фахових видань категорії А або Б із зазначеного напрямку;

монографій, публікацій у наукометричних виданнях у поточному році за напрямом; кількість цитувань за даними глобальних міжнародних організацій, фактично проведених науково-комунікативних заходів за визначеною тематикою у т. ч. міжнародних, регіональних, міжвузівських; кількість науково-дослідних робіт (бюджетних, ініціативних); інноваційних утворень, що створені на базі структурних підрозділів, кафедр (лабораторії, центри), експертно-дорадчих органів, ради молодих вчених, студентського наукового товариства та ін.

Слід наголосити на тому, що методичний підхід щодо удосконалення системи рейтингового оцінювання та формування відповідного пулу показників має базуватися на узгодженні та співставленні зазначених показників хоча б за формальними ознаками з показниками, що застосовуються міжнародними рейтинговими системами оцінювання, а також бути максимально адаптованою до методичних підходів, що лежать в основі світових рейтингів ЗВО: The Times Higher Education World University Rankings, QS World University Rankings, а також Шанхайський рейтинг [58]

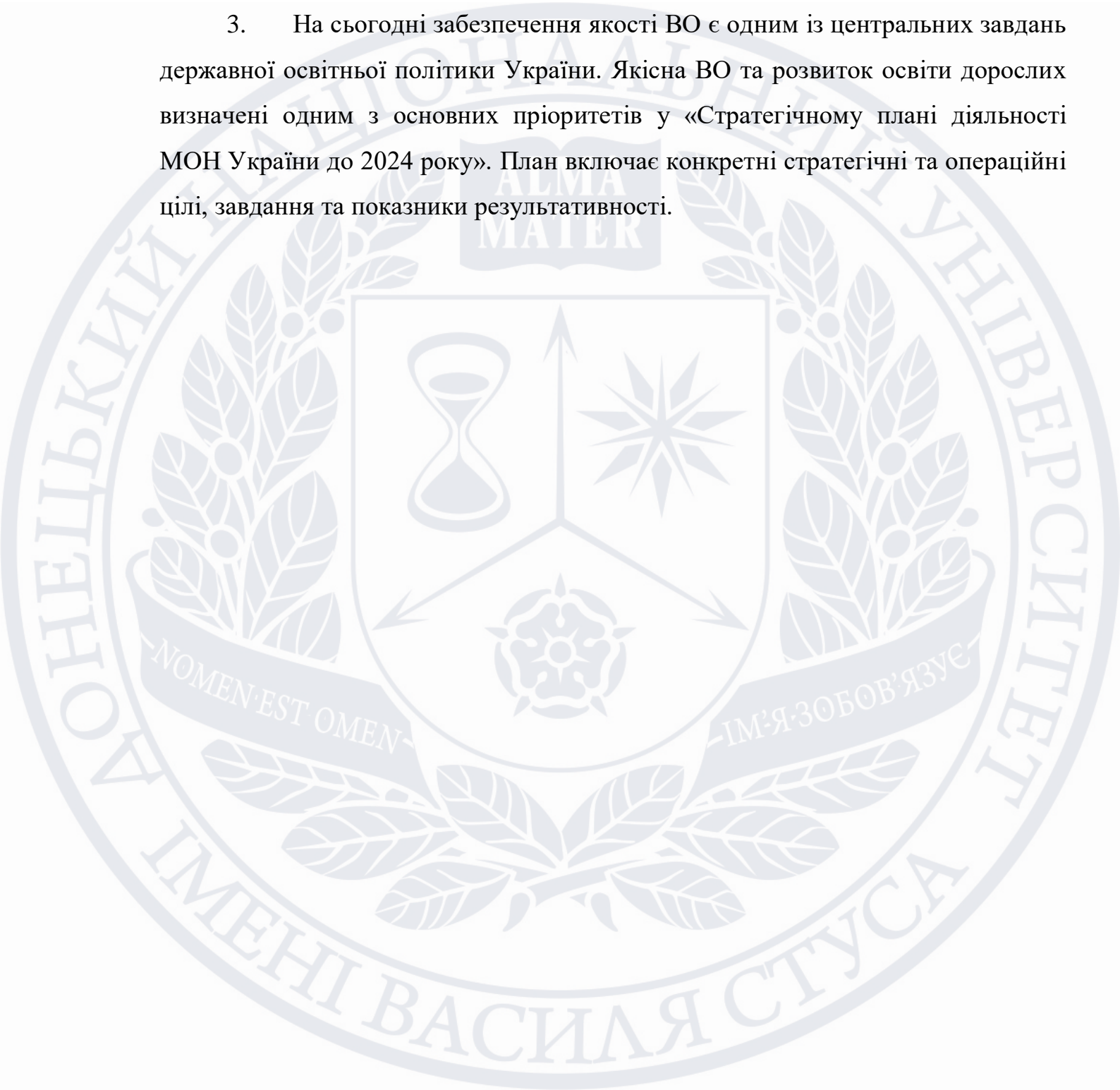
Висновки до розділу 4

1. Аналіз результатів акредитаційних експертиз ОНП в галузі знань «22 – Охорона здоров'я» показав, що серед установ, підпорядкованих НАМН України, НАН України та ЗВО приватної форми власності немає жодної акредитованої ОНП за усіма спеціальностями галузі знань «22 – Охорона здоров'я». Найбільша питома вага серед неакредитованих ліцензованих місць припадає на спеціальності «222 – Медицини», відповідно 226 місць в установах, підпорядкованих НАМН України, 30 – в установах, приватної форми власності та 29 в установах, підпорядкованих НАН України.

2. Обсяг освітньої складової освітньо-наукової/освітньо-творчої програми становить 30–60 кредитів ЄКТС. Наукова складова ОНП підготовки доктора філософії передбачає проведення власного наукового дослідження та публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації або опублікованої

монографії, або сукупності статей, опублікованих у вітчизняних та/або міжнародних рецензованих фахових виданнях, перелік яких затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

3. На сьогодні забезпечення якості ВО є одним із центральних завдань державної освітньої політики України. Якісна ВО та розвиток освіти дорослих визначені одним з основних пріоритетів у «Стратегічному плані діяльності МОН України до 2024 року». План включає конкретні стратегічні та операційні цілі, завдання та показники результативності.

АНАЛІЗ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕНЬ

Серед підпорядкованих МОЗ України ЗВО підготовку PhD в галузі ОЗ ліцензовано у 16 установах – 9 національних університетах медичного та фармацевтичного профілів, 5 державних університетах та 2 медичних академіях післядипломної освіти. Найбільша питома вага серед ЗВО, підпорядкованих МОЗ України, припадає на підготовку PhD в галузі «22 – Охорона здоров'я» за 4 спеціальностями, на які сумарно припадає 93,5% усього ліцензованого обсягу: «222 – Медицина», «221 – Стоматологія», «228 – Педіатрія», «226 – Фармація, промислова фармація». Майже половина від сумарного ліцензованого обсягу (45,5%) підготовки PhD в галузі знань «22 – Охорона здоров'я» за спеціальністю «222 – Медицина» серед ЗВО, підпорядкованих МОЗ України, акумульовано у 3 установах: Національному медичному університеті імені О. О. Богомольця, Вінницькому національному медичному університеті ім. М. І. Пирогова та Національному університеті ОЗ ім. П. Л. Шупика.

Впродовж 2006–2007 рр. НаУКМА виконав міжнародний проект за програмою «Темпус»: «Впровадження принципів третього циклу вищої освіти Європейського простору в Україні». Розробка організаційно-адміністративної моделі Докторської школи використана для поетапного впровадження принципів структурованих PhD програм паралельно з традиційною аспірантурою і дозволила уникнути небезпеки простого перейменування ступеня «кандидата наук» на «доктора філософії» без модифікації змісту і способу підготовки науково-педагогічних кадрів.

Розпочинаючи з 2016 р. в Україні впроваджено ряд змін, зокрема, нова система підготовки PhD через аспірантуру. У 2019 р. було розпочато реформування системи присудження наукових ступенів. У 2020–2021 рр. відбулися перші захисти наукових досліджень аспірантів на здобуття наукового ступеня PhD.

У європейських університетах вже існує багато структурованих докторських програм і їх кількість постійно зростає. Організація докторських програм демонструє широке різноманіття не тільки в межах різних країн Європи, а також у межах університетів в одній країні та в межах факультетів одного університету.

Основу нормативної бази підготовки PhD у Європі становлять Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості ВО (ESG), Європейська рамка кваліфікацій (EQF), документи Болонського процесу, зокрема Зальцбурзькі принципи-I та Зальцбурзькі принципи-II, Принципи інноваційної докторантури тощо, які лягли в основу національних законодавчих баз європейських країн у сфері ВО, а також слугували підставою до запровадження третього рівня ВО в Україні, яка теж є членом Європейського простору ВО.

Організаційно-правовий механізм державного управління автономізацію ЗВО складається з організаційної складової (суб'єкти державного управління, їх цілі, завдання, функції, ієрархія підпорядкування, управлінські важелі, інструменти впливу) та правової складової (нормативно-правове забезпечення (закони і підзаконні акти, статусні документи, що визначають особливості правового статусу суб'єктів державного управління у сфері автономізації ЗВО, методичні матеріали, інструкції та ін.).

Аналіз результатів акредитаційних експертиз ОНП показав, що на сьогоднішній день 35,1% ліцензованих місць для підготовки здобувачів в галузі знань «22 – Охорона здоров'я» припадає на неакредитовані програми (рис. 4.7). Серед установ, підпорядкованих НАМН України, НАН України та ЗВО приватної форми власності немає жодної акредитованої ОНП за усіма спеціальностями галузі знань «22 – Охорона здоров'я». Найбільша питома вага серед неакредитованих ліцензованих місць припадає на спеціальності «222 – Медицини», відповідно 226 місць в установах, підпорядкованих НАМН України, 30 – в установах, приватної форми власності та 29 в установах, підпорядкованих НАН України.

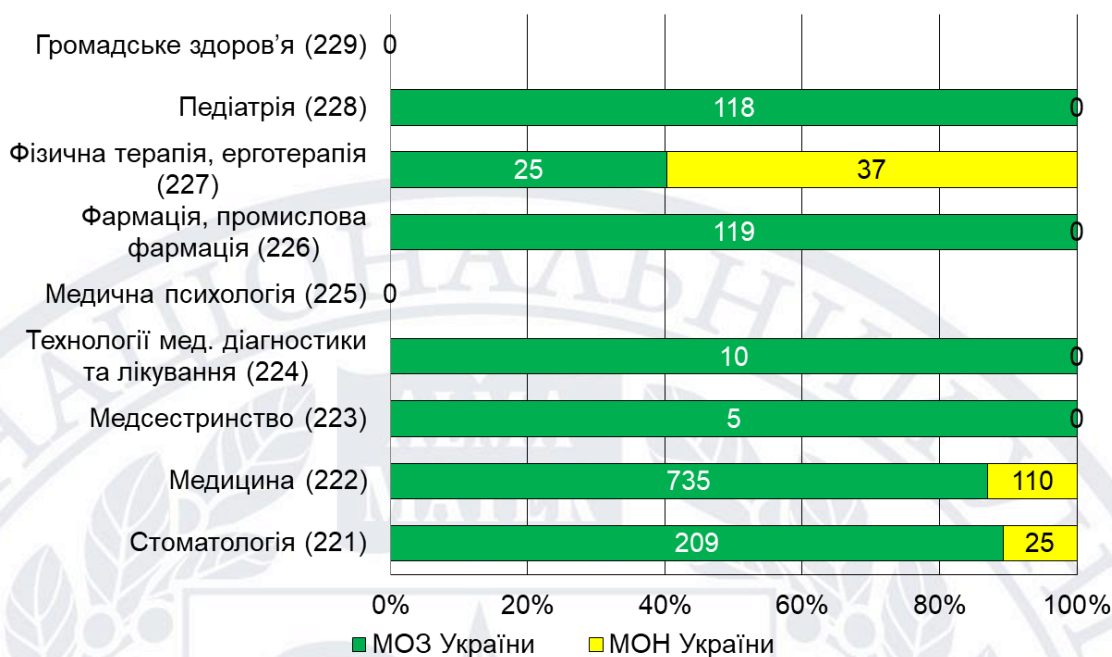

Рисунок 4.7 Співвідношення акредитованих ОНП підготовки PhD за спеціальностями галузі знань «22 – Охорона здоров'я» між установами, підпорядкованими МОЗ України та установами, підпорядкованими МОН України

Обсяг освітньої складової освітньо-наукової/освітньо-творчої програми становить 30–60 кредитів ЄКТС. Наукова складова ОНП підготовки доктора філософії передбачає проведення власного наукового дослідження та публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації або опублікованої монографії, або сукупності статей, опублікованих у вітчизняних та/або міжнародних рецензованих фахових виданнях, перелік яких затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

На сьогодні забезпечення якості ВО є одним із центральних завдань державної освітньої політики України. Якісна ВО та розвиток освіти дорослих визначені одним з основних пріоритетів у «Стратегічному плані діяльності МОН України до 2024 року». План включає конкретні стратегічні та операційні цілі, завдання та показники результативності.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі представлено теоретичне узагальнення та обґрунтування нового рішення наукового завдання, спрямованого на вивчення механізмів державного регулювання якості підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти в галузі охорони здоров'я.

1. Ступінь PhD запроваджено Законом України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. та віднесено до ступенів ВО, що передбачено п. 4 ч. II ст. 5. З метою перевірки ефективності функціонування системи атестації наукових кадрів у режимі проведення разових захистів МОН України виступило з ініціативою проведення експерименту з присудження ступеня PhD. Порядок проведення експерименту з присудження ступеня PhD, затверджений постановою КМУ № 167 від 06.03. 2019 р. До трійки галузей знань, з яких утворено найбільше разових спеціалізованих рад, увійшли – «Право», «Охорона здоров'я», «Освіта/педагогіка».

2. Аналіз зарубіжного досвіду показав обґрунтованість гармонізації вітчизняної системи підготовки здобувачів ступеня доктора філософії в галузі ОЗ за структурованими ОНП з присудженням ступеня PhD. Аналогічно у Великобританії за результатами виконаних дослідницьких проєктів присуджують ступінь PhD без зазначення галузі, в якій проводилися дослідження і захищалася дисертація. У Німеччині ступінь PhD присуджують після успішного захисту дисертації лише в університетах. У Франції існують доктор третього циклу (*doctoral de troisieme cycle*) чи доктор галузі наук (*diplome d'etudes approfondies*). Присудження докторського ступеня належить до компетенції університетів, а також акредитованих дослідних центрів. Атестація наукових кадрів в Італії повністю зорієнтована на обслуговування університетів. У Республіці Польща науковими ступенями є доктор і доктор габілітований. Розрізняють їх з певної галузі та з мистецтва. Присуджуються

наукові ступені в «інституціях», які отримують на те дозвіл Центральної Комісії відповідно до кадрового наукового забезпечення.

3. Серед підпорядкованих МОЗ України ЗВО підготовку PhD в галузі ОЗ ліцензовано у 16 установах – 9 національних університетах медичного та фармацевтичного профілів, 5 державних університетах та 2 медичних академіях післядипломної освіти. Найбільша питома вага серед ЗВО, підпорядкованих МОЗ України, припадає на підготовку PhD в галузі «22 – Охорона здоров'я» за 4 спеціальностями, на які сумарно припадає 93,5% усього ліцензованого обсягу: «222 – Медицина», «221 – Стоматологія», «228 – Педіатрія», «226 – Фармація, промислова фармація». Майже половина від сумарного ліцензованого обсягу (45,5%) підготовки PhD в галузі знань «22 – Охорона здоров'я» за спеціальністю «222 – Медицина» серед ЗВО, підпорядкованих МОЗ України, акумульовано у 3 установах: Національному медичному університеті імені О. О. Богомольця, Вінницькому національному медичному університеті ім. М. І. Пирогова та Національному університеті ОЗ ім. П. Л. Шупика.

4. Якість ВО виступає управлінську категорію, а ефективність діяльності в цій сфері залежить від взаємодії закладів ВО, органів публічної влади, недержавних інституцій, громадських організацій та інших стейкхолдерів. Провідним напрямом державного управління підготовкою PhD в галузі ОЗ є напрацювання нормативно-правових актів, які регламентують процеси, спрямовані на посилення якості ВО, затвердження та введення в дію стандарту ВО для третього рівня освіти в галузі «22 – Охорона здоров'я». З метою підвищення якості підготовки PhD в галузі ОЗ пропонується комплекс індикаторів виміру якості ВО у вигляді інтегрованого галузевого Індексу – модель STEPS (Students-Teachers-Education-Practice-Science).

5. Встановлено, що частка осіб, які навчаються в аспірантурі в наукових установах НАН України та установах відомчих академій наук зменшується упродовж останніх трьох десятиліть. У 2020 р., за даними ЄДЕБО, до аспірантури, відкритій у 120 наукових установах, вступило 453 особи, тоді

як до аспірантури, відкритій у 225 ЗВО, вступило 6 220 осіб. 96 наукових установ (80% їхньої кількості) у 2020 році прийняли на навчання від одного до п'яти аспірантів кожна. Станом на грудень 2021 р. серед установ, підпорядкованих НАМН України, НАН України та ЗВО приватної форми власності немає жодної акредитованої ОНП за усіма спеціальностями галузі знань «22 – Охорона здоров'я». Станом на листопад 2022 р. серед установ, підпорядкованих НАМН України та НАН України акредитовано лише одну ОНП – «22720 Травматологія та ортопедія» Державної установи «Інститут травматології та ортопедії Національної академії медичних наук України» (Сертифікат про акредитацію освітньої програми № 3484 від 21.06.2022 р.).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мороз С. Державне управління якістю вищої освіти в контексті норм міжнародних стандартів якості: принцип залучення персоналу. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2017;3:86–98.
2. Мороз С.А. Детермінанти якості вищої освіти як підґрунтя для вдосконалення механізмів державного управління її забезпеченням. *Ефективність державного управління*. 2018;4(57):96–107.
3. Меньяло В. Концептуальна модель підготовки майбутніх докторів філософії до дослідницько-інноваційної діяльності. *Наукові записки. Серія: педагогіка*. 2020;1:129–36.
4. Ніколаєв Є. Як створити в Україні сучасну систему підготовки докторів філософії (PhD)? *Європейський інформаційно-дослідницький центр*. 2016. 47 с.
5. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 року № 1341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>
6. Про затвердження порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах): Постанова Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 року № 261. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF>.
7. Воронюк О. Про специфіку моніторингу якості підготовки докторів філософії. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2016;1:19–25.
8. Салата ІВ, Горачук ВВ. Підготовка кадрів для системи охорони здоров'я: організаційно-правові аспекти. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021;5:102–9. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.5.102>

9. Волосовець ОП. PhD програми в охороні здоров'я. *Медична освіта*. 2016;2:36–9. DOI URL:<https://doi.org/10.11603/me.v0i2.6211>
- 10.Єдина державна електронна база з питань освіти. URL: <https://info.edbo.gov.ua/>
- 11.Полякова ГП. Деонтологічна підготовка науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в аспірантурі. Кваліфікаційна наукова праця. Дисертація. Одеса. 2011. 200 с.
- 12.Моренець ВП. Звіт про науково-дослідну роботу. Розробка науково-освітніх принципів і нормативно-правових засад впровадження докторських (PhD) програм у вищих навчальних закладах України. 2010. 2010. 120 с.
- 13.Кафедра «Школа ОЗ» Національного університету «Києво-Могилянська академія». URL: <https://www.ukma.edu.ua/index.php/osvita/fakulteti/fsnst/shkola-okhoroni-zdorovya>
- 14.Криштоф С, Голубев М, Костецька Н. Проведення експерименту з присудження доктора філософії: тенденції та перспективи. *Third education level: quality control over scientific-professional training of a PhD: individual issues. Collective monograph; edited by Myroslava Filipovych. Riga, Latvia: Izdevnieciba "Baltija Publishing". 2021. 227 p. DOI: URL:https://doi.org/10.30525/978-9934-26-149-7-1*
- 15.Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 року № 1187. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text>.
- 16.Про затвердження Положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 березня 1999 р. № 309. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/309-99-%D0%BF#Text>.
- 17.Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261: Постанова Кабінету Міністрів України від 3

- квітня 2019 р. № 283 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/283-2019-%D0%BF#Text>
18. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
19. Про вищу освіту: Закон України № 1556-VII від 1 липня 2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
20. Про присудження ступеня доктора філософії: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2019-%D0%BF#Text>
21. Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 27 липня 2016 р. і від 6 березня 2019 р. № 167: Постанова Кабінету Міністрів України «№ 567 від 21 жовтня 2020 р. № 979. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/979-2020-%D0%BF#Text>
22. Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 27 липня 2016 р. № 567 і від 6 березня 2019 р. № 167: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 червня 2021 р. № 608. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/608-2021-%D0%BF#Text>
23. Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання окремих питань присудження наукових ступенів та ліцензування освітньої діяльності: Закон України від 30 березня 2021 року № 1369-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1369-20#Text>
24. Інструктивний лист від 31 липня 2019 року № 1/9-492 «Про окремі питання реалізації Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії»
25. Інструктивний лист-роз'яснення від 30.10.2019 № 1/11-9518 щодо застосування наказу N 1220 «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук», який набрав чинності з 22.10.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1086-19>

26. Положення про Міністерство освіти і науки України: Постанова Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 630. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF#Text>
27. Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: Наказ МОН України від 11.07.2019 № 977. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#Text>
28. Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2015 р. № 244. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244-2015-%D0%BF#n15>
29. Положення про Єдину державну електронну базу з питань освіти: Наказ МОН України від 08.06.2018 № 620. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1132-18#Text>
30. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text>
31. Пазюра НВ. Особливості підготовки докторів філософії в зарубіжних країнах. Науковий вісник Мукачівського державного університету. 2017;2(6):208–11.
32. Капосльоз ГВ, Рибчук ОО. Досвід організації підготовки докторів філософії у деяких країнах Європейського союзу. *Військова освіта: збірник наукових праць*. 2016;1(33):132–41.
33. Лук'яненко ДГ, Наливайко АП, Антонюк ЛЛ, Столярчук ЯМ, Шевченко ОЛ. Про принципи та модель підготовки докторів філософії (PhD) в університеті. 2014. URL: <http://www.slideshare.net/LukianenkoDG/ss-41450398>
34. Гунченко КМ. Організаційно-правовий механізм державного управління автономізацією вищих навчальних закладів в Україні. Дисертація.

- Національна академія державного управління при Президентові України.
Київ. 2017. 164 с.
35. Рекомендация ЮНЕСКО о статусе преподавательских кадров учреждений высшего образования. “Документы международного права по вопросам образования” М., 2003. 477 с.
  36. Крижко В. В. Теорія та практика менеджменту в освіті. Запоріжжя: Просвіта. 2003. 272 с.
  37. Функції державного управління: поняття, види та їхня характеристика
URL: <http://studies.in.ua/admin-pravo-shpora/2907-funkcyi-derzhavnogo-upravlnnyaponyattya-vidi-ta-yihnya-harakteristika.html>
  38. Кобець АС. Роль держави у функціонуванні ринку освітніх послуг. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2011;8:1–6.
  39. Ясинська НІ. Удосконалення наукової діяльності вищих навчальних закладів України: державно-управлінський аспект. Дисертація. Львів. 2017. 200 с.
  40. Антошкіна Л. Науково-методичні основи державного регулювання вищої освіти. Автореферат дисертації. Київ, 2006. 28 с.
  41. Опар НВ. Державне управління забезпеченням якості вищої освіти України в умовах євроінтеграції. Дисертація. Івано-Франківськ, 2019. 249 с.
  42. Бондарева ЛВ. Забезпечення доступної і якісної медичної допомоги на базовому рівні: механізми державного регулювання. Дисертація. Національна академія державного управління при Президентові України. Одеса. 2014. 263 с.
  43. Жабенко ОВ. Особливості й тенденції розвитку державного управління освітою в Україні (1946-2001 рр.). Автореферат. Київ. 2003. 16 с.
  44. Прокопенко ЛЛ. Становлення державного управління освітою в Україні: історико-теоретичний аспект. *Державне будівництво*. 2007;1(2). URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2007_1\(2\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2007_1(2)_9).

45. Костенко ІВ. Формування і розвиток системи наукових ступенів і вчених звань в Україні в контексті світового досвіду: історико-юридичне дослідження. Дисертація. Київ. 2011. 303 с.
46. Положение о порядке присуждения учёных степеней и присвоения учёных званий : Постановление Совета Министров СССР от 29 декабря 1975 г., № 1067. *Бюллетень ВАК при Совете Министров СССР*. 1976;2:2–51.
47. Положение о порядке присуждения учёных степеней и присвоения учёных званий : Утверждено постановлением Совета Министров СССР от 30.12.1989 г. № 1186. *Бюллетень Государственного комитета СССР по народному образованию*. 1990;6:2–16.
48. Про державний суверенітет України. Декларація Верховної Ради Української РСР від 16.07.1990 № 55-ХІІ. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1990;3: ст. 429.
49. Річний звіт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти/ За заг. ред. С. Квіта та О. Єременко. К. : Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2021. 364 с.
50. Захарченко ВМ, Луговий ВІ, Рашкевич ЮМ [та ін.] Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації. К.: ДП “НВЦ “Пріоритети”. 2014.120 с.
51. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.06.2017 р. № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 30.04.2020 р. № 584.
52. Освітньо-наукова програма «Медицина» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 222 Медицина галузі знань 22 Охорона здоров'я (Проект). Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького. Львів. 2021. 33 с. URL: http://nauka.meduniv.lviv.ua/wp-content/uploads/onp_meditina_2021.pdf

53. Архипова ЄО, Дроздов ВВ. Якість вищої освіти як об'єкт публічного управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020;12:1–7. DOI: URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.12.30>
54. Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2024 року. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2020/01/strat_plan_mon_2024.pdf
55. Стратегія Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти до 2022 р. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2020/01/%d0%a1%d0%a2%d0%a0%d0%90%d0%a2%d0%95%d0%93%d0%86%d0%af.pdf>
56. Цілі сталого розвитку: Україна. Національна доповідь 2017. URL: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf
57. Цілі сталого розвитку: Україна – 2019. Моніторинговий звіт. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/menu/st_rozv/publ/SDGs-MonitoringReport_v08_24.09.2019.pdf
58. Карамішев ДВ, Гришина НМ, Грибко ОВ, Ревенко ТВ. [та ін.] Теоретико-методичні засади забезпечення якості освіти: монографія. *Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”*. 2020. 180 с.

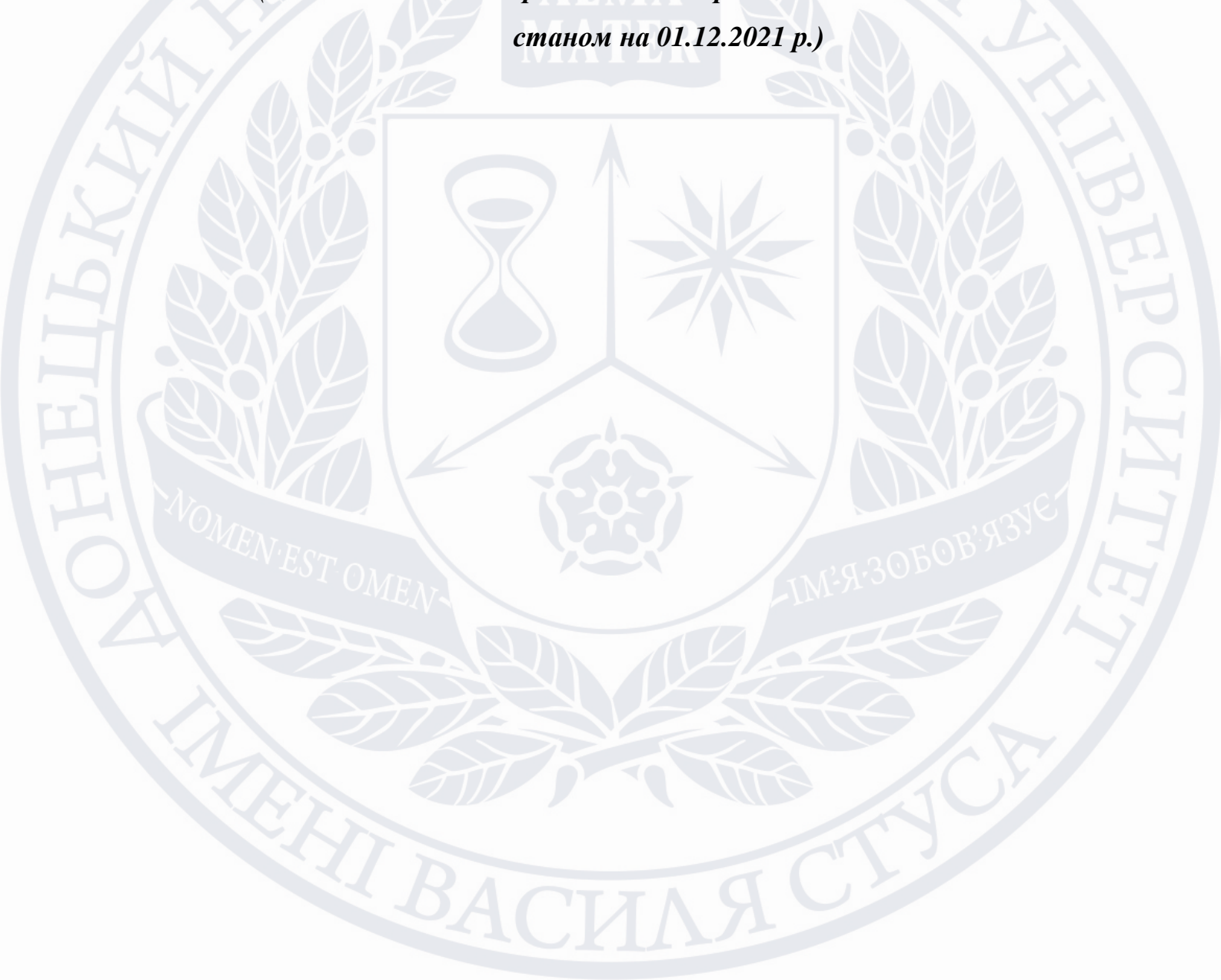

ДОДАТОК А
СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ

1. **Гладких Ф. В.** Система підготовки докторів філософії в галузі ОЗ України та аналіз результатів акредитаційних експертиз структурованих освітньо-наукових програм. *Траєкторія науки=Traektoriâ Nauki = Path of Science*. 2021. № 12. С. 4015–7030. DOI: <http://doi.org/10.22178/pos.77-13> (**Slovak Republic**)
2. **Гладких Ф. В.** Медичні PhD програми в Україні крізь призму акредитації та ліцензування: кандидат медичних наук чи доктор філософії в галузі охорони здоров'я. *Траєкторія науки=Traektoriâ Nauki = Path of Science*. 2022. № 8 (11). С. 1001–1010. DOI: <https://doi.org/10.22178/pos.87-1> (**Slovak Republic**)
3. **Гладких Ф. В.** Порівняльна оцінка якості та перспективності провадження освітньо-наукових програм підготовки PhD за спеціальністю «222 – Медицина» галузі знань «22 – Охорона здоров'я» за результатами акредитаційних експертиз. *Матеріали I міжнародної науково-практичної конференції «Прикладні аспекти сучасних міждисциплінарних досліджень» (18 листопада 2022 р.)*. Вінниця. 2022. С. 306 –309. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7387334>.

ДОДАТОК Б
ЛІЦЕНЗОВАНІ ОБСЯГИ
ТА ВІДОМОСТІ ПРО АКРЕДИТАЦІЮ ПРОГРАМ ПІДГОТОВКИ
ЗДОБУВАЧІВ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО)
ТА ТРЕТЬОГО (ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО) РІВНІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ В ГАЛУЗІ ЗНАНЬ «22 – ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я»
(за даними Єдиної державної електронної бази з питань освіти
станом на 01.12.2021 р.)

Ліцензовані обсяги та відомості про акредитація програм підготовки здобувачів другого (магістерського) та третього (освітньо-наукового) рівнів вищої освіти в галузі знань «22 – Охорона здоров'я»

-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-	-7-	-8-	-9-	-10-	-11-	-12-
№ з/п	ЗВО	Відомче підприємства	221	222	223	224	225	226	227	228	229
			Спеціальність галузі знань «22 – Охорона здоров'я»								
			Стоматологія	Медицина	Медсестринство	Технології мед. діагностики та лікування	Медична психологія	Фармація, промислова фармація	Фізична терапія, ерготерапія	Педіатрія	Громадське здоров'я
1	Буковинський державний медичний університет	МОЗ України	120+ /5+	800+ /50+	10+ /5+	-	50+ /0	240+ /0	-	0 /5+	
2	Вищий навчальний комунальний заклад Львівської обласної ради "Львівська медична академія ім. Андрея Крупинського"	МОЗ України	-	-	25+ /0	-	-	-	-	-	-
3	Державний заклад "Запорізька медична академія післядипломної освіти Міністерства охорони здоров'я України"	МОЗ України	-	/15-	-	/5-	-	-	-	/5-	-
4	Вінницький національний медичний університет ім. М. І.	МОЗ України	150+ 15+	1400+ /130+	-	-	100- /0	350+ /0	-	100- /60+	ОНП+

-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-	-7-	-8-	-9-	-10-	-11-	-12-
№ з/п	ЗВО	Відомче підпорядкування	221	222	223	224	225	226	227	228	229
			Спеціальність галузі знань «22 – Охорона здоров'я»								
	Пирогова										
5	Державний заклад "Луганський державний медичний університет"	МОЗ України	100+ /0	575+ /12-	-	-	-	140+ /0	-	40+ /0	-
6	Дніпровський державний медичний університет	МОЗ України	300+ /5+	900+ /25+	-	-	-	180- /0	ОП+ /25+	0 /15+	ОПП+
7	Донецький національний медичний університет	МОЗ України	260+ /5-	1075+ /19-	-	-	-	240- /	-	50+ /	-
8	Житомирський медичний інститут Житомирської обласної ради	МОЗ України	-	50+ /0	-	-	-	-	-	-	ОПП+
9	Запорізький державний медичний університет	МОЗ України	120+ /3+	1100+ /50+	-	50+ /0	-	860+ /15+	50- /0	100+ /10+	-
10	Івано-Франківський національний медичний університет	МОЗ України	200+ /13+	1000+ /50+	-	-	-	300+ /10-	-	100- /10-	-
11	Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради	МОЗ України	-	-	-	-	-	-	25+ /0	-	-
12	Львівський національний	МОЗ України	300+	1000+	-	-	-	310+	-	100+	-

-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-	-7-	-8-	-9-	-10-	-11-	-12-
№ з/п	ЗВО	Відомче підприємства	221	222	223	224	225	226	227	228	229
			Спеціальність галузі знань «22 – Охорона здоров'я»								
	медичний університет імені Данила Галицького		/5+	/25+				/4+		/3+	
13	Національний медичний університет імені О.О. Богомольця	МОЗ України	500+ /50+	2160+ /150+	–	–	100- /30-	750+ /50-	50- /0	230- /50-	ОНП-
14	Національний університет ОЗ ім. П. Л. Шупика	МОЗ України	0 /13+	0 /105+	–	0 /10+	–	30- /12-	–	0 /20+	–
15	Національний фармацевтичний університет	МОЗ України	–	0 /15-	–	50+ /0	–	2810+ /100+	–	–	–
16	Одеський національний медичний університет	МОЗ України	300+ /10+	1500+ /40-	–	–	–	250+ /5-	–	0 /10-	–
17	Полтавський державний медичний університет	МОЗ України	620+ /50+	720+ /50+	–	–	–	–	–	110- /0	ОПП-
18	Тернопільський національний медичний університет імені І.Я. Горбачевського	МОЗ України	220+ /20+	820+ /50+	200+ /8-	–	–	300- /15-	–	50+ /15-	ОПП+
19	Харківська медична академія післядипломної освіти	МОЗ України	0 /10-	100+ /20-	–	0 /5-	0 /10-	ОНП-	–	0 /5-	–
20	Харківський національний медичний університет	МОЗ України	360+ /20+	1333+ /50+	50+ /0	20+ /5+	–	–	90+ /0	80- /5+	ОПП+
21	Черкаська медична академія	МОЗ України	нема даних								
22	Відокремлений	МОН України	–	–	–	–	–	–	40+	–	–

-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-	-7-	-8-	-9-	-10-	-11-	-12-
№ з/п	ЗВО	Відомче підпорядкування	221	222	223	224	225	226	227	228	229
			Спеціальність галузі знань «22 – Охорона здоров'я»								
	структурний підрозділ закладу вищої освіти "Відкритий міжнародний університет розвитку людини "Україна" Вінницький соціально-економічний інститут								/0		
23	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	МОН України	–	–	–	–	–	–	45+ /0	–	–
24	Волинський національний університет імені Лесі Українки	МОН України	–	100- /0	–	–	–	30- /0	50- /5-	–	–
25	Державний вищий навчальний заклад "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника"	МОН України	–	–	–	–	–	–	60+ /10-	–	–
26	Державний вищий навчальний заклад "Ужгородський національний університет"	МОН України	200+ /25+	800+ /30+	50- /0	–	–	60+ /0	90- /10+	–	ОПП+
27	Державний вищий навчальний заклад	МОН України	–	–	–	–	–	100+ /0	–	–	

-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-	-7-	-8-	-9-	-10-	-11-	-12-
№ з/п	ЗВО	Відомче підприємства	221	222	223	224	225	226	227	228	229
			Спеціальність галузі знань «22 – Охорона здоров'я»								
	"Український державний хіміко-технологічний університет"										
28	Державний заклад "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка"	МОН України	–	–	–	–	–	–	70+ /0	–	–
29	Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»	МОН України	–	300- /0	–	–	–	–	–	–	–
30	Державний університет "Одеська політехніка"	МОН України	–	–	–	–	–	60- /0	–	–	–
31	Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	МОН України	–	–	60- /0	50+ /10-	–	–	–	–	ОПП-
32	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	МОН України	–	–	–	–	–	–	40+ /0	–	–
33	Запорізький національний університет	МОН України	–	–	–	–	–	–	100+ /0	–	–
34	Кам'янець-подільський	МОН України	–	–	–	–	–	–	15+	–	–

-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-	-7-	-8-	-9-	-10-	-11-	-12-
№ з/п	ЗВО	Відомче підприємства	221	222	223	224	225	226	227	228	229
			Спеціальність галузі знань «22 – Охорона здоров'я»								
	національний університет імені Івана Огієнка								/0		
35	Київський національний університет імені Тараса Шевченка	МОН України	–	300+ /0	–	25- /0	–	–	–	–	–
36	Київський національний університет технологій та дизайну	МОН України	–	–	–	–	–	60+ /4-	–	–	–
37	Київський університет імені Бориса Грінченка	МОН України	–	–	–	–	–	–	25+ /0	–	–
38	Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського	МОН України	–	–	–	–	–	–	200+ /5+	–	–
39	Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького	МОН України	–	–	–	–	–	170- /	–	–	–
40	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	МОН України	–	–	–	–	–	–	40/0	–	–
41	Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут	МОН України	–	–	–	–	–	–	40+ 7-	–	–

-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-	-7-	-8-	-9-	-10-	-11-	-12-
№ з/п	ЗВО	Відомче підприємства	221	222	223	224	225	226	227	228	229
			Спеціальність галузі знань «22 – Охорона здоров'я»								
	імені Ігоря Сікорського»										
42	Національний університет "Запорізька політехніка"	МОН України	–	–	–	–	–	–	75+ /0	–	–
43	Національний університет "Острозька академія"	МОН України	–	–	–	–	–	–	–	–	ОПП+
44	Національний університет водного господарства та природокористування	МОН України	–	–	–	–	–	–	50+ /3-	–	–
45	Національний університет фізичного виховання і спорту України	МОН України	–	–	–	–	–	–	100+ /15+	–	–
46	Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя	МОН України	–	–	–	–	–	30- /0	–	–	–
47	Одеський державний аграрний університет	МОН України	–	–	–	–	–	–	–	–	ОПП-
48	Одеський національний університет імені І. І. Мечникова	МОН України	–	–	–	–	–	80- /0	–	–	–
49	Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту	МОН України	–	–	–	–	–	–	15+ /0	–	–
50	Сумський державний	МОН України	–	–	–	–	–	–	80+	–	–

-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-	-7-	-8-	-9-	-10-	-11-	-12-
№ з/п	ЗВО	Відомче підпорядкування	221	222	223	224	225	226	227	228	229
			Спеціальність галузі знань «22 – Охорона здоров'я»								
	педагогічний університет імені А.С.Макаренка								/0		
51	Сумський державний університет	МОН України	75+ /5-	600+ /30+	ОП	-	-	-	ОП	50- /5-	ОПП+
52	Таврійський національний університет імені В.І.Вернадського	МОН України	-	-	-	-	-	-	20- /0	-	-
53	Харківська державна академія фізичної культури	МОН України	-	-	-	-	-	-	27+ /0	-	-
54	Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна	МОН України	-	900+ /50+	-	-	-	-	-	-	-
55	Херсонський державний університет	МОН України	-	150- /0	-	-	-	-	20+ /0	-	-
56	Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького	МОН України	-	100- 0	-	-	-	-	-	-	-
57	Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	МОН України	-	-	-	-	-	-	65+ /0	-	-
58	Чорноморський національний	МОН України	-	150+ /6-	-	-	-	-	45+ /0	-	-

-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-	-7-	-8-	-9-	-10-	-11-	-12-
№ з/п	ЗВО	Відомче підприємства	221	222	223	224	225	226	227	228	229
			Спеціальність галузі знань «22 – Охорона здоров'я»								
69	Державна установа "Інститут медичної радіології та онкології ім. С.П. Григор'єва Національної академії медичних наук України"	НАМН України	немає даних								
70	Державна установа "Інститут мікробіології та імунології ім. І.І.Мечникова національної академії медичних наук України"	НАМН України	–	/12-	–	–	–	–	–	–	–
71	Державна установа "Інститут невідкладної і відновної хірургії ім. В.К. Гусака Національної академії медичних наук України"	НАМН України	немає даних								
72	Державна установа "Інститут неврології, психіатрії та наркології Національної академії медичних наук України"	НАМН України	–	/10-	–	–	–	–	–	–	–
73	Державна установа "Інститут нейрохірургії ім.акад. А.П. Ромоданова Національної академії медичних наук України"	НАМН України	–	/60-	–	–	–	–	–	–	–

-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-	-7-	-8-	-9-	-10-	-11-	-12-
№ з/п	ЗВО	Відомче підприємства	221	222	223	224	225	226	227	228	229
			Спеціальність галузі знань «22 – Охорона здоров'я»								
74	Державна установа "Інститут нефрології Національної академії медичних наук України"	НАМН України	–	/10-	–	–	–	–	–	–	–
75	Державна установа "Інститут отоларингології ім. проф. О.С.Коломійченка Національної академії медичних наук України"	НАМН України	–	/10-	–	–	–	–	–	–	–
76	Державна установа "Інститут ОЗ дітей та підлітків Національної академії медичних наук України"	НАМН України	–	/10-	–	–	–	–	–	/4-	–
77	Державна установа "Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В.П. Філатова Національної академії медичних наук України"	НАМН України	–	/10-	–	–	–	–	–	–	–
78	Державна установа "Інститут патології крові та трансфузійної медицини Національної академії медичних наук України"	НАМН України	немає даних								
79	Державна установа "Інститут патології"	НАМН України	–	/10-	–	–	–	–	–	–	–

-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-	-7-	-8-	-9-	-10-	-11-	-12-
№ з/п	ЗВО	Відомче підприємства	221	222	223	224	225	226	227	228	229
			Спеціальність галузі знань «22 – Охорона здоров'я»								
	хребта та суглобів імені професора М.І. Ситенка Національної академії медичних наук України"										
80	Державна установа "Інститут педіатрії, акушерства і гінекології імені академіка О.М.Лук'янової Національної академії медичних наук України"	НАМН України	–	/8-	–	–	–	–	–	/5-	–
81	Державна установа "Інститут проблем ендокринної патології ім.В.Я.Данилевського Національної академії медичних наук України"	НАМН України	–	/10-	–	–	–	–	–	–	–
82	Державна установа "Інститут спадкової патології Національної академії медичних наук України"	НАМН України	немає даних								
83	Державна установа "Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії Національної академії медичних наук України"	НАМН України	–	/10-	–	–	–	–	–	–	–
84	Державна установа "Інститут травматології	НАМН України	–	/10-	–	–	–	–	–	–	–

-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-	-7-	-8-	-9-	-10-	-11-	-12-
№ з/п	ЗВО	Відомче підприємства	221	222	223	224	225	226	227	228	229
			Спеціальність галузі знань «22 – Охорона здоров'я»								
	та ортопедії Національної академії медичних наук України"										
85	Державна установа "Інститут урології Національної академії медичних наук України"	НАМН України	немає даних								
86	Державна Установа "Інститут фармакології та токсикології Національної академії медичних наук України"	НАМН України	–	/4-	–	–	–	–	–	–	–
87	Державна установа "Інститут ядерної медицини та променевої діагностики Національної академії медичних наук України"	НАМН України	немає даних								
88	Державна установа "Науково-практичний центр ендоваскулярної нейрорентгенохірургії Національної академії медичних наук України"	НАМН України	немає даних								
89	Державна установа "Національний інститут серцево-судинної хірургії імені М.М.Амосова	НАМН України	–	/10-	–	–	–	–	–	–	–

-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-	-7-	-8-	-9-	-10-	-11-	-12-
№ з/п	ЗВО	Відомче підприємства	221	222	223	224	225	226	227	228	229
			Спеціальність галузі знань «22 – Охорона здоров'я»								
94	Державна установа "Національний науковий центр радіаційної медицини Національної академії медичних наук України"	НАМН України	-	-	-	/3-	-	-	-	-	-
95	Інститут проблем кріобіології і кріомедицини Національної академії наук України	НАН України	-	/2-	-	-	-	-	-	-	-
96	Інститут експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р. Є. Кавецького Національної академії наук України	НАН України	-	/20-	-	-	-	-	-	-	-
97	Інститут фізіології ім. О.О. Богомольця Національної академії наук України	НАН України	-	/7-	-	-	-	-	-	-	-
98	"Класичний приватний університет"	Приватний ЗВО	-	-	-	-	-	-	110+ /0	-	-
99	Вищий навчальний заклад "Університет економіки та права "Крок"	Приватний ЗВО	-	-	-	-	-	-	-	-	ОПП+
100	Відокремлений СП закладу вищої освіти	Приватний ЗВО	-	-	-	-	-	-	10+ /0	-	-

-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-	-7-	-8-	-9-	-10-	-11-	-12-
№ з/п	ЗВО	Відомче підприємства	221	222	223	224	225	226	227	228	229
			Спеціальність галузі знань «22 – Охорона здоров'я»								
	"Відкритий міжнародний університет розвитку людини "Україна" Луцький інститут розвитку людини										
101	Відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти "Відкритий міжнародний університет розвитку людини "Україна" Мелітопольський інститут екології та соціальних технологій	Приватний ЗВО	–	–	–	–	–	–	20+ /0	–	–
102	Відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти "Відкритий міжнародний університет розвитку людини "Україна" Миколаївський інститут розвитку людини	Приватний ЗВО	–	–	–	–	–	–	15+ /0	–	–
103	Відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти "Відкритий міжнародний університет розвитку людини "Україна" Хмельницький інститут	Приватний ЗВО	–	–	–	–	–	–	40- /0	–	–

-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-	-7-	-8-	-9-	-10-	-11-	-12-
№ з/п	ЗВО	Відомче підприємства	221	222	223	224	225	226	227	228	229
			Спеціальність галузі знань «22 – Охорона здоров'я»								
	соціальних технологій										
104	Заклад вищої освіти "Український католицький університет" (м. Львів)	Приватний ЗВО	-	-	-	-	-	-	50+ /0	-	-
105	Заклад вищої освіти «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» (м. Київ)	Приватний ЗВО	-	-	-	-	-	-	60+ /0	-	-
106	Міжнародний гуманітарний університет	Приватний ЗВО	180+ /8-	150- /0	+	+	-	50+ /0	-	-	ОПП-
107	Приватне акціонерне товариство "Вищий навчальний заклад "Міжрегіональна академія управління персоналом"	Приватний ЗВО	ОП-	-	-	-	17- /0	-	-	-	-
108	Приватний вищий навчальний заклад "Академія рекреаційних технологій і права"	Приватний ЗВО	-	-	-	-	-	-	20+ /0	-	-
109	Приватний вищий навчальний заклад "Київський медичний університет"	Приватний ЗВО	145+ /8-	358+ /30-	-	-	-	100- /5-	-	-	-

-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-	-7-	-8-	-9-	-10-	-11-	-12-
№ з/п	ЗВО	Відомче підприємства	221	222	223	224	225	226	227	228	229
			Спеціальність галузі знань «22 – Охорона здоров'я»								
110	Приватний вищий навчальний заклад "Міжнародна академія екології та медицини"	Приватний ЗВО	60- /0	60- /0	–	–	–	–	–	–	–
111	Приватний вищий навчальний заклад "Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука"	Приватний ЗВО	–	–	–	–	–	–	100+ /0	–	–
112	Приватний вищий навчальний заклад "Харківський міжнародний медичний університет"	Приватний ЗВО	–	150+ /0	–	–	–	–	–	–	–
113	Приватний заклад вищої освіти "Дніпровський інститут медицини та громадського здоров'я"	Приватний ЗВО	–	150- /0	–	–	–	–	–	–	–
114	Приватний заклад вищої освіти "Карпатський університет імені Августина Волошина"	Приватний ЗВО	–	–	–	–	–	–	–	–	ОПП-
115	Приватний заклад вищої освіти "Київський міжнародний університет"	Приватний ЗВО	75+ /0	75- /0	–	–	–	150+ /0	–	–	–
116	Приватний заклад вищої	Приватний ЗВО	–	–	–	–	–	–	25+	–	–

-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-	-7-	-8-	-9-	-10-	-11-	-12-
№ з/п	ЗВО	Відомче підприємства	221	222	223	224	225	226	227	228	229
			Спеціальність галузі знань «22 – Охорона здоров'я»								
	освіти "Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика"								/0		
117	Товариство з обмеженою відповідальністю "Дніпровський медичний інститут традиційної і нетрадиційної медицини"	Приватний ЗВО	60- /0	60- /0	–	–	–	–	–	–	–
118	Товариство з обмеженою відповідальністю "Львівський медичний інститут"	Приватний ЗВО	150+ /0	150- /0	–	–	–	200+ /0	–	–	–

Примітки.

1. ОПП – освітньо-професійна програма.
2. Позначками «+» / «-» вказана наявність акредитації ОПП /освітньо-наукової програми (ОНП).
3. Перед «/» вказано ліцензований обсяг підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти (ВО).
4. Після «/» в кожній клітинці вказано ліцензований обсяг підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового (PhD)) рівня ВО.

ДОДАТОК В

Мережа ЗВО України, які провадять освітню діяльність на третьому освітньо-науковому рівні ВО

в галузі знань «22 – Охорона здоров'я»

-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-	-7-	-8-	-9-	-10-	-11-	-12-
№ з/п	ЗВО	Відомче підприємства	221	222	223	224	225	226	227	228	229
			Спеціальність галузі знань «22 – Охорона здоров'я»								
			Стоматологія	Медицина	Медсестринство	Технології мед. діагностики та лікування	Медична психологія	Фармація, промислова фармація	Фізична терапія, ерготерапія	Педіатрія	Громадське здоров'я
1	Буковинський державний медичний університет	МОЗ України	5	50	5					5	
2	Державний заклад "Запорізька медична академія післядипломної освіти Міністерства охорони здоров'я України"	МОЗ України		25		5				5	
3	Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова	МОЗ України	15	130						60	
4	Державний заклад "Луганський державний медичний університет"	МОЗ України		12							
5	Дніпровський державний медичний університет	МОЗ України	5	25					25	15	
6	Донецький національний медичний університет	МОЗ України	5	19	–	–	–	–	–	–	–
7	Запорізький державний медичний університет	МОЗ України	3	50				15		10	

-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-	-7-	-8-	-9-	-10-	-11-	-12-
№ з/п	ЗВО	Відомче підприємства	221	222	223	224	225	226	227	228	229
			Спеціальність галузі знань «22 – Охорона здоров'я»								
8	Івано-Франківський національний медичний університет	МОЗ України	13	50				10		10	
9	Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького	МОЗ України	5	25				4		3	
10	Національний медичний університет імені О.О. Богомольця	МОЗ України	50	150			30	50		50	
11	Національний університет ОЗ ім. П. Л. Шупика	МОЗ України	13	105		10		12		20	
12	Національний фармацевтичний університет	МОЗ України		15				100			
13	Одеський національний медичний університет	МОЗ України	10	40				5		10	
14	Полтавський державний медичний університет	МОЗ України	50	50							
15	Тернопільський національний медичний університет імені І.Я. Горбачевського	МОЗ України	20	50	8			15		15	
16	Харківська медична академія післядипломної освіти	МОЗ України	10	20		5	10			5	
17	Харківський національний медичний університет	МОЗ України	20	50		5				5	
18	Волинський національний університет імені Лесі Українки	МОН України							5		
19	Державний вищий навчальний заклад "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника"	МОН України							10		

-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-	-7-	-8-	-9-	-10-	-11-	-12-
№ з/п	ЗВО	Відомче підприємства	221	222	223	224	225	226	227	228	229
			Спеціальність галузі знань «22 – Охорона здоров'я»								
31	Державна установа "Інститут дерматології та венерології Національної академії медичних наук України"	НАМН України		5							
32	Державна Установа "Інститут ендокринології та обміну речовин ім. В. П. Комісаренка Національної академії медичних наук України "	НАМН України		10							
33	Державна установа "Інститут загальної та невідкладної хірургії імені В.Т.Зайцева Національної академії медичних наук України"	НАМН України		10							
34	Державна установа "Інститут мікробіології та імунології ім. І.І.Мечникова національної академії медичних наук України"	НАМН України		12							
35	Державна установа "Інститут неврології, психіатрії та наркології Національної академії медичних наук України"	НАМН України		10							
36	Державна установа "Інститут нейрохірургії ім.акад. А.П. Ромоданова Національної академії медичних наук України"	НАМН України		60							
37	Державна установа "Інститут нефрології Національної академії медичних наук України"	НАМН України		10							
38	Державна установа "Інститут	НАМН		10							

-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-	-7-	-8-	-9-	-10-	-11-	-12-
№ з/п	ЗВО	Відомче підприємства	221	222	223	224	225	226	227	228	229
			Спеціальність галузі знань «22 – Охорона здоров'я»								
	отоларингології ім. проф. О.С.Коломійченка Національної академії медичних наук України"	України									
39	Державна установа "Інститут ОЗ дітей та підлітків Національної академії медичних наук України"	НАМН України		10						4	
40	Державна установа "Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В.П. Філатова Національної академії медичних наук України"	НАМН України		10							
41	Державна установа "Інститут патології хребта та суглобів імені професора М.І. Ситенка Національної академії медичних наук України"	НАМН України		10							
42	Державна установа "Інститут педіатрії, акушерства і гінекології імені академіка О.М.Лук'янової Національної академії медичних наук України"	НАМН України		8						5	
43	Державна установа "Інститут проблем ендокринної патології ім.В.Я.Данилевського Національної академії медичних наук України"	НАМН України		10							
44	Державна установа "Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії Національної академії медичних наук України"	НАМН України		10							

-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-	-7-	-8-	-9-	-10-	-11-	-12-
№ з/п	ЗВО	Відомче підприємства	221	222	223	224	225	226	227	228	229
			Спеціальність галузі знань «22 – Охорона здоров'я»								
45	Державна установа "Інститут травматології та ортопедії Національної академії медичних наук України"	НАМН України		10							
46	Державна Установа "Інститут фармакології та токсикології Національної академії медичних наук України"	НАМН України		4							
47	Державна установа "Національний інститут серцево-судинної хірургії імені М.М.Амосова Національної академії медичних наук України"	НАМН України		10							
48	Державна установа "Національний інститут терапії імені Л.Т.Малої Національної академії медичних наук України"	НАМН України		10							
49	Державна Установа "Національний інститут хірургії та трансплантології ім. О.О. Шалімова" Національної академії медичних наук України	НАМН України		7							
50	Державна установа "Національний науковий центр радіаційної медицини Національної академії медичних наук України"	НАМН України				3					
51	Інститут проблем кріобіології і кріомедицини Національної академії наук України	НАН України		2							
52	Інститут експериментальної	НАН		20							

-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-	-7-	-8-	-9-	-10-	-11-	-12-
№ з/п	ЗВО	Відомче підприємства	221	222	223	224	225	226	227	228	229
			Спеціальність галузі знань «22 – Охорона здоров'я»								
	патології, онкології і радіобіології ім. Р. Є. Кавецького Національної академії наук України	України									
53	Інститут фізіології ім. О.О. Богомольця Національної академії наук України	НАН України		7							
54	Міжнародний гуманітарний університет	Приватний ЗВО	8								
55	Приватний вищий навчальний заклад "Київський медичний університет"	Приватний ЗВО	8	30				5			

Примітки.

1. Кольором виділено акредитовані ОНП.

ГЛАДКИХ Федір Володимирович
Факультет інформаційних
і прикладних технологій
Спеціальність 281 «Публічне
управління та адміністрування»
ОП «Публічна політика
та адміністрування»

Декларація академічної доброчесності

Усвідомлюючи свою відповідальність за надання неправдивої інформації стверджую, що подана кваліфікаційна (магістерська) робота на тему: *«Механізми державного регулювання якості підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти в галузі охорони здоров'я»* є написаною мною особисто.

Одночасно заявляю, що ця робота:

- не передавалась іншим особам і подається до захисту вперше;
- не порушує авторських і суміжних прав, закріплених статтями 21–25 Закону України «Про авторське право та суміжні права»;
- не отримувалась іншими особами, а також дані та інформація не отримувались у недозволений спосіб.

Я усвідомлюю, що у разі порушення цього порядку моя кваліфікаційна робота буде відхилена без права її захисту або під час захисту за неї буде поставлена оцінка «незадовільно».

(дата)

(підпис здобувача вищої освіти)

Система підготовки докторів філософії в галузі охорони здоров'я України та аналіз результатів акредитаційних експертиз структурованих освітньо-наукових програм

The System of Training Doctors of Philosophy in the Field of Health Care of Ukraine and Analysis of the Results of Accreditation Examinations of Structured Educational and Scientific Programs

Федір Гладких^{1,2,3}
Fedir Hladkykh

¹ *Vasyl' Stus Donetsk National University*
21 600-richchia Street, Vinnytsia, 21000, Ukraine

² *Grigoriev Institute for Medical Radiology the National Academy of Medical Sciences of Ukraine*
82 Pushkinska Street, Kharkiv, 61024, Ukraine

³ *Institute for Problems of Cryobiology and Cryomedicine of the National Academy of Sciences of Ukraine*
23 Pereyaslavska Street, Kharkiv, 61015, Ukraine

DOI: [10.22178/pos.77-13](https://doi.org/10.22178/pos.77-13)

JEL Classification: K49

Received 28.11.2021
Accepted 20.12.2021
Published online 31.12.2021

Corresponding Author:
fedir.hladkykh@gmail.com

© 2021 The Author. This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 License

Анотація. У вересні 2016 р. українські заклади вищої освіти та наукові установи розпочали підготовку докторів філософії за структурованими освітньо-науковими програмами, які прийшли на зміну системі підготовки кандидатів наук. Відповідна реформа аспірантури та системи захисту дисертаційних досліджень є елементом інтеграції України у європейський освітній, науковий і дослідницький простір та передбачена новою редакцією Закону України «Про вищу освіту», прийнятому у 2014 р.

Згідно із Рамкою кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, одержання першого наукового ступеня є одночасно третім, заключним циклом вищої освіти (перший цикл – бакалаврат, другий – магістратура).

За даними Єдиної державної електронної бази з питань освіти станом на грудень 2021 р. в Україні сумарний ліцензований обсяг підготовки здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти в галузі знань «22 Охорона здоров'я» становить 2158 місць, а підготовку провадять 53 установи різного підпорядкування і форм власності. Найбільша питома вага загального ліцензованого обсягу підготовки докторів філософії в галузі «22 Охорона здоров'я» акумульована у закладах, підпорядкованих Міністерству охорони здоров'я України. Лише чверть сумарного ліцензованого обсягу припадає на установи, підпорядковані Міністерству освіти і науки України, Національній академії медичних наук України, Національній академії наук України та 2 заклади вищої освіти приватної форми власності.

Аналіз результатів акредитаційних експертиз освітньо-наукових програм підготовки докторів філософії в галузі «22 Охорона здоров'я» показав, що 35,1 % ліцензованих місць для підготовки здобувачів в галузі знань «22 Охорона здоров'я» припадає на неакредитовані програми.

Ключові слова: вища освіта; охорона здоров'я; доктор філософії.

Abstract. In September 2016, Ukrainian higher education and research institutions began training doctors of philosophy in structured educational and scientific programs, which replaced the system of training candidates of sciences. Relevant reform of postgraduate studies and the design of defence of dissertation research is an element of Ukraine's integration into the European educational, scientific and research space

and is provided by the new version of the Law of Ukraine «On Higher Education», adopted in 2014.

According to the Qualifications Framework of the European Higher Education Area, obtaining the first degree is at the same time the third, final cycle of higher education (the first cycle is a bachelor's degree, the second is a master's degree).

According to the Unified State Electronic Database on Education as of December 2021 in Ukraine, the total licensed training of third-level higher education in the field of knowledge «22 - Health» is 2158 places, and activity is conducted by 53 institutions of different subordination and forms of ownership. The largest share of the total licensed training of doctors of philosophy in the field of «22 Health» is accumulated in institutions under the Ministry of Health of Ukraine. Only a quarter of the total licensed volume falls on institutions under the Ministry of Education and Science of Ukraine, the National Academy of Medical Sciences of Ukraine, the National Academy of Sciences of Ukraine, and two higher education institutions of private ownership.

Analysis of the results of accreditation examinations of educational and scientific programs for the preparation of doctors of philosophy in the field of «22 Health» showed that 35.1 % of licensed places for training in the field of knowledge «22 Health» are non-accredited programs.

Keywords: Higher Education; Health; Doctors of Philosophy.

ВСТУП

Особлива увага органів державної влади до розвитку системи вищої освіти (ВО) ґрунтується на провідному соціальному значенні цієї галузі та продиктована її масштабами, адже вітчизняна освітянська галузь об'єднує у собі діяльність приблизно 9 млн. осіб – майже кожен п'ятий українець тим чи іншим чином пов'язаний з функціонуванням вітчизняної системи ВО. З іншого боку, значущість системи ВО обумовлена її потенціалами для подальшого розвитку як безпосередньо для окремої людини, так і для суспільства в цілому [1].

В умовах розбудови «суспільства знань» в усьому світі суттєво підвищився соціальний запит на підготовку фахівців високоінтелектуальної праці, що призвело до масовості ВО, у т. ч. її докторського рівня. У Європейському просторі ВО наразі велика увага приділяється вдосконаленню підготовки докторів філософії (PhD), що пов'язано з політикою Європейського Союзу, яка спрямована на побудову сильної економіки, і тому акцентує свою увагу на забезпеченні якості підготовки PhD, які виступають ключовими гравцями у сфері виробництва знань, їх поширення й застосування [2].

Загальна кількість аспірантів в Україні останніми роками зменшується. За даними Державної служби статистики України станом на 1 січня 2020 року в Україні навчалось

25 245 аспірантів (без урахування аспірантів із зарубіжних країн), у т.ч. 23 023 аспіранти у закладах ВО та 2211 (9,6 %) – у наукових установах [3].

За рахунок державного бюджету навчалось 15 902 аспіранти (63,0 %). На денній формі навчалось 15 447 аспірантів (61,2 %) [3].

Майже третина (33,2 %) аспірантів навчалось у закладах м. Києва. Також регіонам-«лідерами» за кількістю аспірантів виступили Харківська (13,8 %), Львівська (7,5 %), Одеська (6,9 %) та Дніпропетровська (5,7 %) області. Загалом, аспірантуру мали 417 закладів, у т.ч. 226 закладів ВО та 191 наукова установа [3].

Трансформація у 2016 р. підготовки кандидатів наук у підготовку PhD продиктована прагненнями України узгодити свої освітні та наукові програми з стандартами країн ЄС. Згідно із Рамкою кваліфікацій Європейського простору ВО, одержання першого наукового ступеня є одночасно третім, заключним циклом ВО (перший цикл – бакалаврат, другий – магістратура) [4, 5, 6].

Європейська асоціація університетів відзначає, що існує дві різні моделі побудови докторських PhD програм [5]:

1. Програма індивідуального навчання, яка ґрунтується на неформальній або формальній співпраці наукового керівника і здобувача

наукового ступеня – модель «учнівства», яка не має етапу структурованого навчання.

2. Структурована освітньо-наукова програма (ОНП), організована у дослідницьких групах або докторських/дослідницьких школах, яка передбачає два етапи: етап навчання (обов'язкові та вибіркові дисципліни або модулі) та дослідницький етап [4].

Проблема якості освіти, в тому числі й якості підготовки висококваліфікованих кадрів є загальнодержавною, регіональною і локальною для кожного закладу вищої освіти (ЗВО). Тому дослідження якості підготовки майбутніх фахівців, тобто моніторингові дослідження якості знань, рівня сформованості професійних умінь і навичок, професійної культури є надзвичайно актуальними і своєчасними [7].

Проблематика підготовка кадрів для системи охорони здоров'я (ОЗ) охоплює декілька взаємопов'язаних площин: реформування системи ОЗ, реформування системи освіти, зміна принципів надання медико-санітарної допомоги, впровадження страхової медицини тощо. Вказані аспекти зумовлюють необхідність багатовекторного підходу до удосконалення існуючої системи підготовки кадрів, які повинні відповідати вимогам національної системи ОЗ та сучасним світовим стандартам. Водночас підготовки професійних, компетентних фахівців якісно нового рівня неможлива без зміни підходів до організаційно-правового регулювання системи ОЗ [7].

За даними Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО) станом на 01.12.2021 р. в Україні сумарний ліцензований обсяг підготовки здобувачів третього освітнього рівня ВО в галузі знань «22 Охорона здоров'я» становить 2158 місць, а підготовку провадять 53 установи різного підпорядкування і форм власності. Найбільша питома вага загального ліцензованого обсягу підготовки докторів філософії в галузі «22 Охорона здоров'я» акумульована у ЗВО, підпорядкованих Міністерству охорони здоров'я (МОЗ) України і лише чверть сумарного ліцензованого обсягу припадає на установи, підпорядковані Міністерству освіти і науки (МОН) України, Національній академії медичних наук (НАМН) України, Національній академії наук (НАН) України та 2 ЗВО приватної форми власності (рисунок 1).

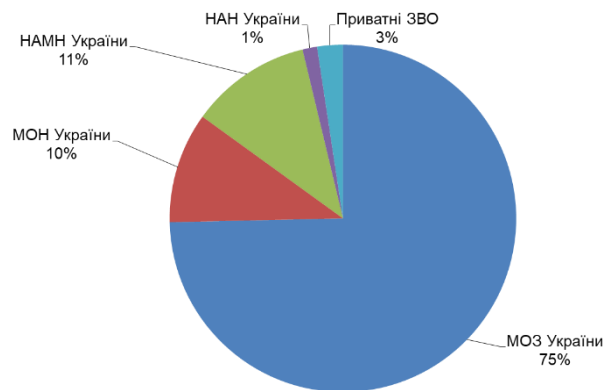

Рисунок 1 – Міжвідомчий розподіл ліцензованого обсягу підготовки докторів філософії в галузі знань «22 Охорона здоров'я»

Мета дослідження – аналіз організаційно-інституційних засад забезпечення якості підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти в галузі охорони здоров'я.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інформаційну базу дослідження сформовано за даними ЄДЕБО, як автоматизованої системи збирання, оброблення, зберігання та захисту інформації щодо здобувачів освіти, суб'єктів освітньої діяльності, що формується (створюється) та використовується для забезпечення потреб фізичних та юридичних осіб [9].

ЄДЕБО є інтегрованою інформаційно-телекомунікаційною системою, технічні засоби якої перебувають в межах території України, яка складається з комплексу автоматизованих робочих місць, об'єднаних в єдину інформаційну систему захищеними каналами зв'язку з використанням технології віддаленого доступу, має підключення до мереж зв'язку загального користування з розмежуванням прав доступу, забезпечує захист від порушень цілісності інформації, забезпечує різні види доступності (блокування) відкритої інформації та інформації з обмеженим доступом, вимогу щодо захисту якої встановлено законами.

В дослідження було включено відомості в ЄДЕБО про ліцензовані обсяги підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня ВО та наявність акредитації ОНП станом на грудень 2021 р.

Для всебічної характеристики стану державного регулювання розподілу ліцензованих обсягів підготовки PhD здобувачів в галузі «22 Охорона здоров'я» ЗВО згруповано за формою власності (Державні установи/ЗВО та приватні ЗВО) та відомчим підпорядкуваннями – МОЗ України, МОН України, НАМН України, НАН України (рисунок 2).

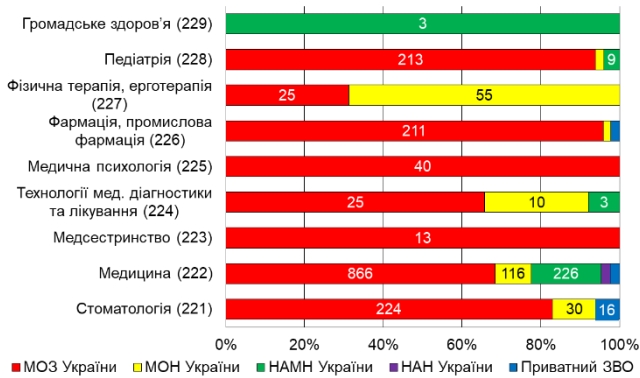

Рисунок 2 – Міжвідомчий розподіл ліцензованого обсягу підготовки докторів філософії за спеціальностями галузі знань «22 Охорона здоров'я»

Проведено оцінку ліцензованих обсягів підготовки здобувачів третього рівня ВО за кожною спеціальністю галузі знань «22 Охорона здоров'я» [10]:

- 221 – Стоматологія;
- 222 Медицина;
- 223 – Медсестринство;
- 224 – Технології медичної діагностики та лікування;
- 225 – Медична психологія;
- 226 – Фармація, промислова фармація;
- 227 – Фізична терапія, ерготерапія;
- 228 – Педіатрія;
- 229 – Громадське здоров'я.

Для оцінки якості ВО III рівня за даними ЄДЕБО та відкритими даними НАЗЯВО проведено вивчення результатів проходження акредитаційної експертизи ОНП закладів, які провадять підготовку здобувачів третього рівня ВО в галузі знань «22 Охорона здоров'я» станом на грудень 2021 р.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Доктор філософії в галузі знань «22 Охорона здоров'я» – це освітній та водночас перший науковий ступінь, що здобувається на тре-

тому (освітньо-науковому) рівні ВО на основі ступеня магістра медицини, стоматології, фармації, медсестринства та ін. [11].

Найбільша питома вага загального ліцензованого обсягу підготовки докторів філософії в галузі «22 Охорона здоров'я» акумульована у ЗВО, підпорядкованих МОЗ України і лише чверть сумарного ліцензованого обсягу припадає на установи, підпорядковані МОН України, НАМН України, НАН України та 2 ЗВО приватної форми власності.

Серед вищезгаданих 53 установ тільки ЗВО, підпорядковані МОЗ України та ЗВО, підпорядковані МОН України та ЗВО приватної форми власності провадять освітню діяльність на II та III освітніх рівнях одночасно. Установи, підпорядковані НАМН України та інститути НАН України провадять виключно підготовку докторів філософії.

Варто зазначити, що саме МОЗ України є головним органом, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері ОЗ.

У безпосередньому підпорядкуванні **МОЗ України** знаходяться 21 ЗВО III–IV рівня акредитації [12]:

1. Буковинський державний медичний університет
2. Вищий навчальний комунальний заклад Львівської обласної ради «Львівська медична академія ім. Андрея Крупинського»
3. Державний заклад «Запорізька медична академія післядипломної освіти Міністерства охорони здоров'я України»
4. Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова
5. Державний заклад «Луганський державний медичний університет»
6. Дніпровський державний медичний університет
7. Донецький національний медичний університет
8. Житомирський медичний інститут Житомирської обласної ради
9. Запорізький державний медичний університет
10. Івано-Франківський національний медичний університет
11. Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради
12. Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

13. Національний медичний університет імені О.О. Богомольця
14. Національний університет охорони здоров'я ім. П. Л. Шупика
15. Національний фармацевтичний університет
16. Одеський національний медичний університет
17. Полтавський державний медичний університет
18. Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського
19. Харківська медична академія післядипломної освіти
20. Харківський національний медичний університет
21. Черкаська медична академія

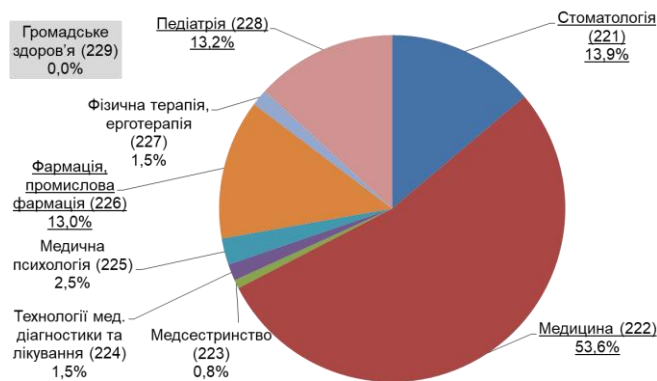

Рисунок 4 – Розподіл ліцензованого обсягу підготовки докторів філософії в галузі знань «22 Охорона здоров'я» за спеціальностями серед установ, підпорядкованих МОЗ України

Серед підпорядкованих МОЗ України ЗВО підготовку докторів філософії в галузі ОЗ ліцензовано у 17 установах – 10 національних університетах медичного та фармацевтичного профілів, 5 державних університетах та 2 медичних академіях післядипломної освіти (рисунок 3).

Рисунок 3 – Ліцензовані обсяги підготовки докторів філософії в галузі знань «22 Охорона здоров'я» у ЗВО, підпорядкованих МОЗ України

Найбільша питома вага серед ЗВО, підпорядкованих МОЗ України, припадає на підготовку PhD в галузі «22 Охорона здоров'я» за 4 спеціальностями, на які сумарно припадає 93,6 % усього ліцензованого обсягу (рисунок 4): 222 – Медицина; 221 – Стоматологія; 228 – Педіатрія; 226 – Фармація, промислова фармація.

Майже половина від сумарного ліцензованого обсягу (44,4 %) підготовки докторів філософії в галузі знань «22 Охорона здоров'я» за спеціальністю «222 Медицина» серед ЗВО, підпорядкованих МОЗ України, акумульовано у трьох установах (рисунок 5): Національному медичному університеті імені О. О. Богомольця; Вінницькому національному медичному університеті ім. М. І. Пирогова; Національному університету охорони здоров'я ім. П. Л. Шупика.

Рисунок 5 – Ліцензовані обсяги підготовки докторів філософії за спеціальністю «222 Медицина» галузі знань «22 Охорона здоров'я» у ЗВО, підпорядкованих МОЗ України

45,7 % ліцензованого обсягу підготовки PhD в галузі «22 Охорона здоров'я» за спеціальністю «221 Стоматологія» серед ЗВО, підпорядкованих МОЗ України, зосереджено у Національному медичному університеті імені О. О. Богомольця та Полтавський державний медичний університет (раніше – Українська

медико-стоматологічна академія м. Полтава), відповідно по 50 місць в кожному.

Медіана ліцензованої кількості здобувачів освітньо-наукового ступеня доктор філософії за спеціальністю «221 – Стоматологія» серед ЗВО, підпорядкованих МОЗ України, становить $Me [LQ; UQ] = 12 [5; 19]$ осіб. До нижнього (першого) квартилю за кількістю ліцензованих місць PhD-здобувачів за вказаною спеціальністю серед підпорядкованих МОЗ України установ належать 5 ЗВО – Буковинський, Дніпровський та Запорізький державні медичні університети, а також Донецький національний медичний університет та Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького (рисунок 6).

Рисунок 6 – Ліцензовані обсяги підготовки докторів філософії за спеціальністю «221 Стоматологія» галузі знань «22 Охорона здоров'я» у ЗВО, підпорядкованих МОЗ України

Аналіз ліцензованих обсягів підготовки докторів філософії в галузі «22 Охорона здоров'я» за спеціальністю «228 Педіатрія» показав, що серед ЗВО, підпорядкованих МОЗ України, більше половини (56,3 %) зосереджено у Вінницькому національному медичному університеті ім. М. І. Пирогова та Національному медичному університеті імені О.О. Богомольця (рисунок 7), а медіанні показники становлять $Me [LQ; UQ] = 5 [10; 15]$ осіб. Так у Вінницькому національному медичному університеті ім. М. І. Пирогова ліцензований обсяг підготовки докторів філософії по вказаній спеціальності у 12 разів перевищує значення медіани зазначеного показника серед усіх ЗВО, підпорядкованих МОЗ України.

Найменші обсяги підготовки докторів філософії за спеціальністю «228 Педіатрія» ліцензовано у Харківській і Запорізькій медичних

академіях післядипломної освіти, а також у Харківському і Львівському національних медичних університетах.

Рисунок 7 – Ліцензовані обсяги підготовки докторів філософії за спеціальністю «228 Педіатрія» галузі знань «22 Охорона здоров'я» у ЗВО, підпорядкованих МОЗ України

Ліцензований обсяг підготовки докторів філософії за спеціальністю «228 Педіатрія» у Вінницькому національному медичному університеті ім. М. І. Пирогова (60 осіб) найскоріше ґрунтується на наявному кадровому потенціалі за вказаною спеціальністю – безпосереднє наукове керівництво здобувачами здійснюють фахівці за вказаною спеціальністю – д-р мед. наук, проф. Яблонь О. С.; д-р мед. наук, проф. Дудник В. М.; д-р мед. наук, проф. Токарчук Н. І.; д-р мед. наук, проф. Процюк Т. Л.; д-р мед. наук, проф. Булат Л. М.; д-р мед. наук, доц. Кулешов О. В.; д-р мед. наук, проф. Незгода І. І.; д-р мед. наук, проф. Погорілий В. В.; д-р мед. наук, проф. Коноплицький В. С., д-р мед. наук, проф. Фомін О. О. та ін. Науковими базами для підготовки PhD-здобувачів слугують 2 кафедри педіатрії, кафедра пропедевтики дитячих захворювань та догляду за хворими дітьми, кафедра дитячих інфекційних хвороб, кафедра дитячої хірургії та ін. Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова.

Вивчення ліцензованих обсягів підготовки докторів філософії в галузі знань «22 Охорона здоров'я» за спеціальністю «226 Фармація промислова фармація» показав, що майже половина (47,4 %) місць зосереджено у єдиному профільному зі спеціальності ЗВО України – Національному фармацевтичному університеті (м. Харків) (рисунок 8).

Рисунок 8 – Ліцензовані обсяги підготовки докторів філософії за спеціальністю «226 Фармація, промислова фармація» галузі знань «22 Охорона здоров'я» у ЗВО, підпорядкованих МОЗ України

Крім того, підготовка кадрів (другого та третього рівнів ВО) для сфери охорони здоров'я здійснюється у 37 державних ЗВО, які підпорядковані **Міністерству освіти і науки (МОН) України**:

1. Відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» Вінницький соціально-економічний інститут
2. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
3. Волинський національний університет імені Лесі Українки
4. Державний вищий навчальний заклад «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
5. Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»
6. Державний вищий навчальний заклад «Український державний хіміко-технологічний університет»
7. Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
8. Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»
9. Державний університет «Одеська політехніка»
10. Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
11. Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
12. Запорізький національний університет
13. Кам'янець-подільський національний університет імені Івана Огієнка
14. Київський національний університет імені Тараса Шевченка

15. Київський національний університет технологій та дизайну
16. Київський університет імені Бориса Грінченка
17. Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського
18. Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького
19. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
20. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
21. Національний університет «Запорізька політехніка»
22. Національний університет «Острозька академія»
23. Національний університет водного господарства та природокористування
24. Національний університет фізичного виховання і спорту України
25. Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
26. Одеський державний аграрний університет
27. Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
28. Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
29. Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
30. Сумський державний університет
31. Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського
32. Харківська державна академія фізичної культури
33. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
34. Херсонський державний університет
35. Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
36. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
37. Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Серед ЗВО, підпорядкованих МОН, підготовку здобувачів ступені PhD провадять менше третин – 29,7 % (рисунок 9). Майже $\frac{3}{4}$ сумарного ліцензованого обсягу підготовки докторів філософії в галузі «22 Охорона здоров'я» акумульовано у трьох ЗВО: Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський наці-

ональний університет» (30,4 %); Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (23,4 %); Сумський державний університет (18,7 %).

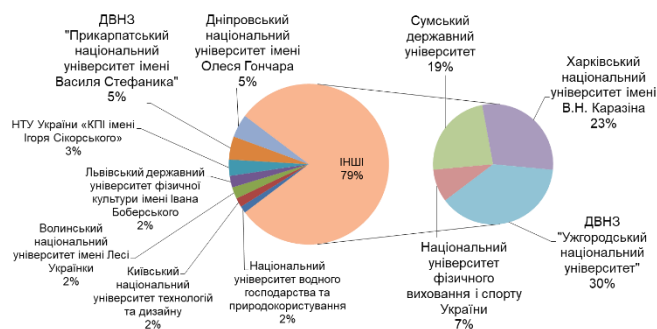

Рисунок 9 – Співвідношення ліцензованих обсягів підготовки докторів філософії в галузі знань «22 Охорона здоров'я» між ЗВО, підпорядкованих МОН України

Так, Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет» має найбільшу ліцензію на підготовку фахівців третього рівня ВО – ліцензований обсяг становить 65 осіб (рисунок 10).

Рисунок 10 – Ліцензовані обсяги підготовки докторів філософії в галузі знань «22 Охорона здоров'я» у ЗВО, підпорядкованих МОН України

Серед установ, підпорядкованих МОН України, найбільша питома вага загального ліцензованого обсягу припадає на 3 спеціальності (рисунок 11): «222 Медицина» (52,7 %), «227 Фізична терапія, ерготерапія» (25,0 %) та «221 Стоматологія» (13,6 %).

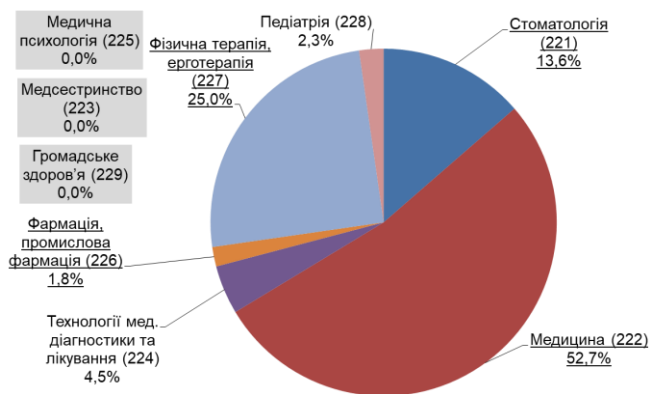

Рисунок 11 – Розподіл ліцензованого обсягу підготовки докторів філософії в галузі знань «22 Охорона здоров'я» за спеціальностями серед установ, підпорядкованих МОН України

Варто відзначити, що ліцензований обсяг підготовки спеціалістів за спеціальністю «227 Фізична терапія, ерготерапія» у закладах, підпорядкованих МОН України, у 16 разів перевищує питому вагу ліцензованого обсягу підготовки фахівців цієї спеціальності в ЗВО, підпорядкованих МОЗ України (1,6 %).

Найбільший обсяг підготовки PhD за спеціальністю «227 Фізична терапія, ерготерапія» ліцензовано у Національному університеті фізичного виховання і спорту України (рисунок 12).

Рисунок 12 – Ліцензовані обсяги підготовки докторів філософії за спеціальністю «227 Фізична терапія, ерготерапія» галузі знань «22 Охорона здоров'я» у ЗВО, підпорядкованих МОН України

Аналіз розподілу ліцензованого обсягу підготовки докторів філософії в галузі знань «22 Охорона здоров'я» за спеціальністю «22 Медицина» серед ЗВО, підпорядкованих МОН України, показав, що підготовку PhD-

здобувачів ліцензовано у 4 установах (рисунок 13).

Рисунок 13 – Ліцензовані обсяги підготовки докторів філософії за спеціальністю «222 Медицина» галузі знань «22 Охорона здоров'я» у ЗВО, підпорядкованих МОН України

Привертає увагу, що жоден з ЗВО, підпорядкованих МОН України не ліцензував підготовку PhD в галузі знань «22 Охорона здоров'я» за спеціальностями «225 – Медична психологія», «223 – Медсестринство» та «229 – Громадське здоров'я».

Також здобувачі II-III рівнів ВО медичних спеціальностей навчаються у 21 закладі *недержавної форми власності*:

1. «Класичний приватний університет»
2. Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «Крок»
3. Відокремлений СП закладу вищої освіти «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» Луцький інститут розвитку людини
4. Відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» Мелітопольський інститут екології та соціальних технологій
5. Відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» Миколаївський інститут розвитку людини
6. Відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» Хмельницький інститут соціальних технологій
7. Заклад вищої освіти «Український католицький університет» (м. Львів)

8. Заклад вищої освіти «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» (м. Київ)

9. Міжнародний гуманітарний університет

10. Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна академія управління персоналом»

11. Приватний вищий навчальний заклад «Академія рекреаційних технологій і права»

12. Приватний вищий навчальний заклад «Київський медичний університет»

13. Приватний вищий навчальний заклад «Міжнародна академія екології та медицини»

14. Приватний вищий навчальний заклад «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»

15. Приватний вищий навчальний заклад «Харківський міжнародний медичний університет»

16. Приватний заклад вищої освіти «Дніпровський інститут медицини та громадського здоров'я»

17. Приватний заклад вищої освіти «Карпатський університет імені Августина Волошина»

18. Приватний заклад вищої освіти «Київський міжнародний університет»

19. Приватний заклад вищої освіти «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»

20. Товариство з обмеженою відповідальністю «Дніпровський медичний інститут традиційної і нетрадиційної медицини»

21. Товариство з обмеженою відповідальністю «Львівський медичний інститут».

Докторів філософії серед приватних ЗВО провадять тільки два ЗВО – Міжнародний гуманітарний університет та Приватний вищий навчальний заклад «Київський медичний університет».

Ліцензію на підготовку докторів філософії у ЗВО приватної форми власності отримано лише на третину з усіх спеціальностей галузі знань «22 Охорона здоров'я» (рис. 14): «222 Медицина (58,8 %), «221 Стоматологія» (31,4 %) та «226 Фармація, промислова фармація» (9,8 %).

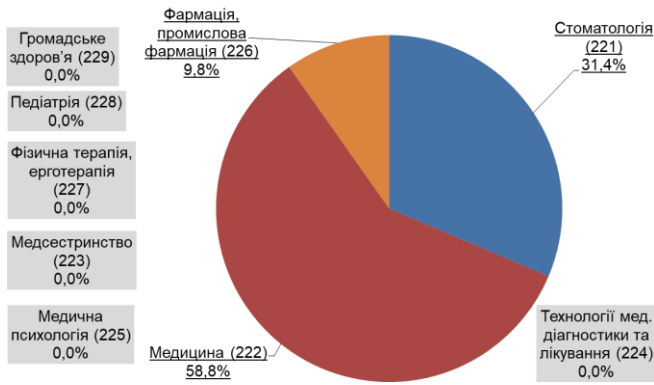

Рисунок 14 – Розподіл ліцензованого обсягу підготовки докторів філософії в галузі знань «22 Охорона здоров'я» за спеціальностями серед установ приватної форми власності

Підготовку здобувачів виключно третього (освітньо-наукового) рівня ВО також провадять у 21 науковій установі **Національної академії медичних наук (НАМН) України**, а саме:

1. Державна установа «Інститут громадського здоров'я ім. О. М. Марзєєва Національної академії медичних наук України»
2. Державна установа «Інститут дерматології та венерології Національної академії медичних наук України»
3. Державна Установа «Інститут ендокринології та обміну речовин ім. В. П. Комісаренка Національної академії медичних наук України»
4. Державна установа «Інститут загальної та невідкладної хірургії імені В. Т. Зайцева Національної академії медичних наук України»
5. Державна установа «Інститут мікробіології та імунології ім. І. І. Мечникова національної академії медичних наук України»
6. Державна установа «Інститут неврології, психіатрії та наркології Національної академії медичних наук України»
7. Державна установа «Інститут нейрохірургії ім. акад. А. П. Ромоданова Національної академії медичних наук України»
8. Державна установа «Інститут нефрології Національної академії медичних наук України»
9. Державна установа «Інститут отоларингології ім. проф. О. С. Коломійченка Національної академії медичних наук України»

10. Державна установа «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків Національної академії медичних наук України»

11. Державна установа «Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В. П. Філатова Національної академії медичних наук України»

12. Державна установа «Інститут патології хребта та суглобів імені професора М. І. Ситенка Національної академії медичних наук України»

13. Державна установа «Інститут педіатрії, акушерства і гінекології імені академіка О. М. Лук'янової Національної академії медичних наук України»

14. Державна установа «Інститут проблем ендокринної патології ім. В. Я. Данилевського Національної академії медичних наук України»

15. Державна установа «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії Національної академії медичних наук України»

16. Державна установа «Інститут травматології та ортопедії Національної академії медичних наук України»

17. Державна Установа «Інститут фармакології та токсикології Національної академії медичних наук України»

18. Державна установа «Національний інститут серцево-судинної хірургії імені М. М. Амосова Національної академії медичних наук України»

19. Державна установа «Національний інститут терапії імені Л. Т. Малої Національної академії медичних наук України»

20. Державна Установа «Національний інститут хірургії та трансплантології ім. О. О. Шалімова» Національної академії медичних наук України

21. Державна установа «Національний науковий центр радіаційної медицини Національної академії медичних наук України».

Практично у всіх установах НАМН України підготовку PhD ліцензовано за спеціальністю «222 Медицина» (рисунок 15).

Серед усіх установ, підпорядкованих НАМН України найбільший обсяг підготовки докторів філософії в галузі «22 Охорона здоров'я» ліцензовано у Державній установі «Інститут нейрохірургії ім. акад. А. П. Ромоданова Національної академії медичних наук України» – 60 місць, що становить 24,9 % від усієї кілько-

сті ліцензованого обсягу підготовки PhD в установах, підпорядкованих НАМН України.

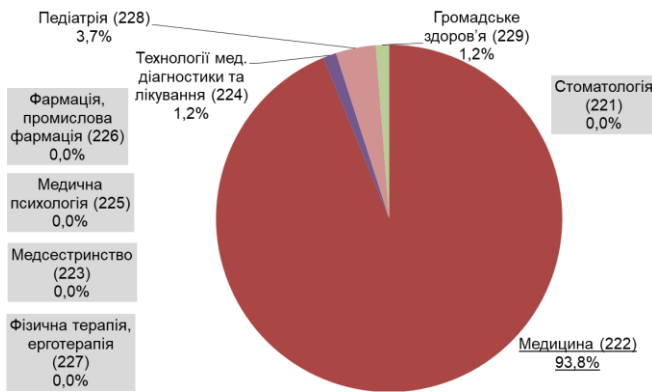

Рисунок 15 – Розподіл ліцензованого обсягу підготовки докторів філософії в галузі «22 Охорона здоров'я» за спеціальностями серед установ, підпорядкованих НАМН України

Слід відзначити, що загалом до складу НАМН України входять 36 наукових установ, з яких щодо 41,7 % (15 установ) у ЄДЕБО відомості відсутні, а саме:

1. Державна установа «Інститут гастроентерології Національної академії медичних наук України»
2. Державна установа «Інститут гематології та трансфузіології Національної академії медичних наук України»
3. Державна установа «Інститут генетичної та регенеративної медицини Національної академії медичних наук України»
4. Державна установа «Інститут геронтології ім. академіка Д. Ф. Чеботарьова Національної академії медичних наук України»
5. Державна установа «Інститут епідеміології та інфекційних хвороб ім. Л. В. Громашевського Національної академії медичних наук України»
6. Державна установа «Інститут медицини праці ім. Ю. І. Кундієва Національної академії медичних наук України»
7. Державна установа «Інститут медичної радіології та онкології ім. С. П. Григор'єва Національної академії медичних наук України»
8. Державна установа «Інститут невідкладної і відновної хірургії ім. В. К. Гусака Національної академії медичних наук України»
9. Державна установа «Інститут патології крові та трансфузійної медицини Національної академії медичних наук України»

10. Державна установа «Інститут спадкової патології Національної академії медичних наук України»

11. Державна установа «Інститут урології Національної академії медичних наук України»

12. Державна установа «Інститут ядерної медицини та променевої діагностики Національної академії медичних наук України»

13. Державна установа «Науково-практичний центр ендоваскулярної нейро-рентгенохірургії Національної академії медичних наук України»

14. Державна установа «Національний інститут фтизіатрії і пульмонології імені Ф. Г. Яновського Національної академії медичних наук України»

15. Державна установа «Національний науковий центр «Інститут кардіології імені академіка М. Д. Стражеска» Національної академії медичних наук України»

16. Докторів філософії в галузі «22 Охорона здоров'я» також готують у 3 установах Національної академії наук (НАН) України:

17. Інститут проблем кріобіології і кріомедицини Національної академії наук України

18. Інститут експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р. Є. Кавецького Національної академії наук України

19. Інститут фізіології ім. О.О. Богомольця Національної академії наук України.

Нормативно-правові аспекти державного регулювання якості освітніх послуг на третьому рівні вищої освіти

Найактуальніший на сьогоднішній день та вичерпний аналіз хронології прийняття нормативно-правових актів, які регламентують провадження освітньої діяльності на третьому рівні ВО проведено [13].

Відповідно до [6] затверджено Порядок підготовки здобувачів ВО ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах). Встановлено, що право на підготовку здобувачів ВО ступеня доктора філософії заклади ВО і наукові установи можуть мати за умови одержання ліцензії. Ліцензування освітньої діяльності закладів ВО (наукових установ) на третьому (освітньо-науковому) рівні ВО здійснюється відповідно до [14].

Набір до аспірантури здобувачів ступеня доктора філософії відповідно до [6], а набір до аспірантури здобувачів наукового ступеня кандидата наук відповідно до [15] припинено. Ступінь доктора філософії запроваджено Законом України «Про вищу освіту» [16]. Порядок проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії затверджений [17].

Відповідно до пункту 21 частини першої статті 13, пункту 1 частини першої статті 18 Закону України «Про вищу освіту» [16] було затверджено Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти [19]. У 2015 р. в Україні створили постійно діючий колегіальний орган з питань реалізації державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти – Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО) [19]. Фінансування діяльності Національного агентства здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, коштів, отриманих як оплата робіт з акредитації та проведення ліцензійних експертиз, а також коштів, отриманих за надання інших послуг, пов'язаних із забезпеченням якості вищої освіти, у розмірах, що визначаються Національним агентством, грантів, наданих з метою підвищення якості вищої освіти в Україні, у тому числі тих, що надані для удосконалення системи оцінювання якості вищої освіти, інших джерел, не заборонених законодавством [19].

Сучасна акредитація освітніх програм третього рівня ВО базується на змістовному, а не формальному підході до визначення якості. Раніше значна увага приділялася виконанню формальних вимог, в той час як на сьогоднішній день метою акредитації ОНП підготовки доктора філософії є оцінка якості підготовки дослідника.

Аналіз результатів акредитаційних експертиз освітньо-наукових програм галузі знань «22 Охорона здоров'я»

Аналіз результатів акредитаційних експертиз ОНП показав, що на сьогоднішній день 35,1 % ліцензованих місць для підготовки здобувачів в галузі знань «22 Охорона здоров'я» припадає на неакредитовані програми (рисунок 16).

Рисунок 16 – Співвідношення акредитованих та неакредитованих ОНП підготовки докторів філософії за спеціальностями галузі знань «22 Охорона здоров'я»

Найбільша доля ліцензованих місць за неакредитованими ОНП припадає на спеціальності «225 Медична психологія», «229 Громадське здоров'я», «224 Технології медичної діагностики та лікування» та «223 Медсестринство».

Серед ЗВО, підпорядкованих МОЗ України відмічено найбільшу долю ліцензованих місць підготовки докторів філософії за акредитованими ОНП (рисунок 17).

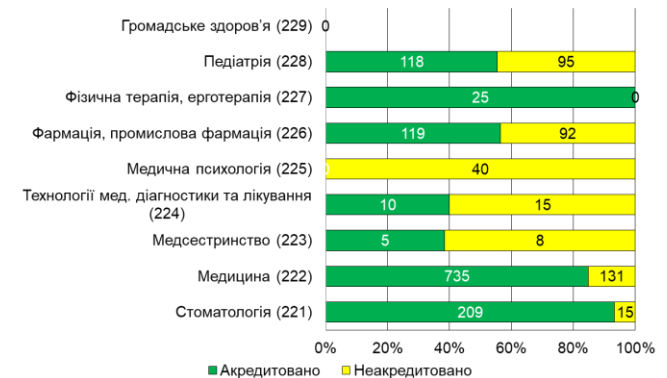

Рисунок 17 – Співвідношення акредитованих та неакредитованих ОНП підготовки докторів філософії за спеціальностями галузі знань «22 Охорона здоров'я» в установах, підпорядкованих МОЗ України

Гіршою за успішністю проходження акредитації ОНП виглядає стан провадження освітньої діяльності на третьому рівні ВО у закладах, підпорядкованих МОН України (рисунок 18).

Так 100 % ліцензованого обсягу місць підготовки PhD-здобувачів припадає на неакредитовані ОНП за спеціальностями «228 Педіат-

рія», «226 Фармація, промислова фармація» та «224 Технології медичної діагностики та лікування».

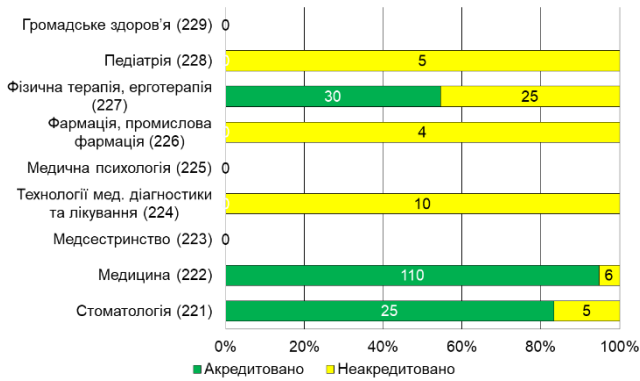

Рисунок 18 – Співвідношення акредитованих та неакредитованих ОНП підготовки докторів філософії за спеціальностями галузі знань «22 Охорона здоров'я» в установах, підпорядкованих МОН України

Серед установ, підпорядкованих НАМН України, НАН України та ЗВО приватної форми власності привертає увагу відсутність жодної акредитованої ОНП за усіма спеціальностями галузі знань «22 Охорона здоров'я» (рисунки 19, 20).

Рисунок 19 – Співвідношення акредитованих та неакредитованих ОНП підготовки докторів філософії за спеціальностями галузі знань «22 Охорона здоров'я» в установах, підпорядкованих НАМН України

Варто зазначити, що найбільша питома вага серед ліцензованих місць за неакредитованими ОНП припадає на спеціальність «222 Медицина», відповідно 226 місць в установах, підпорядкованих НАМН України, 30 – в установах, приватної форми власності та 29 в установах, підпорядкованих НАН України.

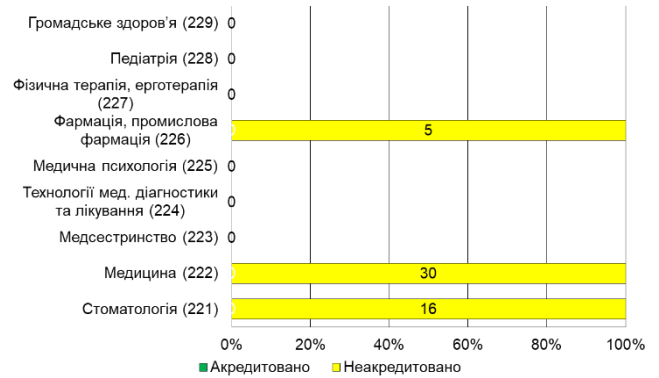

Рисунок 20 – Співвідношення акредитованих та неакредитованих ОНП підготовки докторів філософії за спеціальностями галузі знань «22 Охорона здоров'я» в установах приватної форми власності

Крім того, привертає увагу, що підготовка PhD-здобувачів за спеціальністю «229 – Громадське здоров'я» на сьогоднішній день ліцензовано лише в одній установі – Державній установі «Інститут громадського здоров'я ім. О. М. Марзєєва Національної академії медичних наук України».

ВИСНОВКИ

1. Серед підпорядкованих МОЗ України ЗВО підготовку докторів філософії в галузі ОЗ ліцензовано у 17 установах – 10 національних університетах медичного та фармацевтичного профілів, 5 державних університетах та 2 медичних академіях післядипломної освіти. Найбільша питома вага серед ЗВО, підпорядкованих МОЗ України, припадає на підготовку PhD в галузі «22 Охорона здоров'я» за 4 спеціальностями, на які сумарно припадає 93,5 % усього ліцензованого обсягу: «222 Медицина», «221 Стоматологія», «228 Педіатрія», «226 Фармація, промислова фармація». Майже половина від сумарного ліцензованого обсягу (45,5 %) підготовки докторів філософії в галузі знань «22 Охорона здоров'я» за спеціальністю «222 Медицина» серед ЗВО, підпорядкованих МОЗ України, акумульовано у 3 установах: Національному медичному університеті імені О. О. Богомольця, Вінницькому національному медичному університеті ім. М. І. Пирогова та Національному університеті охорони здоров'я ім. П. Л. Шупика.

2. Розпочинаючи з 2016 р. в Україні введено ряд змін, зокрема, нова система підготовки докторів філософії через аспірантуру. У

2019 р. було розпочато реформування системи присудження наукових ступенів. У 2020–2021 рр. відбулися перші захисти наукових досліджень аспірантів на здобуття наукового ступеня

3. Аналіз результатів акредитаційних експертиз ОНП в галузі знань «22 Охорона здоров'я» показав, що серед установ, підпорядкованих

НАМН України, НАН України та ЗВО приватної форми власності найбільша питома вага серед неакредитованих ліцензованих місць припадає на спеціальності «222 Медицини», відповідно 226 місць в установах, підпорядкованих НАМН України, 30 – в установах, приватної форми власності та 29 в установах, підпорядкованих НАН України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

1. Moroz, S. (2017). Derzhavne upravlinnia yakosti vyshchoi osvity v konteksti norm mizhnarodnykh standartiv yakosti: pryntsyyp zaluchennia personalu [Public quality management of higher education in the context of international quality standards: the principle of staff involvement]. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnymy systemamy*, 3, 86–98 (in Ukrainian)
[Мороз, С. (2017). Державне управління якістю вищої освіти в контексті норм міжнародних стандартів якості: принцип залучення персоналу. *Теорія і практика управління соціальними системами*, 3, 86–98].
2. Meniailo, V. (2020). Kontseptualna model pidhotovky maibutnikh doktoriv filosofii do doslidnytsko-innovatsiinoi diialnosti. *Naukovi zapysky. Serii: pedahohika*, 1, 129–36 (in Ukrainian)
[Меняйло, В. (2020). Концептуальна модель підготовки майбутніх докторів філософії до дослідницько-інноваційної діяльності. *Наукові записки. Серія: педагогіка*, 1, 129–36].
3. Kvit, S., & Yeremenko, K. (2021). *Richnyi zvit Natsionalnoho ahentstva iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity* [Annual report of the National Agency for Quality Assurance in Higher Education]. Kyiv: Natsionalne ahentstvo iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity (in Ukrainian)
[Квіт, С., & Єременко, К. (2021). *Річний звіт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти*. Київ: Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти].
4. Nikolaiev, Ye. (2016). *Yak stvoryty v Ukraini suchasnu systemu pidhotovky doktoriv filosofii (PhD)?* [How to create a modern system of PhD training in Ukraine] Kyiv: Yevropeiskyi informatsiino-doslidnytskyi tsentr (in Ukrainian)
[Ніколаєв, Є. (2016). *Як створити в Україні сучасну систему підготовки докторів філософії (PhD)?* Київ: Європейський інформаційно-дослідницький центр].
5. Pro zatverdzhennia Natsionalnoi ramky kvalifikatsii (Ukraine), 23.11.2011, No 1341. Retrieved November 01, 2021, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text> (in Ukrainian)
[Про затвердження Національної рамки кваліфікацій (Україна), 23.11.2011, № 1341. Актуально на 01.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>].
6. Pro zatverdzhennia poriadku pidhotovky zdozvachiv vyshchoi osvity stupenia doktora filosofii ta doktora nauk u vyshchych navchalnykh zakladakh (naukovykh ustanovakh) (Ukraine), 23.03.2016, No 261. Retrieved November 01, 2021, from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF> (in Ukrainian)
[Про затвердження порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) (Україна), 23.03.2016, № 261. Актуально на 01.11.2021. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF>].
7. Voroniuk, O. (2016). Pro spetsyfyku monitorynhu yakosti pidhotovky doktoriv filosofii [About the specifics of monitoring as a cost Pidnotovsky Doctor of Philosophy]. *Naukovyi visnyk Skhidnoevropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, 1, 19–25 (in Ukrainian)
[Воронюк, О. (2016). Про специфіку моніторингу якості підготовки докторів філософії.

Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, 1, 19–25].

8. Salata, I., & Horachuk, V. (2021). Training for the healthcare system: organizational and legal aspects. *Investytsiyi: Praktyka Ta Dosvid*, 5, 102. doi: [10.32702/2306-6814.2021.5.102](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.5.102)
9. Polozhennia pro Yedynu derzhavnu elektronnu bazu z pytan osvity (Ukraine), 08.06.2018, No 620. Retrieved November 01, 2021, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1132-18#Text> (in Ukrainian)
[Положення про Єдину державну електронну базу з питань освіти (Україна), 08.06.2018, № 620. Актуально на 01.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1132-18#Text>].
10. Pro zatverdzhennia pereliku haluzei znan i spetsialnostei, za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka zdobuvachiv vyshchoi osvity (Ukraine), 29.04.2015, No 266. Retrieved November 01, 2021, from [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015- %D0 %BF#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text) (in Ukrainian)
[Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (Україна), 29.04.2015, № 266. Актуально на 01.11.2021. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015- %D0 %BF#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text)].
11. Volosovets, O. (2016). PhD prohramy v okhoroni zdorov'ia [PhD programs in health care]. *Medychna osvita*, 2, 36–39. doi: [10.11603/me.v0i2.6211](https://doi.org/10.11603/me.v0i2.6211)
[Волосовец, О. (2016). PhD програми в охороні здоров'я. *Медична освіта*, 2, 36–39. doi: [10.11603/me.v0i2.6211](https://doi.org/10.11603/me.v0i2.6211)].
12. Yedyna derzhavna elektronna baza z pytan osvity. (2021). *Information*. Retrieved November 01, 2021, from <https://info.edbo.gov.ua> (in Ukrainian)
[Єдина державна електронна база з питань освіти. (2021). *Відомості*. Актуально на 01.11.2021. Режим доступу: <https://info.edbo.gov.ua>].
13. Kryshtof, S., Holubiev, M., & Kostetska, N. (2021). Conducting an experiment in the award of a doctor of philosophy: trends and prospects. *Third education level: quality control over scientific-professional training of a PHD: individual issues*, 1–22. doi: [10.30525/978-9934-26-149-7-1](https://doi.org/10.30525/978-9934-26-149-7-1)
14. Pro zatverdzhennia Litsenziinykh umov provadzhennia osvitnoi diialnosti [About the statement of License conditions of carrying out educational activity] (Ukraine), 30.12.2015, No 1187. Retrieved November 01, 2021, from [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015- %D0 %BF#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text) (in Ukrainian)
[Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності (Україна), 30.12.2015, № 1187. Актуально на 01.11.2021. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015- %D0 %BF#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text)].
15. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro pidhotovku naukovopedagogichnykh i naukovykh kadriv [About the statement of the Situation on preparation of scientific and pedagogical and scientific shots] (Ukraine), 01.03.1999, No 309. Retrieved November 01, 2021, from [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/309-99- %D0 %BF#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/309-99-%D0%BF#Text) (in Ukrainian)
[Про затвердження Положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів (Україна), 01.03.1999, № 309. Актуально на 01.11.2021. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/309-99- %D0 %BF#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/309-99-%D0%BF#Text)].
16. Pro vyshchu osvitu [About higher education] (Ukraine), 01.07.2014, № 1556-VII. Retrieved November 01, 2021, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (in Ukrainian)
[Про вищу освіту (Україна), 01.07.2014, № 1556-VII. Актуально на 01.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>].
17. Pro prysudzhennia stupenia doktora filosofii [About awarding the degree of Doctor of Philosophy] (Ukraine), 06.03.2019, № 167. Retrieved November 01, 2021, from [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2019- %D0 %BF#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2019-%D0%BF#Text) (in Ukrainian)
[Про присудження ступеня доктора філософії (Україна), 06.03.2019, № 167. Актуально на 01.11.2021. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2019- %D0 %BF#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2019-%D0%BF#Text)].

18. Polozhennia pro Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy [Regulations on the Ministry of Education and Science of Ukraine] (Ukraine), 16.10.2014, No 630. Retrieved November 01, 2021, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF#Text> (in Ukrainian) [Положення про Міністерство освіти і науки України (Україна), 16.10.2014, № 630. Актуально на 01.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF#Text>].
19. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro akredytatsiiu osvitnikh prohran, za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka здобувачів вищої освіти [On approval of the Regulations on accreditation of educational programs, which are used to train applicants for higher education] (Ukraine), 11.07.2019, No 977. Retrieved November 01, 2021, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#Text> (in Ukrainian) [Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (Україна), 11.07.2019, № 977. Актуально на 01.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#Text>].
20. Pro utvorennia Natsionalnoho ahentstva iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity [On the establishment of the National Agency for Quality Assurance in Higher Education] (Ukraine), 15.04.2015, № 244. Retrieved November 01, 2021, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244-2015-%D0%BF#n15> (in Ukrainian) [Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (Україна), 15.04.2015, № 244. Актуально на 01.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244-2015-%D0%BF#n15>].

Медичні PhD програми в Україні крізь призму акредитації та ліцензування: кандидат медичних наук чи доктор філософії в галузі охорони здоров'я

Medical PhD Programs in Ukraine through the Prism of Accreditation and Licensing: Candidate of Medical Science or PhD in Healthcare

Федір Гладких^{1,2,3}
Fedir Hladkykh

¹ *Vasyl' Stus Donetsk National University*

21 600-richchia Street, Vinnytsia, 21000, Ukraine

² *Grigoriev Institute for Medical Radiology the National Academy of Medical Sciences of Ukraine*

82 Pushkinska Street, Kharkiv, 61024, Ukraine

³ *Institute for Problems of Cryobiology and Cryomedicine of the National Academy of Sciences of Ukraine*

23 Pereyaslavska Street, Kharkiv, 61015, Ukraine

DOI: 10.22178/pos.87-1

JEL Classification: K49

Received 26.11.2022

Accepted 29.11.2022

Published online 30.11.2022

Corresponding Author:

fedir.hladkykh@gmail.com

© 2022 The Author. This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 License

Анотація. Перші захисти дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD) в Україні відбулися у 2019 р. Станом на 01.11.2022 р. в Україні підготовку PhD за спеціальністю 222 «Медицина» провадять у 51 установі. Загальний ліцензований обсяг підготовки PhD за спеціальністю 222 «Медицина» становить 4784 місця, проте фактична кількість здобувачів, які здобувають ступінь доктора філософії втричі нижча та становить лише 33% від ліцензованого обсягу (1575 здобувачів). Крім того 120 здобувачів (8 %) станом на 01.11.2022 р. навчалися за неакредитованими освітньо-науковими програмами за спеціальністю 222 «Медицина».

Ключові слова: доктор філософії; охорона здоров'я; медицина; вища освіта.

Abstract. The first defence of dissertation studies for obtaining the scientific degree of Doctor of Philosophy (PhD) in Ukraine took place in 2019. As of November 1, 2022, 51 institutions are conducting PhD training in Ukraine's speciality 222 "Medicine". The total licensed amount of PhD training in the speciality 222 "Medicine" is 4,784 places. Still, the number of applicants who obtain the degree of Doctor of Philosophy is three times lower - 33% of the licensed amount (1,575 applicants). As of November 1, 2022, 120 applicants (8%) studied under non-accredited educational and scientific programs in the speciality 222 "Medicine".

Keywords: PhD; health care; medicine; higher education.

ВСТУП

На сьогоднішній день проблематика підготовка кадрів для системи охорони здоров'я охоплює декілька взаємопов'язаних площин: реформування системи охорони здоров'я, реформування системи освіти, зміна принципів надання медико-санітарної допомоги, впровадження страхової медицини та ін. Вказані аспекти зумовлюють необхідність багатовекторного підходу до удосконалення існуючої системи підготовки кадрів, які повинні відпо-

відати вимогам національної системи охорони здоров'я та сучасним світовим стандартам. Водночас підготовки професійних, компетентних фахівців якісно нового рівня неможлива без зміни підходів до організаційно-правового регулювання системи охорони здоров'я [5, 6]. Трансформація у 2016 р. підготовки кандидатів наук у підготовку докторів філософії (PhD) продиктована прагненнями України узгодити свої освітні та наукові програми з стандартами країн Європейського союзу. Згідно з Рамкою кваліфікацій Євро-

пейського простору, одержання першого наукового ступеня є одночасно третім і заключним циклом вищої освіти (перший цикл – бакалаврат, другий – магістратура) [2, 5].

Перші захисти дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня PhD в Україні відбулися у 2019 р. відповідно до Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії та в подальшому – Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії [9]. У 2019 р. ступінь PhD присуджено 11 здобувачам, у 2020 р. – 346 особам, у першому півріччі 2021 р. – 1 551 дослідникові [1]. Кількість осіб, що вступають до аспірантури в Україні у 2016–2020 рр. становила близько 7 тис. на рік, що відповідає 4,0–4,9% від загальної кількості осіб, які у відповідні роки здобули ступінь магістра (спеціаліста) [1, 3].

Постановою Кабінету Міністрів № 44 [14] встановлено, що разова рада утворюється закладом, в якому здобувач виконав акредитовану освітньо-наукову програму (ОНП). Здобувач, який виконує неакредитовану ОНП, має право на переведення до іншого закладу, який має акредитовану ОНП за відповідною спеціальністю [1, 2, 9, 10].

ЗВО/НУ надано можливість створювати ОНП, окремі елементи яких забезпечуватимуться іншим закладом. У цьому разі разова рада утворюється в закладі, в якому вона виконувалася, із можливим залученням як рецензента особи, що за основним місцем роботи працює науково-педагогічним або науковим працівником закладу, який забезпечував окремі елементи ОНП. Крім того, на відміну від Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії [14], для формування разової спеціалізованої вченої ради достатня участь у її складі лише одного доктора наук – голови ради. Голова разової спеціалізованої вченої ради – особа, яка за основним місцем роботи працює науково-педагогічним або науковим працівником закладу, в якому утворена разова спеціалізована вчена рада, має науковий ступінь доктора наук та є компетентним вченим за тематикою дослідження здобувача ступеня PhD. Офіційними опонентами та рецензентами можуть виступати особи, які мають лише ступінь кандидата наук (PhD) за умови до-тримання інших вимог Порядку [14], зокрема, які отримала диплом PhD (кандидата наук) не менше ніж за три

роки до дати утворення разової ради: рецензент – особа, яка за основним місцем роботи працює науково-педагогічним або науковим працівником закладу, в якому утворена разова рада, має науковий ступінь та є компетентним вченим за тематикою дослідження здобувача; офіційний опонент – особа, яка є науково-педагогічним або науковим працівником і не працює у закладі, в якому утворена разова спеціалізована вчена рада, має науковий ступінь та є компетентним вченим за тематикою дослідження здобувача; тематика дослідження – частина предметної (дисциплінарної) області спеціальності (спеціальностей), у межах якої (яких) провадиться інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань та за якою публікуються наукові результати.

Впродовж останніх 30 років відмічається стійке зниження частки осіб, які навчаються в аспірантурі в наукових установах (НУ) з 34,8% у 1991 р. до 7,4% у 2020 р. У 2016–2020 рр. майже у третині закладів вищої освіти (ЗВО) та майже у всіх НУ (95,5%) середньорічний прийом до аспірантури не перевищував 10 осіб на рік [1].

Впродовж 2016–2020 рр. підготовку PhD провадили 237 ЗВО та 157 НУ. За 5 років (2016–2020 рр.) до аспірантури ЗВО зараховано 30391 вступника на 1 904 ОНП, в той час як до НУ – 2 769 осіб на 239 ОНП. У 2020 р. до аспірантури, відкритій у 120 НУ, вступило в загальному 453 особи, тоді як до аспірантури, відкритій у 225 ЗВО, вступило 6220 осіб. При тому варто зазначити, що 80,0% від всіх НУ у 2020 р. прийняли на навчання від 1 до 5 аспірантів кожна [1, 4, 15].

Аналіз результатів акредитаційних експертиз Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО) 114 ОНП, з прийомом до 5 аспірантів на рік, впродовж 2019–2021 рр. показав, що успішно акредитовано 92 ОНП у ЗВО та лише 10 ОНП у НУ; умовну (відкладену) акредитацію отримали 8 ОНП у ЗВО та 4 – у НУ; відмовлено в акредитації однієї ОНП, яка провадилась у Інституті проблем кріобіології і кріомедицини Національної академії наук України (НАК України) (акредитаційна справа № 1143/АС-21) [1, 2, 3, 13].

Положенням про акредитацію освітніх програм [13] визначається, що ЗВО (НУ) має забезпечити повноцінну підготовку аспірантів

до дослідницької та викладацької діяльності. Мінімальні вимоги, що висуваються до кадрового забезпечення як під час ліцензування, так і під час акредитації ОНП рівня PhD, полягають у наявності у ЗВО (НУ) не менше двох докторів наук з відповідного наукового напрямку [1, 7, 13].

Мета: охарактеризувати розподіл ліцензованих обсягів підготовки PhD за спеціальністю 222 «Медицина» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» станом на 01.11.2022 р. за даними Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО) [8, 17] крізь призму успішності проходження акредитації ОНП НАЗЯВО.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Спроможність функціонування ОНП оцінювали за результатами акредитаційних експертиз та за фактичною кількістю PhD-здобувачів, які обрали цю програму. Аналіз розподілу ліцензованого обсягу підготовки PhD за спеціальністю 222 «Медицина» [7, 12] та фактичної кількості здобувачів проведено залежно від відомчого підпорядкування та форми власності ЗВО/НУ:

- організації, підпорядковані Міністерству охорони здоров'я України (МОЗ України);

- установи, підпорядковані Міністерству освіти і науки України (МОН України);

- установи, підпорядковані НАН України;

- установи підпорядковані Національній академії медичних наук України (НАМН України);

- інші (установи, підпорядковані Державному управленню справами, Міністерству оборони України та приватні вищі навчальні заклади (ПВНЗ)).

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

За даними ЄДЕБО станом на 01.11.2022 р. в Україні підготовку PhD за спеціальністю 222 «Медицина» ліцензовано МОН України у 51 установі (таблиця):

- 20 ЗВО/НУ підпорядкованих МОЗ України (39%);

- 20 НУ підпорядкованих НАМН України (39%);

- чотири НУ підпорядкованих НАН України (8%);

- чотири ЗВО підпорядкованих МОН України (8%);

- три ЗВО/НУ іншого підпорядкування (6%).

Таблиця 1 – Підготовка PhD за спеціальністю 222 «Медицина» в Україні станом на 01.11.2022 р.

Відомство	Установа	Акредитація НАЗЯВО	Ліцензований обсяг	Обсяг на 4 р.	Фактична кількість здобувачів	%
МОЗ України	Інститут психіатрії, судово-психіатричної експертизи та моніторингу наркотиків	Не акредитовано	8 / на рік	32	-	-
МОЗ України	Науково-практичний медичний центр дитячої кардіології та кардіохірургії	Не акредитовано	16 / на 4 роки	16	-	-
МОЗ України	Національний інститут раку	Не акредитовано	4 / на рік	16	-	-
МОЗ України	Національний медичний університет імені О. О. Богомольця	Сертифікат №2027	150 / на рік	600	87	15
МОЗ України	Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика	Сертифікат №1298	105 / на рік	420	212	50
МОЗ України	Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова	Сертифікат № 626	130 / на рік	520	132	25
МОЗ України	Дніпровський державний медичний університет	Сертифікат №1491	25 / на рік	100	69	69

Відомство	Установа	Акредитація НАЗЯВО	Ліцензований обсяг	Обсяг на 4 р.	Фактична кількість здобувачів	%
МОЗ України	Запорізький державний медичний університет	Сертифікат №2244	50 / на рік	200	76	38
МОЗ України	Запорізька медична академія післядипломної освіти	Умовна	–	–	34	–
МОЗ України	Івано-Франківський національний медичний університет	Сертифікат №2249	50 / на рік	200	90	45
МОЗ України	Донецький національний медичний університет	Не акредитовано	19 / на рік	76	9	12
МОЗ України	Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького	Сертифікат №2197	25 / на рік	100	80	80
МОЗ України	Одеський національний медичний університет	Умовна	40 / на рік	160	66	41
МОЗ України	Полтавський державний медичний університет	Сертифікат №1783	50 / на рік	200	40	20
МОЗ України	Луганський державний медичний університет	Не акредитовано	12 / на рік	48	2	4
МОЗ України	Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського	Сертифікат №1291	50 / на рік	200	134	67
МОЗ України	Буковинський державний медичний університет	Сертифікат №2248	50 / на рік	200	51	26
МОЗ України	Харківський національний медичний університет	Сертифікат №2203	50 / на рік	200	100	50
МОЗ України	Харківська медична академія післядипломної освіти	Не акредитовано	20 / на рік	80	30	38
МОЗ України	Національний фармацевтичний університет	Не акредитовано	15 / на рік	60	3	5
НАМН України	Інститут неврології, психіатрії та наркології	Не акредитовано	10 / на рік	40	–	–
НАМН України	Інститут ендокринології та обміну речовин ім. В. П. Комісаренка	Не акредитовано	10 / на рік	40	4	10
НАМН України	Інститут медицини праці імені Ю. І. Кундієва	Не акредитовано	3 / на рік	12	1	8
НАМН України	Інститут нейрохірургії ім. акад. А. П. Ромоданова	Сертифікат №2819	60 / на 4 роки	60	16	27
НАМН України	Інститут нефрології	Не акредитовано	10 / на рік	40	1	3
НАМН України	Інститут отоларингології ім. проф. О. С. Коломійченка	Умовна	10 / на рік	40	1	3
НАМН України	Інститут педіатрії, акушерства і гінекології імені академіка О. М. Лук'янової	Умовна	8 / на рік	32	12	38
НАМН України	Національний інститут хірургії та	Не акредитована	7 / на рік	28	9	32

Відомство	Установа	Акредитація НАЗЯВО	Ліцензований обсяг	Обсяг на 4 р.	Фактична кількість здобувачів	%
	трансплантології ім. О. О. Шалімова					
НАМН України	Національний інститут серцево-судинної хірургії імені М. М. Амосова	Не акредитована	10 / на рік	40	8	20
НАМН України	Інститут фармакології та токсикології	Не акредитована	4 / на 4 роки	4	1	25
НАМН України	Інститут травматології та ортопедії	Сертифікат №3484	10 / на рік	40	16	40
НАМН України	Інститут гастроентерології	Не акредитовано	-	-	-	-
НАМН України	Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В. П. Філатова	Не акредитовано	10 / на рік	40	6	15
НАМН України	Інститут дерматології та венерології	Не акредитовано	-	-	-	-
НАМН України	Інститут загальної та невідкладної хірургії імені В.Т. Зайцева	Не акредитовано	-	-	-	-
НАМН України	Інститут мікробіології і імунології імені І. І. Мечникова	Не акредитовано	12 / на 4 роки	12	3	25
НАМН України	Національний інститут терапії імені Л. Т. Малої	Не акредитовано	-	-	-	-
НАМН України	Інститут проблем ендокринної патології ім. В. Я. Данилевського	Не акредитовано	10 / на рік	40	3	8
НАМН України	Інститут патології хребта та суглобів імені професора М. І. Ситенка	Не акредитовано	10 / на рік	40	1	3
НАМН України	Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків	Не акредитовано	10 / на рік	40	-	-
НАН України	Центр інноваційних медичних технологій	Не акредитовано	6 / на рік	24	1	4
НАН України	Інститут експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р. Є. Кавецького	Не акредитовано	20 / на рік	80	3	4
НАН України	Інститут фізіології ім. О. О. Богомольця	Не акредитовано	7 / на рік	28	9	32
НАН України	Інститут проблем кріобіології і кріомедицини	Не акредитовано*	2 / на рік	8	7	88
МОН України	Ужгородський національний університет	Сертифікат № 843	30 / на рік	120	128	106
МОН України	Чорноморський національний університет імені Петра Могили	Не акредитовано	6 / на рік	24	12	50
МОН України	Сумський державний університет	Сертифікат №2026	30 / на рік	120	75	63
МОН України	Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна	Сертифікат №2983	50 / на рік	200	33	17

Відомство	Установа	Акредитація НАЗЯВО	Ліцензований обсяг	Обсяг на 4 р.	Фактична кількість здобувачів	%
ДУС	Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини	Умовна	15 / на рік	60	3	5
МО України	Українська військово-медична академія	Сертифікат №2029	6 / на рік	24	-	-
ПВНЗ	Київський медичний університет	Не акредитовано	30 / на рік	120	7	6

Примітки: «-» – заклад освіти заблокований або не вносить актуальну інформацію в Єдину державну електронну базу з питань освіти; % – відношення фактичної кількості здобувачів PhD до ліцензованого обсягу на відповідному рівні; * – рішення про акредитацію ОНП "222 Медицина" ІПКіК НАН України ухвалене на засіданні НАЗЯВО 22 листопада 2022 р. (протокол № 20 (25), акредитаційна справа № 1089/АС-22).

Загальний ліцензований обсяг підготовки PhD за спеціальністю 222 «Медицина» станом на 01.11.2022 р. в Україні становив 4784 місця, проте фактична кількість здобувачів, які здобувають ступінь доктора філософії була у 3 рази нижча та становить лише 33% від ліцензованого обсягу – 1575 здобувачів.

Розподіл ліцензійних на 4 роки обсягів підготовки PhD за спеціальністю 222 «Медицина» у ЗВО/НУ за підпорядкуванням є наступним:

- МОЗ України: 3428 місць;
- НАМН України: 548 місць;
- НАН України: 140 місць;
- МОН України: 464 місця;
- інші: 204 місця.

Найбільші ліцензовані обсяги підготовки PhD за спеціальністю 222 «Медицина» мають 3 ЗВО, підпорядковані МОЗ України, на які сумарно припадає 32% від загального ліцензованого обсягу за вказаною спеціальністю в Україні (1540 місць):

- Національний медичний університет (НМУ) імені О. О. Богомольця (600 місць; наказ МОН України від 05.05.2021 № 55-л);
- Вінницький національний медичний університет (ВНМУ) ім. М. І. Пирогова (520 місць; наказ МОН України від 30.03.2021 № 37-л);
- Національний університет охорони здоров'я (НУОЗ) України імені П. Л. Шупика (420 місць; наказ МОН України від 30.03.2021 № 37-л).

Сумарний ліцензований обсяг підготовки PhD за спеціальністю 222 «Медицина» у трьох вказаних ЗВО втричі перевищує сумарний ліцензований обсяг підготовки PhD за спеціальністю 222 «Медицина» у 20 НУ НАМН України та в 11 разів перевищує сумарний ліцен-

зований обсяг підготовки PhD за спеціальністю 222 «Медицина» в системі НАН України.

Фактична кількість здобувачів PhD за спеціальністю 222 «Медицина», які навчались станом на 01.11.2022 р. становила:

- МОЗ України: 1215 PhD здобувачів (35 % від ліцензії);
- НАМН України: 82 PhD здобувачі (15 % від ліцензії);
- НАН України: 20 PhD здобувачів (14 % від ліцензії);
- МОН України: 248 PhD здобувачів (53 % від ліцензії);
- інші: 10 PhD здобувачів (5 % від ліцензії).

Проведений аналіз відомостей про вказані вище ЗВО з найбільшими ліцензованими обсягами підготовки PhD за спеціальністю 222 «Медицина» (НМУ ім. О. О. Богомольця, Вінницький НМУ ім. М. І. Пирогова та НУОЗ України ім. П. Л. Шупика) в контексті фактичної кількості здобувачів та її співвідношення до ліцензованого обсягу показав, що фактична кількість здобувачів є значно нижчою за ліцензовані обсяги:

- НМУ ім. О. О. Богомольця – 87 здобувачів PhD (15% від ліцензії);
- ВНМУ ім. М. І. Пирогова – 132 здобувачі PhD (25% від ліцензії);
- НУОЗ України ім. П. Л. Шупика – 212 здобувачів PhD (50% від ліцензії).

Необхідно відзначити, що всі три вказані ЗВО провадять акредитовані ОНП, проте ліцензовані обсяги та їх фактичне виконання не узгоджується з п. 11 Постанови Кабінету Міністрів України № 1187 [11]: «У разі встановлення факту використання за календарний

рік менше 50 відсотків ліцензованого обсягу за певним рівнем вищої освіти або за певною освітньою програмою, що передбачає присвоєння професійної кваліфікації з професій, для яких запроваджено додаткове регулювання, на відповідному рівні вищої освіти, орган ліцензування приймає рішення про звуження провадження освітньої діяльності у закладі освіти з урахуванням найбільшої фактичної кількості здобувачів вищої освіти протягом одного календарного року навчання за певним рівнем вищої освіти або за певною освітньою програмою, що передбачає присвоєння професійної кваліфікації з професій, для яких запроваджено додаткове регулювання, на відповідному рівні вищої освіти».

Зважаючи, що кількість дисертаційних робіт в галузі «22 – Охорона здоров'я», поданих до захисту впродовж останніх років за даними [1] стабільно є однією з найвищих серед всіх галузей знань, постає необхідність аналізу фактичного виконання ліцензійних обсягів підготовки PhD за спеціальністю 222 «Медицина». Оцінка співвідношення фактичної кількості здобувачів та ліцензованого обсягу підготовки PhD (виконання ліцензії) за спеціальністю 222 «Медицина» окремо по кожному закладові показала наступні середні показники по відомствам:

установи, МОЗ України – $36,6 \pm 5,8$ (95% ДІ: 25,3–47,9) %;

установи НАМН України – $18,4 \pm 3,5$ (95% ДІ: 11,5–25,2) %;

установи НАН України – $32,0 \pm 19,8$ (95% ДІ: 6,8–70,8) %;

установи МОН України – $59,0 \pm 18,4$ (95% ДІ: 22,9–95,1) %.

Серед усіх ЗВО/НУ станом на 01.11.2022 р. у 20 установах (39 %) навчалось не більше 10 здобувачів PhD за спеціальністю 222 «Медицина»:

- Інститут медицини праці імені Ю. І. Кундієва НАМН України (1 PhD здобувач);

- Інститут нефрології НАМН України (1 PhD здобувач);

- Інститут отоларингології ім. проф. О. С. Коломійченка НАМН України (1 PhD здобувач);

- Інститут фармакології та токсикології НАМН України (1 PhD здобувач);

- Інститут патології хребта та суглобів імені професора М. І. Ситенка НАМН України (1 PhD здобувач);

- Центр інноваційних медичних технологій НАН України (1 PhD здобувач);

- Луганський державний медичний університет МОЗ України (2 PhD здобувачі);

- Національний фармацевтичний університет МОЗ України (3 PhD здобувачі);

- Інститут мікробіології і імунології імені І. І. Мечникова НАМН України (3 PhD здобувачі);

- Інститут проблем ендокринної патології ім. В. Я. Данилевського НАМН України (3 PhD здобувачі);

- Інститут експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р. Є. Кавецького НАН України (3 PhD здобувачі);

- Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини ДУС (3 PhD здобувачі);

- Інститут ендокринології та обміну речовин ім. В. П. Комісаренка НАМН України (4 PhD здобувачі);

- Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В. П. Філатова НАМН України (6 PhD здобувачів);

- Інститут проблем кріобіології і кріомедицини НАН України (7 PhD здобувачів);

- ПВНЗ «Київський медичний університет» (7 PhD здобувачів);

- Національний інститут серцево-судинної хірургії імені М. М. Амосова НАМН України (8 PhD здобувачів);

- Донецький національний медичний університет МОЗ України (8 PhD здобувачів);

- Національний інститут хірургії та трансплантології ім. О. О. Шалімова НАМН України (9 PhD здобувачів);

- Інститут фізіології ім. О. О. Богомольця НАН України (9 PhD здобувачів).

Привертає увагу, що серед 20 ЗВО/НУ з найнижчою фактичною кількістю здобувачів PhD за спеціальністю 222 «Медицина» станом на 01.11.2022 р. жодна установа не мала успішного досвіду акредитації ОНП за вказаною спеціальністю на 5 років та лише дві установи мали умовну акредитацію – Інститут отоларингології ім. проф. О. С. Коломійченка НАМН України та Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини ДУС, а 18 інших ЗВО/НУ провадили неакредитовані ОНП (таблиця).

Серед установ НАН України, які провадять підготовку PhD за спеціальністю 222 «Медицина» привертає увагу Інститут проблем кріобіології і кріомедицини НАН України, який, маючи найменший ліцензований обсяг прийому (2 здобувачі на рік) має найвищу ефективність виконання ліцензованого обсягу на

рівні 88% (7 здобувачів на 8 місць). Крім того, за результатами розгляду ОНП Галузевою експертною радою НАЗЯВО, отримано рекомендацію щодо акредитації ОНП «222 «Медицина» (акредитаційна справа № 1089/АС-22) та вказаний Інститут ймовірно отримає першу та єдину на сьогодні акредитовану ОНП за спеціальністю 222 «Медицина» в системі НАН України (рішення про акредитацію ОНП ухвалене на засіданні НАЗЯВО 22.11.2022 р. (протокол № 20).

Нижче наведено перелік установ з виконанням ліцензійного обсягу менше ніж на 25%, який налічує 21 установу:

- Інститут нефрології НАМН України (3 %);
- Інститут отоларингології ім. проф. О. С. Коломійченка НАМН України (3 %)
- Інститут патології хребта та суглобів імені професора М. І. Ситенка НАМН України (3 %)
- Луганський державний медичний університет МОЗ України (4 %);
- Центр інноваційних медичних технологій НАН України (4 %);
- Інститут експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р. Є. Кавецького НАН України (4 %);
- Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини ДУС (5 %);
- Національний фармацевтичний університет МОЗ України (5 %);
- ПВНЗ «Київський медичний університет» (6 %);
- Інститут медицини праці імені Ю. І. Кундієва НАМН України (8 %);
- Інститут проблем ендокринної патології ім. В.Я. Данилевського НАМН України (8 %);
- Інститут ендокринології та обміну речовин ім. В. П. Комісаренка НАМН України (10 %);
- Донецький національний медичний університет МОЗ України (12 %);
- Національний медичний університет імені О. О. Богомольця МОЗ України (15 %);
- Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В. П. Філатова НАМН України (15 %);
- Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна МОН України (17 %);
- Полтавський державний медичний університет МОЗ України (20 %);
- Національний інститут серцево-судинної хірургії імені М. М. Амосова НАМН України (20 %);
- Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова МОЗ України (25 %);

- Інститут фармакології та токсикології НАМН України (25 %);
- Інститут мікробіології і імунології імені І. І. Мечникова НАМН України (25 %).

З позиції норм п. 11 Постанови Кабінету Міністрів України № 1187 лише 18 % ЗВО/НУ, які провадять підготовку PhD за спеціальністю 222 Медицина», виконали ліцензований обсяг більше ніж на 50 %, серед яких зокрема три ЗВО, підпорядкованих МОН України та один Інститут, підпорядкований НАН України:

- Ужгородський національний університет МОН України (106% від ліцензії);
- Інститут проблем кріобіології і кріомедицини НАН України (88% від ліцензії);
- Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького МОЗ України (80% від ліцензії);
- Дніпровський державний медичний університет МОЗ України (69% від ліцензії);
- Тернопільський національний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України (67% від ліцензії);
- Сумський державний університет МОН України (63% від ліцензії);
- Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика МОЗ України (50% від ліцензії);
- Харківський національний медичний університет МОЗ України (50% від ліцензії);
- Чорноморський національний університет імені Петра Могили МОН України (50% від ліцензії).

Вивчення розподілу PhD за спеціальністю 222 «Медицина» залежно від наявності акредитації ОНП за відомствами показав, що 120 здобувачів (8 %) на 01.11.2022 р. навчалися за неакредитованими програмами:

- МОЗ України: 44 PhD здобувачі (4 %);
- НАМН України: 37 PhD здобувачів (45 %);
- НАН України: 20 PhD здобувачів (100 %);
- МОН України: 12 PhD здобувачів (5 %);
- інші: 7 PhD здобувачів (70 % від ліцензії).

ВИСНОВКИ

Результати дослідження вказують на доцільність перерозподілу ліцензійних обсягів підготовки PhD за спеціальністю 222 «Медицина» з урахуванням результатів акредитації ОНП та фактичної кількості здобувачів, які виявили бажання здобувати ступінь доктора

філософії в конкретному ЗВО/НУ. Є доцільною активізація акредитації ОНП НУ НАН України та збільшення ліцензованих обсягів

підготовки PhD за спеціальністю 222 «Медицина» у ЗВО, підпорядкованих МОН України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

1. Breus, Yu., Kolisnyk, L., Meniailo, V., & Nikolaiev, Ye. (2021). *Zdobutky i vyklyky eksperymentu z prysudzhennia naukovooho stupenia doktora filosofii* [Achievements and challenges of the experiment on awarding the scientific degree of Doctor of Philosophy]. Kyiv: Kyivskiy universytet imeni Borysa Hrinchenka (in Ukrainian).
2. Hladkykh, F. (2021). The System of Training Doctors of Philosophy in the Field of Health Care of Ukraine and Analysis of the Results of Accreditation Examinations of Structured Educational and Scientific Programs. *Path of Science*, 7(12). doi: [10.22178/pos.77-13](https://doi.org/10.22178/pos.77-13)
3. Hladkykh, F. (2022). Porivnialna otsinka yakosti ta perspektyvnosti provadzhennia osvitho-naukovykh prohram pidhotovky PhD za spetsialnistiu «222 – Medytsyna» haluzi znan «22 – Okhorona zdorovia» za rezultatamy akredytatsiinykh ekspertyz [Comparative assessment of the quality and prospects of the implementation of educational and scientific programs of PhD training in the specialty "222 - Medicine" of the field of knowledge "22 - Health care" according to the results of accreditation examinations]. Retrieved from <https://zenodo.org/record/7387334#.Y53Y233P2M8> (in Ukrainian).
4. Kvit, S., & Yeremenko, K. (2021). *Richnyi zvit Natsionalnoho ahentstva iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity* [Annual report of the National Agency for Quality Assurance in Higher Education]. Kyiv: Natsionalne ahentstvo iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity (in Ukrainian).
5. Meniailo, V. (2020). Kontseptualna model pidhotovky maibutnikh doktoriv filosofii do doslidnytsko-innovatsiinoi diialnosti [Conceptual model of training future doctors of philosophy for research and innovation activities]. *Naukovi zapysky. Seriya: pedahohika*, 1, 129–36 (in Ukrainian).
6. Nikolaiev, Ye. (2016). *Yak stvoryty v Ukraini suchasnu systemu pidhotovky doktoriv filosofii (PhD)?* [How to create a modern system of PhD training in Ukraine] Kyiv: Yevropeiskiy informatsiino-doslidnytskyi tsentr (in Ukrainian).
7. Polozhennia pro Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy [Regulations on the Ministry of Education and Science of Ukraine] (Ukraine), 16.10.2014, No 630. Retrieved September 01, 2022, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF#Text> (in Ukrainian).
8. Polozhennia pro Yedynu derzhavnu elektronnu bazu z pytan osvity (Ukraine), 08.06.2018, No 620. Retrieved September 01, 2022, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1132-18#Text> (in Ukrainian).
9. Pro prysudzhennia stupenia doktora filosofii [About awarding the degree of Doctor of Philosophy] (Ukraine), 06.03.2019, № 167. Retrieved September 01, 2022, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2019-%D0%BF#Text> (in Ukrainian).
10. Pro utvorennia Natsionalnoho ahentstva iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity [On the establishment of the National Agency for Quality Assurance in Higher Education] (Ukraine), 15.04.2015, № 244. Retrieved September 01, 2022, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244-2015-%D0%BF#n15> (in Ukrainian).
11. Pro zatverdzhennia litsenziinykh umov provadzhennia osvithoi diialnosti [About the statement of License conditions of carrying out educational activity] (Ukraine), 30.12.2015, No 1187. Retrieved September 01, 2022, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text> (in Ukrainian).

12. Pro zatverdzhennia pereliku haluzei znan i spetsialnostei, za yakymy zdiisnuietsia pidhotovka zdobuvachiv vyshchoi osvity (Ukraine), 29.04.2015, No 266. Retrieved September 01, 2022, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text> (in Ukrainian).
13. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro akredytatsiiu osvitnikh prohran, za yakymy zdiisnuietsia pidhotovka zdobuvachiv vyshchoi osvity [On approval of the Regulations on accreditation of educational programs, which are used to train applicants for higher education] (Ukraine), 11.07.2019, No 977. Retrieved September 01, 2022, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#Text> (in Ukrainian).
14. Pro zatverdzhennia Poriadku prysudzhennia stupenia doktora filosofii ta skasuvannia rishennia razovoi spetsializovanoi vchenoi rady zakladu vyshchoi osvity, naukovoï ustanovy pro prysudzhennia stupenia doktora filosofii [On approval of the Procedure for awarding the degree of Doctor of Philosophy and cancellation of the decision of a one-time specialized academic council of a higher education institution, scientific institution to award the degree of Doctor of Philosophy] (Ukraine), 12.01.2022, No 44. Retrieved September 01, 2022, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2022-%D0%BF> (in Ukrainian).
15. Salata, I., & Horachuk, V. (2021). Training for the healthcare system: organizational and legal aspects. *Investytsiyi: Praktyka Ta Dosvid*, 5, 102. doi: [10.32702/2306-6814.2021.5.102](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.5.102)
16. Volosovets, O. P. (2016). PhD prohramy v okhoroni zdorov'ia [PhD programs in health care]. *Medychna Osvita*, 2. doi: [10.11603/me.v0i2.6211](https://doi.org/10.11603/me.v0i2.6211) (in Ukrainian).
17. Yedyna derzhavna elektronna baza z pytan osvity. (2022). *Information*. Retrieved September 01, 2022, from <https://info.edbo.gov.ua> (in Ukrainian).

Міністерство освіти і науки України
Донецький національний університет імені Василя Стуса
Український вільний університет (м. Мюнхен, Німеччина)
Університет імені Яна Кохановського в Кельцях (м. Кельце, Польща)
Національна школа політичних досліджень та публічного адміністрування (м. Бухарест, Румунія)
Університет святих Кирила та Мефодія (м. Трнава, Словаччина)
Київський національний університет будівництва та архітектури
Київський національний університет культури і мистецтв
Ужгородський національний університет
Черкаський державний технологічний університет
Національний університет «Львівська політехніка»
Одеська національна академія зв'язку ім. О.С. Попова
ГО «Центр аналізу та розвитку громадських комунікацій «ДІАЛОГ»»
Інститут прикладної математики і механіки НАН України
Громадська організація «Освітня фундація продуктового ІТ»
Львівський національний університет імені Івана Франка
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

І МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«Прикладні аспекти сучасних міждисциплінарних досліджень»

18 листопада 2022 року

м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21

УДК 004.9:[001.8:378.091.5]`06(043.2)

Рекомендовано до друку вченою радою факультету інформаційних і прикладних технологій (протокол № 4 від 23.11.2022 р.)

Голова редакційної колегії:

Данильчук Оксана Миколаївна, доцент, в.о. декана факультету інформаційних і прикладних технологій ДонНУ імені Василя Стуса.

Члени редколегії:

Зелінська Оксана Владиславівна, кандидат технічних наук, доцент кафедри інформаційних технологій, заступник декана з наукової роботи факультету інформаційних і прикладних технологій.

Василенко Валерія Юріївна, кандидат наук із соціальних комунікацій, старший викладач кафедри інформаційних систем управління, заступник декана з виховної та соціальної роботи факультету інформаційних і прикладних технологій.

Ковальська Леся Андріївна, доктор історичних наук, професор кафедри інформаційних систем управління, заступник декана з навчальної роботи факультету інформаційних і прикладних технологій.

Анісімова Ольга Миколаївна, доктор економічних наук, професор, в.о. завідувача кафедри інформаційних систем управління.

Стеблина Наталія Олександрівна, доктор політичних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри журналістики та соціальних комунікацій.

Нескородєва Тетяна Василівна, доктор технічних наук, доцент, завідувач кафедри інформаційних технологій.

Чальцева Олена Михайлівна, доктор політичних наук, доцент, професор кафедри політології та державного управління, завідувач кафедри політології та державного управління.

Ветров Олег Станіславович, в.о.завідувача кафедри прикладної математики.

I-74 Прикладні аспекти сучасних міждисциплінарних досліджень: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (м. Вінниця, 18 листопада 2022 р.). Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса. 2021. 358 с.

У матеріалах I Міжнародної науково-практичної конференції «Прикладні аспекти сучасних міждисциплінарних досліджень» висвітлено аспекти наукових досліджень з різних галузей для вирішення актуальних проблем сучасної науки; висвітлення переваг міждисциплінарних досліджень та заохочення до створення спільних міждисциплінарних наукових проєктів; налагодження контактів між молодими вченими з різних галузей науки для проведення подальших досліджень.

УДК 004.9:[001.8:378.091.5]`06(043.2)

© Колектив авторів, 2022

©Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2022

СЕКЦІЯ 4.

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ СУЧАСНИХ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ СОЦІО-КОМУНІКАТИВНИХ І ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ 305

Гладких Ф. В.

ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА ЯКОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВНОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНЬО-НАУКОВИХ ПРОГРАМ ПІДГОТОВКИ PhD ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «222 – МЕДИЦИНА» ГАЛУЗІ ЗНАНЬ «22 – ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я» ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ АКРЕДИТАЦІЙНИХ ЕКСПЕРТИЗ 306

Гончарук Г. П., Чальцева О. М.

СПЕЦИФІКА ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В СФЕРІ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ 309

Дубель М.В.

ЗНАЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВИЛ ЦИФРОВОЇ ГІГІЄНИ ДЛЯ ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 312

Зелінська Ю.С., Прямухіна Н. В.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЕМЕРДЖЕНТНИХ СТРАТЕГІЙ 315

Карась М. А.

ЗАСОБИ ПРОТИДІЇ УТИСКАМ СВОБОДИ СЛОВА З БОКУ ДИКТАТОРСЬКИХ РЕЖИМІВ 318

Колесник Ю.О., Окуньовська Ю.В.

ПОЛІТИЧНА ДОВІРА ЯК ОДИН ІЗ ОСНОВНИХ ЧИННИКІВ ДЕМОКРАТІЇ 320

Лавриненко Г.А., Примуш М.В.

РОЛЬ ПРОПАГАНДИ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ 323

Мельник Я.О., Чальцева О.М.

ФОРМУВАННЯ НОВОЇ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ЯК РЕАКЦІЯ НА РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКУ ВІЙНУ 326

Наталіна Н.О.

КАТЕГОРІЯ БЕЗСУБ'ЄКТНОСТІ У СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ 329

Попович Б. В., Чальцева О. М.

ВПЛИВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ НА МІЖНАРОДНУ БЕЗПЕКУ 333

Ружицький В. В., Чальцева О. М.

«РЕФОРМА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ, ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ» 335

Урадник І. О., Польовий М. А.

УДК: 378.048.2

Гладких Ф. В., PhD в галузі охорони здоров'я, магістрант за спеціальністю «281 – Публічне управління та адміністрування»

**ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА ЯКОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВНОСТІ
ПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНЬО-НАУКОВИХ ПРОГРАМ ПІДГОТОВКИ
PhD ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «222 – МЕДИЦИНА» ГАЛУЗІ ЗНАТЬ «22 –
ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я» ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ АКРЕДИТАЦІЙНИХ
ЕКСПЕРТИЗ**

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Перші захисти дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD) в Україні відбулися у 2019 р. відповідно до Порядку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2019 р. № 167 – 2019 р. ступінь PhD присуджено 11 здобувачам, у 2020 р. – 346 особам, у першому півріччі 2021 р. – 1 551 дослідникові [1, 2, 3]. В Україні кількість осіб, що вступають до аспірантури, у 2016–2020 рр. становила близько 7 тисяч вступників на рік, що відповідає 4,0–4,9% від загальної кількості осіб, які у відповідні роки здобули ступінь магістра (спеціаліста) [1, 2]. Впродовж останніх 30 років відмічається стійке зниження частка осіб, які навчаються в аспірантурі в наукових установах (НУ) з 34,8% у 1991 р. до 7,4% у 2020 р. У 2016–2020 рр. майже у третині закладів вищої освіти (ЗВО) та майже у всіх НУ (95,5%) середньорічний прийом до аспірантури не перевищував 10 осіб на рік. Впродовж 2016–2020 рр. підготовку PhD провадили 237 ЗВО та 157 НУ. За 5 років (2016–2020 рр.) до аспірантури ЗВО зараховано 30391 вступника на 1 904 освітньо-наукові програми (ОНП), в той час як до НУ – 2 769 осіб на 239 ОНП. У 2020 р. до аспірантури, відкритій у 120 НУ, вступило в загальному 453 особи, тоді як до аспірантури, відкритій у 225 ЗВО, вступило 6220 осіб. При тому варто зазначити, що 80,0% від всіх НУ у 2020 р. прийняли на навчання від 1 до 5 аспірантів кожна [1]. Аналіз результатів акредитаційних експертиз Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО) 114 ОНП, з прийомом до 5 аспірантів на рік, впродовж 2019–2021 рр. показав, що успішно акредитовано 92 ОНП у ЗВО і лише 10 ОНП у НУ; умовну (відкладену) акредитацію отримали 8 ОНП у ЗВО та 4 – у НУ; відмовлено в акредитації однієї ОНП, яка провадилась у Інституті проблем кріобіології і кріомедицини Національної академії наук України (НАН України) (Акредитаційна справа № 1143/АС-21; протокол засідання НАЗЯВО № 16 (59) від 30.09.2021 р.) [1, 2]. Положенням про акредитацію освітніх програм, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 р. № 977, визначається, що ЗВО (НУ) має забезпечити повноцінну підготовку аспірантів до дослідницької та викладацької діяльності. Мінімальні вимоги,

що висуваються до кадрового забезпечення як під час ліцензування, так і під час акредитації ОНП рівня PhD, полягають у наявності у ЗВО (НУ) не менше двох докторів наук з відповідного наукового напрямку [1, 2].

Мета дослідження – охарактеризувати розподіл ліцензованих обсягів підготовки PhD за спеціальністю «222 – Медицина» галузі знань «22 – Охорона здоров'я» станом на 01.11.2022 р. за даними Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО) крізь призму успішності проходження акредитації ОНП НАЗЯВО.

Матеріали та методи дослідження. Спроможність функціонування ОНП оцінювали за результатами акредитаційних експертиз та за фактичною кількістю PhD-здобувачів, які обрали цю програму. Аналіз розподілу ліцензованого обсягу підготовки PhD за спеціальністю «222 – Медицина» та фактичної кількості здобувачів проведено залежно від відомчого підпорядкування та форми власності ЗВО/НУ – організації, підпорядковані Міністерству охорони здоров'я України (МОЗ України), установи, підпорядковані Міністерству освіти і науки України (МОН України), установи, підпорядковані НАН України, установи підпорядковані Національній академії медичних наук України (НАМН України) та ін. (установи, підпорядковані Державному управленню справами, Міністерству оборони України та приватні заклади).

Результати дослідження та їх обговорення. Проведене дослідження показало, що станом на 01.11.2022 р. в Україні підготовку PhD за спеціальністю «222 – Медицина» ліцензовано МОН України у 51 установі, з яких по 39% зосереджено у ЗВО/НУ, підпорядкованих МОЗ України (20 установ) та у 20 НУ, підпорядкованих НАМН України; по 8% – в установах, підпорядкованих НАН України (4 заклади) та в установах, підпорядкованих МОН України (4 ЗВО та ще 6% (3 установи) іншого підпорядкування (Державне управління справами, Міністерство оборони України та 1 приватний ЗВО).

Загальний ліцензований обсяг підготовки PhD за спеціальністю «222 – Медицина» станом на 01.11.2022 р. в Україні становив майже 5 тис. місць (4784 місця), проте фактична кількість здобувачів, які здобувають ступінь доктора філософії є у 3 рази нижча та становить лише 33% від максимального обсягу здобувачів, підготовку яких можуть одночасно забезпечити ЗВО/НУ України (табл. 1).

Таблиця 1. Розподіл ліцензованого обсягу та фактична кількість PhD-здобувачів за спеціальністю «222 – Медицина» галузі знань «22 – Охорона здоров'я», абс., (%) станом на 01.11.2022 р.

	Ліцензований обсяг	Фактична кількість здобувачів	К-ть здобувачів на акредитованих ОНП	К-ть здобувачів на неакредитованих ОНП
МОЗ України	3428 (72%)	1215 (35%)	1171 (96%)	44 (4%)
НАМН України	548 (11%)	82 (15%)	45 (55%)	37 (45%)
НАН України	140 (3%)	20 (14%)	0	20 (100%)
МОН України	464 (10%)	248 (53%)	236 (95%)	12 (5%)
Інші	204 (4%)	10 (5%)	3 (30%)	7 (70%)
Усього:	4784	1575 (33%)	1455 (92%)	120 (8%)

Зважаючи, що кількість дисертаційних робіт в галузі «22 – Охорони здоров'я», поданих до захисту впродовж останніх років за даними [1, 2] стабільно є однією з найвищих серед всіх галузей знань, постає необхідність аналізу фактичного виконання ліцензійних обсягів підготовки PhD за спеціальністю «222 – Медицина». Оцінка фактичної кількості здобувачів та ліцензованого на 4 роки обсягу підготовки PhD за спеціальністю «222 – Медицина» показало, що найнижча фактична кількість здобувачів відмічається в НУ, підпорядкованих НАМН України ($18,4 \pm 3,5$ (95% ДІ: 11,5–25,2) %). При цьому слід зазначити, що у 8 з 20 НУ станом на 01.11.2022 р. навчалось менше 5 PhD-здобувачів, в у 5 НУ – навчалось лише по одному аспіранту. Варто зазначити й те, що 45% (37 здобувачів) аспірантів станом на 01.11.2022 р. виконують неакредитовані ОНП (див. табл.1).

Співставними за ефективністю виконання ліцензованого обсягу є ЗВО/НУ, підпорядковані МОЗ України ($36,6 \pm 5,8$ (95% ДІ: 25,3–47,9)%) та НУ НАН України ($32,0 \pm 19,8$ (95% ДІ: 6,8–70,8)%). Серед установ НАН України, які провадять підготовку PhD за спеціальністю «222 – Медицина» заслуговує особливої уваги Інститут проблем кріобіології і кріомедицини НАН України, який, маючи найменший ліцензований обсяг прийому (2 здобувачі на рік) має найвищу ефективність виконання ліцензованого обсягу на рівні 88% (7 здобувачів на 8 місць). Крім того, вказана НУ за результатами розгляду ОНП Галузевою експертною радою НАЗЯВО, отримала рекомендацію до акредитації ОНП «222 Медицина» (Акредитаційна справа № 1089/АС-22) та ймовірно отримає першу і єдину на сьогодні акредитованою ОНП за вказаної спеціальністю у НАН України. Найвище ж виконання ліцензованого обсягу відмічається серед ЗВО, підпорядкованих МОН України ($59,0 \pm 18,4$ (95% ДІ: 22,9–95,1)%), на PhD програмах за спеціальністю «222 – Медицина» яких навчаються 248 здобувачів, 95% (236) з яких – за акредитованими ОНП.

Висновки. Результати дослідження вказують на доцільність перерозподілу ліцензійних обсягів підготовки PhD за спеціальністю «222 – Медицина» з урахуванням результатів акредитації ОНП та фактичної кількості здобувачів, які виявили бажання здобувати ступінь доктора філософії в конкретному ЗВО/НУ. Є доцільною активізація акредитації ОНП НУ НАН

України та збільшення ліцензованих обсягів підготовки PhD за спеціальністю «222 – Медицина» у ЗВО, підпорядкованих МОН України.

Список літератури

1. Бреус Ю., Колісник Л., Меняйло В., Николаєв Є. *Здобутки і виклики експерименту з присудження наукового ступеня доктора філософії: аналітичний звіт.* Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка. 2021. 84 с.
2. Гладких Ф. В. Система підготовки докторів філософії в галузі ОЗ України та аналіз результатів акредитаційних експертиз структурованих освітньо-наукових програм. *Траєкторія науки=Traektoriâ Nauki = Path of Science.* 2021. № 12. С. 4015–7030. DOI: <http://doi.org/10.22178/pos.77-13>.
3. Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії: *Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. №44* Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2022-%D0%BF>.

УДК [004:681.518]:35.077.1-028.27(477)

*Гончарук Г. П., здобувачка вищої освіти
Чальцева О. М., завідувач кафедри
політології та державного управління,
д.політ.н., доцент*

СПЕЦИФІКА ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В СФЕРІ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

В останні десятиліття ХХ століття інформаційно-комунікаційні технології стають катализатором радикальних змін в житті суспільства, в результаті цих глобальних змін відбувається поступальний рух до інформаційного суспільства, де визначна роль належить інформації та знанням. Проте, адміністративні послуги та електронне урядування є відносно новими поняттями, адже лише у 90-х роках ХХ століття воно почало набирати обертів у побутовому та науковому дискурсі.

Метою дослідження є аналіз специфіки реалізації електронного урядування сфері надання адміністративних послуг в Україні.

Дослідженням електронного урядування займалися такі зарубіжні та вітчизняні вчені: Т. Пардо, Н. Менінг, Н. Парсон, А. Вишневський, О. Рогожин та Ю. Привалов, К. Афанасьєв, В. Авер'янов, І. Коліушко та В. Тимошук О. Ємельяненко. Проте, базові дефініції понятійно-категоріального апарату сфери надання послуг органами державної влади недостатньо обґрунтовано тлумачаться вченими в галузі науки державного управління, що